This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

1837
ARTES VERITAS SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM CIRCUMSPICE

Digitized by Google

878
C20
S

878
C290
S7
E94

Digitized by Google

JULII CÆSARIS

PORTUS ICCIUS

ILLUSTRATUS:

SIVE

1. GULIELMI SOMNERI ad Chiffletii Librum de *Portu Iccio*, reſponſio; nunc primum ex MS. edita.
2. CAROLI DU FRESNE Diſſertatio de *Portu Iccio*.

Tractatum utrumque Latine vertit, & Nova Diſſertatione auxit

Edmundus Gibſon Art. Bac. e Coll. Reg. *Oxon.*

Ὥσπερ ζῶον τῶν ὄψεων ἀφαιρεθεισῶν, ἀχρειοῦται τὸ ὅλον· οὕτως ἐξ ἱστορίας ἀναιρεθείσης τῆς ἀληθείας, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελὲς γίνεται διήγημα. Polyb. l. 1.

OXONII,

E THEATRO Sheldoniano, *Anno Dom.*

MDCXCIV.

Digitized by Google

Imprimatur

Henr. Aldrich

VICE-CAN. OXON.

Dec. 29, 1693.

Digitized by Google

[illegible] Bibl. hist. X. 329-330.

EXIMIO VIRO

WHITO KENNETTO

SALUTEM.

GRavi incommodo ſtudia Antiquitatum quorundam hominum perverſitas affecit. Dum enim ſuæ ſive inſcitiæ ſive ignaviæ prætextum quæſierunt; in hanc partem literarum, quaſi aridiſſimam, & politioris diſciplinæ peſtem, fœdiſſimas contumelias eructarunt. Quæ ſane quamlibet falſæ atque ridiculæ; ita tamen deſidiæ accommodantur, ita molli naturæ quaſi blandiuntur, ut mirum ſit quam alte hominum mentibus inſederint. Eo paulatim crevit opinio, ut qui fa-

mam

Digitized by Google

mam Ingenii *arrogantiſſime aucupantur, nullo ſe pacto commodius conſecuturos exiſtiment, quam ſi vetuſta omnia immortali odio proſequantur. Adeo, quiſquis ad ea inveſtiganda animum advertit, non ſolum latera pertinaciſſimis laboribus, ſed & exiſtimationem graviſſimo dedecori exponat. Hinc fracti dejectique multi, qui ad ea ſtudia animos proclrviores poſſident; oneri plane ſuccubituri, niſi tuo exemplo, tuaque auctoritate ſuſtinerentur. Quid enim efficacius cogitari poteſt, ad argutias ejuſmodi diluendas, quam tui ingenii acumen, quam ea anima*

---Qua neque candidiorem
Terra tulit.

Ex tua mentis elegantia, admirabili facilitate, eximia in literis humani-

oribus

Digitized by Google

oribus cognitione; ex his (inquam) accuratæ Antiquitatum cognitioni admiſtis, diſcant aliquando, non illud ſtudium animos quavis morum aut diſciplinæ aſperitate inquinare. Ex tui autem judicii gravitate intelligant, leves alioqui & enerves ingenii impetus, hoc præſertim ſtudio coerceri & quaſi corroborari. Quod vero ſterile eſſe jejunumque clamitant, tu quam fœcundum ſit, omnes luculente docuiſti; qui ex prædiis familiæ Glynnianæ, *ampliſſimæ quidem illius, ſed unius tamen, volumen juſtum & eruditum excitaſti. Tui igitur nominis patrocinio recreentur, quotquot* Ingenioſorum *ſcilicet artibus oppreſſi, nobiliſſimæ diſciplinæ renunciarunt. Mihi vero gratulentur magnopere, cui opportune accidit, ut & Antiquitatum cauſa, & officii privati ratio*

Digitized by Google

tio ad eundem hominem dirigerent. Ad quem enim prius pertineant aureæ Somneri *reliquiæ, quam ad te, qui Vita copioſe & accurate ſcripta,* Somnero *immortalitatem comparaſti? Cui etiam mei officii teſtimonium potiori jure debeatur, quam tibi, cujus præceptis maxime exemploque horum ſtudiorum rationes inſtituo? Habes autem neſcio quid artis ſingularis, qua juvenum ingenia allicis & accendis. Eorum lucubrationes ita probas, ut tamen intelligant, diuturna exercitatione poſſe emendari; ita damnas, ut interim ſentiant aliquid illis ineſſe ſpiritus & acuminis, quod augeri induſtria poterit. Unde evenit, ut neque illis deferveſcat diligentia, neque hos deſperatio opprimat. Perge igitur, id quod facis, tua hac arte adoleſcentibus præire; & dum pietate ſingu-*

Digitized by Google

lari Eccleſiam, egregia eruditione literas humaniores, noſtramque Academiam exornas; tibi interim Antiquitatum gloriam ſuſtinendam eſſe reminiſcere. Vale.

E Coll. Reginæ *Oxon.*
Calendis *Januariis,*
MDCXCIV.

Tui Studioſiſſimus

Edmundus Gibson.

Digitized by Google

Digitized by Google

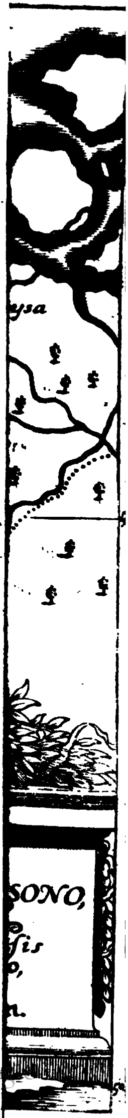
Digitized by Google

tu
mi
e.

au-
idi
ſta
ner
en
de
vo

ius

Digitized by Google

Digitized by Google

JULII CÆSARIS

Portus Iccius:

CONTRA

CHIFFLETIUM.

Portus Iccii eminentia.

VIRI eruditi, tam Angli quàm aliarum gentium [1] complures, cum Portûs *Iccii* ſitum ſolicitâ admodum diligentiâ quæſierunt, tum in illo invento mirifice ſibi placuêre. Hoc autem ab iis factum arbitror fuiſſe, propter *Portûs* iſtius ſingularem quandam emi-

A nentiam,

1 Eorum Catalogum vide infrà, pag. 3. De Portu autem Iccio, poſt tempora Somneri, Diſſertationem edidit Cl. *Du Freſne* Comes *du Gange*, in qua eum *Vitſandi* ſtatuit. Hanc in gratiam Anglorum Latinè verſam, Somneri Tractatui adnectere viſum eſt. Tempus item conſcenſionis Cæſaris, locuſquè appulſûs, luculente & acute demonſtrantur ab *Edmundo Halley*, in Philoſophicis (ut vocant) Tranſactionibus, Num. 193.

1 Plinius.

Digitized by Google

nentiam, ratione & vetuſtatis, & nominis celeberrimi, & utilitatis, & indicii.

Ejus vetuſtas. 1. Vetuſtatis; quâ ſanè ſi ulli ſit ſecundus aut inferior, longè certè eſt ſuperior Portubus pleriſque omnibus, qui ei hodiè vicini in littore Belgico reperiuntur.

Nomen celebre. 2. Nominis celeberrimi; quod maximâ parte conſecutus eſt ex inclytiſſimi Cæſaris in Britanniam trajecturi, duplici in eo conſcenſione; poſtquam optimis & fortunatis ominibus, hujus Inſulæ victoriâ Imperium Romanum ampliare conſtituiſſet.

Iccii utilitas. 3. Utilitatis; brevitate enim atque commoditate trajectûs inde in noſtram Inſulam, ita celebris evaſit, ut propter magnam hominum frequentiam eò ex hâc Inſulâ tranſeuntium, iſto item è portu in hanc Inſulam ſolventium, ſortitus ſit [1] *Britannici* cognomen.

4. Indicii

1 Plinius. Lib. 4. c. 23. *Inde per Lugdunum ad portum Morinorum Britannicum*; quod de *Geſſoriaco*, adeoque *Iccio* intelligi, in Præfatione noſtra oſtendimus. Eandem ob cauſam *Lambertus d' Ardres*, qui ſeculo circiter duodecimo floruit, Witſandum, *Portum Britannicum* appellat; quia eo tempore inde frequentiſſime in Britanniam ſolutum eſt.

1 Annal.

Digitized by Google

4. Indicii; plurimum enim luminis confert ad explicandum, quem ſtatum ac conditionem maria hæc anguſta, obſcuris illis & antiquioribus ſeculis habuerunt. *Iccius, index rerum aliarum.*

Quibus de cauſis, multi tum Hiſtorici tum Geographi, tam antiqui quàm recentes, tam exteri quàm domeſtici, ſua judicia in hac materia exercuerunt. Verum quot homines tot prope ſententiæ. Suæ quiſque opinioni immoderate indulget; & quaſi ſingularitatis ſtudio provecti, diverſum ſitum ſinguli tuentur. Nonnulli, ut Marlianus, ejuſque ſequaces, [1] Meyerus, Viginerius, Lhydius noſtras, Edmondſius, Speedus, omnes prope, populari quodam errore abrepti, *Caleti*; claſſis ſecunda, in qua eſt Camdenus & Ortelius, *Vitſandi*, alio nomine *Witſand* appellati: tertia, in qua eſt P. Merula, *Porteti*: quarta, *Stapulis*: quinta, *Brugis*: ſexta, *Sluyſæ*: ſeptima, *Variæ opiniones de Portu Iccio.*

1 Annal. Flandr. p. 7. *Ex* Icio *portu, quem nunc Caliſium eſſe putamus, trajecit in Britanniam.* Adeo ut lapſus ſit Cl. Ortelius, cum dicit Meyerum *Stapulis* poſuiſſe.

1 iItus

Digitized by Google

ſeptima, *ad fanum S. Audomari*: alicubi alii.

De Iccii origine opiniones.

Neque de vocabuli ἐτυμολογίᾳ ac origine in partes minus diverſas diſcedunt. Aliqui, ut Becanus, deductum eſſe contendunt à Cimbrico *ic ſi*, i. e. ego video; ſive ab eminentia Phari ibi antiquitus conſtituti, qui Dubrenſi illi non eſt multum abſimilis (is in collis ſummitate poſitus vulgo appellatur *Senex Bononienſis*) quod ex eo colle noſtram hanc Britanniam conſpicere clare potuerunt. Alii opinantur verius & dici & ſcribi *Iſtius portus*, quaſi Lingua Belgica *Iſport*, hoc eſt, portus ad Inſulam (Albiona nempe) ducens; in qua ſententia eſt Strickius. Tertium genus eſt eorum, [1] qui Joannem Jucundum Veronenſem ſecuti, *Itii* vocabulum deducendum eſſe exiſtimant, ab *itu*, *itando*, ſive *eundo*, i. e. à crebris itineribus, propter magnam copiam peregrinantium, qui ex Inſula noſtra in eum

1 *Itius ab itando*, inquit Paulus Æmilius, Lib. 7. de rebus geſtis Franciæ.

1 Vide

Digitized by Google

eum continentem confluxerunt. Varias autem conjecturas de utraque materia (loci ſitu ac nominis origine) prolatas, repetere omnino ſupervacaneum arbitror, cum eas in unum corpus collectas ediderunt Merula & Cluverius; cúmque ſcriptor ille cujus Tractatum examinamus, nonnullas numero adjectas Capite ſuo quarto repræſentavit.

Cluverii opinio de portu Iccio.

Verùm poſt miram hanc opinionum varietatem, quas homines illi de ſitu Portus hujuſce in medium protulerunt; ortus eſt Philippus Cluverius, vir (omnium eruditorum judicio) in re præſertim Geographica ſingularis ac præſtantis eruditionis. Teſtis mihi ſit inſtar omnium unica hæc periodus ex Epiſtola quadam deſumta, quam ad eum ſcripſit politioris literaturæ nuperus ille & egregius patronus, Iſaacus Caſaubonus. [1] *Perge vero* (inquit) *in ſtudio Geographico, quo in genere literarum nos olim φιλομάθειαν oſtendimus, tu πολυμάθειαν oſtendes, quoties*

1 Vide Cluverii German. Antiquitat. Lib. 3. p. 228.

Digitized by Google

ties tuarum obſervationum aliquid edes. Atque utinam Strabonem luberet tibi recenſere; nam ego lampada curſu tibi trado, & me tuum diſcipulum profiteor. Ille (inquam) Cluverius, inſtitutâ ([1] quæ & à nullo unquam homine accuratius præſtita eſt) Germaniæ veteris deſcriptione, Portuque *Iccio* ſibi in itinere obvio, de illius ſitu ſuum judicium interponit. Portum *Bononiæ* ſtatuit; & eam ſanè (ut ſolet) conjecturam ita validis, gravibus, & perſpicuis argumentis rationibuſque tuetur, ut facile crediderim orbem eruditum iſti comprobatæ acquieviſſe; viri judicio præſtitâ fide & gratiis: ſive (quod in caſu non diſſimili his ipſe verbis expreſſit) [2] *uti eruditiſſimus atque optimus quiſque ſummo cum applauſu id opuſculum proſecutus ſit.*

Chiffletius Librum ſcripſit de Portu Iccio.

Vivus interim nullum (quem quidem ego vel facie vel fama cognovi) adverſarium reperit. Sed aliquot poſt annos, quàm mortem obiiſſet, Joannes Jacobus Chiffletius, Philippo IV. Hiſpani-

1 Bertius Commentar. L. I. Cap. 24. 2 German. Antiquitat. L. 2. p. 139.

I Scri-

Digitized by Google

Hiſpaniarum qui nunc eſt Regi medicus, vir alioqui doctus, ([1] quantum ex cæteris ejus ſcriptis exiſtimare licet) partim ut Domini ſui Regis totiuſque Hiſpaniarum gentis gloriam amplificaret, partim ut finitimis oris, Gallicæ, Belgicæ, Anglicæque, imo orbi univerſo ([2] iſti enim audet minari) terrorem incuteret, dum luculente probaret *antiquum illum, celebrem, mari-dominantem, ominoſum* Portum Iccium, multis jam ſeculis incognitum, nuperque (quod gloriatur) recuperatum, in Domini ſui Imperio eſſe conſtitutum. Vir hic (inquam) nonnulla indicia [3] à Gamelio quodam nuper deprehenſa, proſecutus, poſt-

1 Scripſit inter alia de Linteis Sepulchralibus Chriſti, Criſin Hiſtoricam: *Acia* Cornelii Celſi propriæ ſignificationi reſtituta, &c. Opera illius prodierunt Amſtelodami, circa An. 1688. 2 *Videbam* (inquit in Epiſtola Dedicatoria) *per hoc navale amplum, profundum, tutum, multis ſeculis incognitum, & per Sereniſſimam Iſabellam inſtauratum, Britannici freti imperium Philippo* IV. *Reg. Maximo nepoti ſuo reſtitutum: è quo nempe inexpugnabili cervicibus hoſtium munimento Naves Regiæ excurſionem faciunt in omne Oceani littus, Geſſoriaco & Zuino minitantur, imo & orbi toto.* 3 Hoc in Epiſtola item Dedicatoria innuit Chiffletius, in qua dicit, *Portum Mardiccium ante annos quinque, indicante Joanne Gamelio fuiſſe detectum.*

1 German.

Digitized by Google

poſtquam in ſpecioſas quaſdam & propoſito ſuo accommodatas rationes incidiſſet; non eſt veritus ſuam de ſitu hujus Portus ſententiam declarare, in peculiari ac ſepoſita Diſſertatione, cui titulum dedit *Portus Iccius Julii Cæſaris demonſtratus*. Verum non ſolum à [1] Cluverio recedit, ſed ab omnibus quotquot ante ſe ſcripſerant, in ſumma diſſentit: conatus ſcilicet demonſtrare, *Mardicum*, Flandriæ portum, inter Dunkirkam, Gravelingamque poſitum, eſſe ipſum Portum *Itium* ſive *Iccium*, à Julio Cæſare memoratum: in quo bis, in Britanniam trajecturus, ſuas copias navibus impoſuit. [2] Duplex hujus Libri prodiit editio, in Hiſpania altera, altera in Flandria; [3] & amplum tum à Cenſoribus tum ab aliis

1 German. Antiquitat. L. 2. p. 123. & Introduct. ad Geograph. Lib. 2. Cap. 12. 2 Primam Libri Editionem mihi videre non contigit; ſed ſecunda prodiit Antwerpiæ, An. 1627. aucta & recenſita; quamque adeo in citationibus ſequutus ſum. 3 Erycius Puteanus, in Epiſtola ad Chiffletium ſcripta, illius Diſſertationem *de Portu Iccio* ſummis laudibus evehit. De eodem libro loquens Lucas Torrius Cenſor, Chiffletium dicit *feliciter inveniſſe portus Antiquitatem & nomen, quod ingenia eruditorum ad id tempus exercuerat.*

Et

Digitized by Google

aliis, operis exquiſitiſſimi teſtimonium conſecutus eſt. Nec dubitandum, quin ab ipſo auctore ſcriptum atque editum fuerit, ſumma cum fiducia ſe rei Geographicæ operam ſingularem navaſſe. Et quidem libere fateor, argumenta illa quibus innititur, ſpecioſa eſſe & probabilia, ſatis etiam popularia; quæ primo intuitu magnam præ ſe ferunt opinionem veritatis; adeoque non ita facile refelluntur. Quod ſi mediocri diligentia perpendantur, acrique judicio trutinentur, longe alia eſſe manifeſtum fiet; ejuſmodi plane (ut locutione materiæ idonea utamur) quæ *cribro* aquam *hauriunt*.

Nil dignum tanto tulit hic promiſſor
hiatu.

Tandem igitur, cauſa Cluverii defuncti (cujus nomen & memoriam veneror, cujus eruditionem induſtriamque ſuſpicio, cujus judicium ac ſententiam ſumma cum gratitudine amplector)

Et Julius Cæſar Firufinus, Mathematicus Regius, aſſerit *Librum eum debere manibus Principum teri.*

Digitized by Google

plector) cauſa autem præcipue veritatis; ego, qui nuper admodum ad Libri iſtius notitiam perveni, in hac lite de *Portu Iccio* partes Cluverianas defendere conſtitui. Magnopere interim miror, neminem adhuc, emiſſa publice reſponſione, ſive Cluverii, ſive veritatis patrocinium ſuſcepiſſe. In hac ego re tractanda, ſpero me omne illud aſſecuturum, quod titulus præmiſſus pollicetur. Quamobrem, omiſſa longiore Præfatione, in certamen deſcendam; atque pugnæ inæqualitate nequicquam deterritus, operi me fortiter accingam; ſuis quæque locis illius argumenta examinaturus; Capitibuſque ejus Diſſertationis parem Sectionum numerum oppoſiturus. Primum autem renuncio omni impetui violento in hominem iſtius eruditionis, exiſtimationis, & eminentiæ, cujus eſſe Chiffletium plurima ſuadent. Sancte deinde profiteor, ita eſſe meam & mentem & voluntatem, ut Librum inſectando neque Scriptori ignominiam deſtinarim, neque meæ famæ aut rationibus conſuluerim.

SECT.

Digitized by Google

SECTIO I.

PRimum igitur, tacere non poſſum, auctorem hunc *in ipſo* (quod mali ominis cauſa dicitur) *limine impegiſſe.* Quanquam enim in primo ſuo Capite, quo limites antiquæ *Morinorum* Provinciæ his verbis deſcribit: *Continebat vero antiqua Morinorum provincia, quicquid hodie Diœceſibus Ipreńſi, Audomarenſi, & Bononienſi comprehenditur, &c.* Quanquam (inquam) *Geſſoriacum* (alio nomine, quod & ipſe agnoſcit, poſterioribus ſeculis *Bononia* dictum) ad Provinciam Morinorum pertinuiſſe, aperte confiteatur; quo tamen Lectori validius perſuaderet de errore Cluverii (qui Geſſoriacum, idem eſſe quod Cæſaris *Itium* ſive *Iccium* aſſeverat) quóque locos eſſe ac portus diſtinctos diverſoſque oſtenderet; *Geſſoriacum* in ea Tabula Topographica, quam ſuæ Diſſertationi præmiſit, Morinis manifeſte excluſit. (*Geſſoriacum* dico; id ſaltem quod proprie ita appellatur: vir enim ille lenire vocabulum conatur

Chiffletius in ipſo limine impegit.

Digitized by Google

Oromanſaci male collocantur inter Morinos & Geſſoriacum.

tur nova quadam & inaudita diſtinctione.) Inter M*orinos* enim & *Geſſoriacum*, *Oromanſacos* collocavit; cujus confirmandi cauſa, Capite 6. pag. 44. poſt illa Strabonis verba (*Menapiis continuantur in ora maritima Morini,*) de proprio addit, *Sequebantur in eodem litore Oromanſaci, & Geſſoriacus pagus.* In Capite item VIII. pagina 60. ex iis principiis ſequentem Concluſionem elicit, *Unde patet luce clarius, Iccium & Geſſoriacum diverſos fuiſſe portus; quippe tota pene provinciæ Morinorum longitudine (Oromanſaco pago intermedio) ab invicem diſcretos.* Quod ſi verba [1] Pliniana, *A Scaldi incolunt extera Toxandri pluribus nominibus; deinde Menapii, Morini, Oromanſaci, juncti pago qui Geſſoriacus vocatur*; ſi (inquam) ea acriter perpendantur, riteque intelligantur; Oromanſacos veriſimillimum eſt (etſi ille ſumma cum fiducia contrarium tueatur) ultra, ſive ex adverſo Geſſoriaci habitaſſe; hoc eſt, ad meridiem magis; à Septentrione autem, pago Geſſoriaco fuiſſe

Oromanſacorum ſitus.

1 Natural. Hiſtor. Lib. 4. cap. 17.

Digitized by Google

iſſe conterminos. Quæ certè ſedes illis aſſignantur non ſolum à Cluverio, in ſecunda ſua Tabulâ Germaniæ Ciſrhenanæ, ſecundo Libro *Germaniæ Antiquæ* præmiſſâ; ſed ab Ortelio quoque in tabulis Galliæ veteris Belgiique compluribus. Unde fit, ut illi *Geſſoriacum* à Morinis non divellant; quod tamen auctor hic ſomniavit, non modo contra Plinii auctoritatem, qui [1] alio etiam loco Geſſoriacum, *Morinorum gentis littus* appellat (quem ipſum locum Chiffletius ad ſuas partes [2] alicubi tranſtulit) ſed Ptolemæi quoque qui diſertè Portum hunc, Geſſoriacum, *Navale Morinorum* vocat. Horum (inquam) utrique, ſed & ipſe ſibi, adverſatur. Neque enim crediderim, diſtinctionem illam *de Morinis proprie dictis*, ſui nimirum cerebri commentum, hoc hominem laqueo poſſe explicare. Re interim illa æquis judicibus permiſſa, progrediamur.

Oromanſacorum ſedes non ſunt circa S. Audomaropolim.

Non me fugit, eſſe nonnullos, qui improbata tum Cluverii, tum Chiffletii

1 Natural. Hiſt. Lib. IV. Cap. 16. 2 Capite 8.

1 Cæſ.

Digitized by Google

fletii conjectura, in neutro horum locorum ſedes Oromanſacis concedunt, ſed in tertio ſtatuunt; intra continentem, ſcilicet, longius, in partibus interioribus circa Tarvannam & Audomaropolin. Quæ ſane illorum ſententia, quomodo cum dicto Plinii ſitu convenire poteſt, non ſatis intelligo. Etenim ille inter *extera* (h. e. ut interpretatur Chiffletius, *oram maritimam*) incolentes, eos recenſet. Mihi præterea videtur vocabuli membrum unum (*oro*) ita prope accedere ad vocem latinam (*oram* i. e. littus, extremitatem, cui reſpondet Teutonicum *ort*,) ut non obſcure indicet, eos per oras maritimas, ſive littus maritimum incoluiſſe. Verum mihi non lubet nugis nimium vacare.

SECTIO II.

Chiffletius male narravit Cæſaris expeditionem in Britanniam.

PRocedamus igitur. Proximo loco mihi eſt neceſſariò in quæſtionem vocanda Chiffletii integritas fideſque in narranda prima Cæſaris in Britanniam expeditione. Narratio ea caput ſecundum conficit. Quæ tamen

Digitized by Google

tamen eſt ita mutila, quibúſque in locis ſibi ſuiſque præconceptis imaginibus adverſatur, ita præcipitata, ita deſultoria, ut graves ſuſpicionum cauſas præbere videatur, eum in hac re Lectori impoſuiſſe. Exemplum unum accipe. Quò (opinor) ſuo iſti commento de *Ulteriore & Citeriore Portu Iccio*, viam in hominum animis præmuniret, ejuſque imbecillitas minus eſſet obvia, ubi præparationes Cæſaris ad conſcenſionem deſcribit, partem hanc Ephemeridis penitus prætermittit: [1] *Huc accedebant* VIII. *onerariæ naves, quæ ex eo loco millibus paſſuum octo, vento tenebantur, quo minus in eundem portum pervenire poſſent. Has equitibus diſtribuit.* Narrationem autem hunc in modum contrahit. *Tum contractis navibus circiter* LXXX. *onerariis, ad duas legiones transportandas, tertia fere vigilia ſolvit, equiteſque in ulteriorem portum progredi, & naves alias* XVIII. *conſcendere, ac ſe ſequi juſſit, &c.* Quod ſi rem totam (ut potuit ac debuit) apertè ac diſtinctè expoſuiſſet,

1 Cæſ. Comment. de Bello Gallico, Lib. IV.

Digitized by Google

poſuiſſet, graves acutique Lectores facilius multo deprehendiſſent infirmitatem ac levitatem commenti iſtius *de Ulteriore & Citeriore Portu Iccio.* Sed hoc infra, loco magis opportuno, uberius patebit.

SECTIO III.

Chiffletii nimia fiducia.

POſtquam Chiffletius ſecundam Cæſaris in Britanniam expeditionem, illiuſque ad eam apparatus tradidit; Caput tertium ſententia hac inſolentiſſima claudit: *Nos in Portu Iccio, Geographis hactenus incomperto, hærebimus; eumque per militares vias & alia criteria demonſtrare conabimur.*

SECTIO IV.

Summa Capitis IVti Chifſletiani.

CApite quarto, referre & repræſentare inſtituit, varias aliorum opiniones tam de ſitu *Portus Iccii*, quam ἐτυμολογίᾳ ac origine nominis. Capitis iſtius calci περίοδον ſubjungit, quæ ſuperiori iſti fiduciâ, arrogantiâ, jactantiáque nequicquam cedit: *Nos ſententiam noſtram dicemus paucis, per quam corruent omnes priores*, &c.

SECT.

Digitized by Google

SECTIO V.

INſtitutum ſuum proſecutus Chifletius, Capite quinto vias Romanorum militares, ad Iccium & Geſſoriacum ducentes, deſcribit. Oſtenſurum ſe recipit, præter ſemitam eam quæ ad Geſſoriacum duxit, rectà etiam aliam ad ſuum *Iccium* duxiſſe; eam nimirum (ſi ejuſmodi ulla reperiatur) quæ hodiè inter *Caſtellum* ac *Mardicum* (Eutopianum illius *Iccium*) interjacet. Etſi enim ex Itinerario (in quo, fatente ipſo, nulla illius eſt mentio) aut ex Tabulis Peutingerianis, non ulla ei auxilia ſubminiſtrentur; opinatur tamen ſuæ ſententiæ favere Neotericos quoſdam & recentiores; quales *Meyerus*, *Marchantius*, & *Gramayus*. Ex horum ſingulis nonnulla excerpſit, quæ ſuo propoſito idonea & accommodata eſſe exiſtimavit. Quorum interim nulla pro eo quicquam faciunt; in quibus nempe non minima ſui *Mardici* mentio occurrit, ſive etiam viæ cujuſquam; ſi eam excipias, quam judicio cuique ſano ſinceroque

Nulla militaris via ad Mardicum duxit.

Digitized by Google

ceroque conſtabit, ipſam eandem eſſe quæ & ab Itinerario & à Tabulis ducere dicitur ad Geſſoriacum ſive Boloniam. Cui rei argumento eſt, quòd oppida ac loca ad viam ab ipſis memoratam poſita, recto ad Geſſoriacum itinere etiamnum ſita eſſe deprehenduntur: ſi modo in Gramayi loco *Caletum* in *Caſletum* mutaveris, ut in reliquis duobus conſpicitur, & in hoc procul dubio eſt emendandum. Chiffletius quidem ſemitam eſſe ait, quæ à *Caſtello* ad Mardiccium protenditur; & eam ego non eſſe ſolùm, ſed & eſſe veriſimiliter antiquam, facilè conceſſerim. Florente enim *Mardico* (floruiſſe autem credibile eſt, donec portus obſtrueretur: cujus interitus portus vicinos, hinc *Gravelingam* inde *Dunkirkam* aperuit) ſemitæ erant euntibus ac redeuntibus neceſſariæ, in iis præſertim locis paluſtribus aquoſiſque: & hanc non fuiſſe *viam* ſolùm *vicinalem* (hoc eſt, non ad hanc tantùm villam ac vicinas primùm pertinuiſſe, nec fuiſſe ſolùm mutuæ ſocietatis causâ fundatam) non invitus agnoſco. Interim tamen niſi luce ali-

quâ

quâ clariore Romana illius vetuſtas confirmetur, tantæ eſſe antiquitatis nullo poſſum modo mihi perſuadere. Nec item me illud movet [1] quod in calce Capitis hujus adnotavit, ubi excogitatam nuper & inventam ad Iccium ſemitam obfirmare conatur contra objectionem, inde petendam, quòd eſt ab Itinerario prætermiſſa. Utrum enim illius de ſemitâ æquandâ conjectura, non æſtimanda ſit ut per ſe probabilitate, ita aliorum auctoritate vidua, limati judicii viris opinandum relinquo.

1 Objectione illâ propoſitâ, ita diluere conatur; quòd cùm Itinerarium fuit deſcriptum, fortaſſè jam deſierat frequentari, gravi aliqua acceptâ labe, quam ſub Veſpaſiano contigiſſe putat, per Civilem Batavum. Hujus autem rei indicia quædam in Taciti L. 4. deprehendere ſibi videtur: *Civilem immenſum univerſa Germania extollebat, ſocietate nobiliſſimis obſidum firmatâ. Ille (ut cuique proximum) vaſtari Ubios, Treviróſque, & alia manu Moſam amnem tranſire jubet, ut Menapios & Morinos, & extrema Galliarum quaterent: actæ utrobique prædæ.* Deinde obſervavit, nullam *Magetobriæ* in Sequanis, *Alexiæ Bibractéſque* in Æduis mentionem apud Itinerarium reperiri, ad quæ tamen oppida viæ militares ducebant; *fortè* (ita enim addit) *quia jampridem exciſa oppida & æquata ſolo.*

Digitized by Google

SECTIO VI.

Chiffletii duæ Concluſiones refutantur.

AD caput igitur ſextum tranſeo. Illud duplicem θέσιν ſive Concluſionem in ipſa fronte oſtentat. 1. *Mardiccium, oppidum maritimum vetus, à militari viâ ducente ad mare denominatum.* 2 *Portum Mardiccium eſſe Julii Cæſaris Portum Iccium.* Harum utriuſque probatione plurimùm eum defeciſſe arbitror. Propter inopiam enim gravium diſtinctorumque argumentorum, ad cumulum neſcio quem probabilitatum neceſſitate quadam recurrit. Eas autem ſuo inſtituto aptas eſſe ac idoneas exiſtimans, κριτήρια appellat. Nolim interim quenquam mea verba ita interpretari, quaſi μέθοδον eam improbem, quam certe, in hujus generis rebus præſertim, tanquam accuratam rectámque amplector; verſûs antiqui præcepto accedens

Et quæ non proſunt ſingula, juncta juvant.

Magno-

Magnoperè autem cavendum, ne ſolus animi impetus abſque ſincero judicio; ac magis tuendæ opinionis, quàm veritatis inveſtigandæ ſtudium, temerariam optionem faciat. Quorum quidem utrum magis Chiffletium in duplici ſua θέσει tenuerit, perpenſis utrinque argumentis, æquorum hominum judicium eſto.

Quod igitur ad primam ſpectat; Meyerus (quantum ex Chiffletii verbis licet conjicere) prima *Mardici* initia ad tempora Clodionis Francorum Regis, h. e. ad annum gratiæ circiter 445. retulit. [1] *Adducor* (inquit) *facile ut credam* Aldenborg, Rodenborg, Turholt, Mardick, & Burborck *cum aliis nonnullis, primos Flandrorum vicos caſtelláque eâ tempeſtate exſtitiſſe.* Cùm tamen hæc illius opinio, Chiffletii propoſito minimè deſervit (eam quippe, quam is *Mardici* eſſe contendit, vetuſtatem non attingit) addit, haud obſcura hujus loci indicia deprehendi in *Notitia utriuſque Imperii*, ſive (ut vulgò appellantur) in *Libris*

Prima Chiffletii theſis refellitur.

1 Rerum Flandricarum Tom. 1.

1 Vide

bris Notitiarum. In iis ita ſcriptum legitur: *Sub diſpoſitione viri ſpectabilis, Ducis Belgicæ ſecundæ, equites Dalmatæ* Marcis *in littore Saxonico.* Hîc parum dubitans, quin ſuum *Mardiccium* reperierit, innuit, Librarii errore contigiſſe, ut *Marcis* pro *Mardicis* ibi conſpiceretur. Cujus confirmandi causâ, adnotat, non ullum eſſe quem novit locum, paulò certè antiquiorem, in toto litore Belgico (eâ, ut ait, ætate, *littus Saxonicum* appellato) quod ad vocabulum *Marcis* ſono propius quàm *Mardiccium* accedat. Atque ita planè ſe res habet. Attamen (mi Chiffleti) an obſecro, *littus Saxonicum* intra fines littoris Flandrici continebatur? [1] Nonne longius multo, etiam per totum littus Belgicum, atque eo ulterius protendebatur? nonne inſuper ita magnus eſt in hac re Geographorum conſenſus, ut inter *lippis & tonſoribus nota merito numeretur?* In orâ verò ſive littore Belgico, locus eſt (quem & meminiſſe poteras

Littus Saxonicum.

1 Vide Seldeni *Mare clauſum*, Lib. 2. Cap. 7.

2 German,

Digitized by Google

poteras tibi oſtendiſſe [1] Cluverium, niſi quicquid vir ille dixerit, memoriâ planè excuteres,) locus eſt (inquam) prope *Ambleteal*, in hunc etiam diem nomine *Marquiſi* cognitus. Qui, utrum vocabulo *Marcis* non ſit ſono, ſitu etiam vicinior, quàm tuum iſtud Mardiccium, cùm tibi non lubet, æquiores alii cogitent exiſtimentque.

Meyerum iterum laudat, ex quo duplicem locum citat, è *Gramayo* etiam tertium; omnes eo conſilio, ut *Mardiccium* antiquum fuiſſe portum oſtendat. Id ego ultrò agnoſco. Quid igitur? An ſi dederim antiquum fuiſſe portum, inde veriſimiliter concluſeris, ejus eſſe vetuſtatis, ut *Romanorum Portus*, aut *Cæſaris Iccius* exiſtimari poſſit? Nihil ſanè minus. *Witſandus* (ſive ut nunc vocatur *Vitſan*) in eodem littore, medio circiter ſpatio inter Caletum Bononiámque ſitum, portus erat olim celebris multúmque frequentatus, donec obſtructus magnâ arenarum abundantiâ colluviéque

Ex Mardici antiquitate malè concluditur, illud fuiſſe Cæſaris Iccium.

[1] German. Antiquitat. Lib. 2. p. 132.

1 Hinc

Digitized by Google

luvieque ab æſtu ingeſtâ, ortum Caleto præbuiſſet. An verò hinc colligi poteſt, *Witſandum* aut Romanorum portum, aut Iccium Cæſaris fuiſſe? Abſque firmioribus criteriis, nunquam efficiet Chiffletius, ut ſit ſua Concluſio ſive certa ſive probabilis.

Chiffletii theſis ſecunda refutatur.

Sciendum tamen eſt ſcilicet, ei plura ſuppetere argumenta, quæ à *Mardiccii* nomine profecta, theſi ſecundæ demonſtrandæ inſerviunt. *Vulgo Flandrorum* (inquit) *effertur* Mardick, *quaſi maris* dickam, *ſive maris aggerem dicas.* Hactenus illius conjecturam probo; propterea quòd ante oſtium Portûs ripa eſt arenoſa, ſive arenarum cumulus, leugæ circiter dimidium à littore disjunctus. In eo nuper Hiſpaniarum Rex, munimentum, ad Dunkirkæ præſidium, conſtruxit. Ripa illa vires aquarum atque impetum frangit; adeoque vallo quodam ſive foſſâ inter ſe atque littus effectâ, tuta & tranquilla navium ſtatio evaſit. Illius figuram expreſſam habes in Tabulâ ei Diſſertationi præmiſſâ; quin & loci ſtatum Chiffletius pluribus in hoc Capite explicat, quo Portûs commodita-

moditatem repræſentat. Quamobrem, hactenus (ut dixi) ei libenter aſſentior, ejuſque conjecturæ accedens, liberè agnoſco Mardicum inde eſſe appellatum, quod ſit *maris dicka*, h. e. maris agger, ſive marini operis agger. Id Anglicè vocamus a ditch or trench. Teutonicorum recentiorum ſermone dicitur *a ſee diich*; id autem à Kiliano, Teutonico Etymologiſtâ, latine vertitur *agger marinus*, *agger ad coërcendum maris impetum congeſtus*. Quod verò in ſequentibus addit; *Credo à militari viâ ad Oceanum ducente*, (conjectura meo quidem judicio origini modò traditæ plane adverſa, adeò ut ſibi eodem temporis momento contradicere videatur) in hoc hominem deſtituo, veniaque mihi roganda eſt, ut ab eo liberè diſſentire liceat. *Mardici derivatio.*

Primùm enim perſpicere non poſſum, cur nomen illud huic portui potius apponeretur, quàm alteri cuicunque, ad quam via duxerit lapidibus conſtrata. Deinde, ſi oppidum vel portus ſuam à *viâ* appellationem eſſet mutuatus, (quod quidem ille ſuſpica- *Mardicum non nomen ſumit à viâ militari.*

Digitized by Google

ſuſpicatur) aut idem nomen, aut ejuſdem nominis membrum aliquod verisimiliter obtinuiſſet, cùm tamen viam *Streenſtreetam* & *Heyrſtreetam*, non autem *Mardiccium*, vocatam eſſe agnoſcit. [1] A Geographis quidem, multi memorantur in Orientali Flandria loci, quorum nomina cum *Mardiccio* terminatione conveniunt. Ejus generis ſunt *Iſendiick*, *Scoendiick Waterdiick*, *Vremdiick*, S. Petri & S. Joannis *op den diick*, aliaque hujuſmodi. Quis autem dixerit, ad horum ſingulos viam militarem duxiſſe, unde eam ſuorum nominum terminationem ſortirentur? Tandem igitur, utra harum originum (mea, an Chiffletii) hujuſmodi locorum naturæ melius accommodetur, (cùm ipſe eorum omnium hoſpes ſum,) hominum quibus explorata ſunt, ſententiis permitto.

Antea

1 Hinc in Angliâ etiam, in locis quæ *aquis paludibúſque* abundant, illa terminatio ob eandem quoque cauſam frequenter reperitur. Sed in Flandriâ hujuſmodi locorum nomina (ut à Somnero annotatum eſt) in *Fliett* etiam ſive *Vliet* ſæpe exeunt, quod ab *æſtuario* mutuantur; ut terminationem alteram *diik*, ripæ ſive munimentis, quibus æſtuaria utrinque clauduntur, debent.

1 Pag.

Digitized by Google

De Belgicâ terminatione dück.

Antea vero quàm ab hac parte tranſeo, eorum gratiâ, qui propter inſcitiam locorum minus ſunt idonei ad judicandum de illorum nominibus; liceat mihi pauca ſubjicere de Belgicâ terminatione *dück*. Hujus gentis ripæ (ut à quodam in Belgii hiſtoriâ traditur) multùm, à mari præſertim, corroduntur; ut etiam Inſulæ Zelandiæ, & illæ quæ Hollandiæ circumjectæ, ripis ac vallis ſummâ induſtriâ ædificatis ſummóque ſumtu refectis, muniuntur. Ripæ iſtæ habent in altitudine decem circiter ulnas; in latitudine, eorum parte imâ, viginti quinque. Harum materia eſt argilla, quæ comparari poteſt duriſſima; ea parte ſuâ interiori lignis & lapidibus ſuffarcinatur; exteriori, mattis firmis denſiſque velatur. Ejus gentis ſermone appellantur *Düken*; ut qui illis præſunt homines (genere quidem officii, noſtris in Anglia *Sewerarum* Præfectis ſimillimi) ibi vocantur *dück-graven* & *heym-raeden*; nomina ſono diſtincta, ſenſu eadem; utrumque enim Latinorum *Aggerum Præfectum*, *Curatorem*

aggerum

Digitized by Google

aggerum exprimit. Adque de illis quidem hæc in præſentiâ dicta ſufficiant, qui plura cupit cognoſcere ſive de natura aggerum, ſive de officio Curatorum, Guicciardini adeat partem tertiam, in Geldriâ; atque etiam in Zelandiâ. Caput item xxvIII. Griffiandri Tractatûs *de Inſulis*, ſuâ ad hanc rem erit lectione digniſſimum.

Conjecturæ quædam Chifſletii ridiculæ.

Tranſeo igitur ad Chifletii quæ ſequuntur conjecturas; niſi ſomnia potius atque cerebri ægrotantis deliria appellanda ſint; tam malè ſcilicet inter ſe cohærent: *Mardic, quem ſi Latine efferas* (inquit) *aptiſſimè* Mardiccium *dixeris*. Quid inde? *demptâ priore ſyllaba*, Iccium portum *Julio Cæſari memoratum invenies, quem hactenus nemo Geographorum reperit*. Dictum equidem confidenter. Quod ſi hoc admittatur; ſi Cæſaris *Iccii* in *Mardiccio* reverà reliquias habeamus; ſi etiam (quod & ipſe contendit) nomen ſuum à *maris aggere*, ſive *marino operis aggere* mutuetur (viâ lapidibus conſtratâ pro *aggere* acceptâ:) ſequetur primò, eam viam eſſe Cæſaris temporibus vetuſtiorem. Quod quidem

Digitized by Google

dem hoc ipſo Capite [1] poſteà ſubindicare non eſt veritus Chiffletius. Ætas certè à nullo unquam homine (ſi ſuſpectum Britannicæ Hiſtoriæ ſcriptorem, Chiffletiumque excipias) cuicunque viæ militari in partibus hiſce Borealibus tributa. Res item per ſe ita eſt veri diſſimilis, ut neſciam planè an majorem admirationem habeat illius in amplectendo imbecillitas, an in aliorum fidei commendando audacia. Ego certe ut miror hominis in hac re aſſerendâ inſolentiam; ita & mirabor & miſerabor eorum ingeniorum mediocritatem (ſi aliqua ejuſmodi reperiantur) quæ eam conjecturam admiſerint. 2°. Si *Iccium* (à ſeipſo tandem terminatio conficta, cùm alii & efferunt & ſcribunt *Mardicum*, *Mardiciacum*, &c. *Mardiccium* nulli; ita tantum ab eo appellatum, quò majorem veritatis ſpeciem ſuis commentis conciliaret)

1 Pag. 42. Mardici ſui opportunitates recenſens, inter alias *viam militarem* nominat; *quæ quidem* (ſic enim ſequitur) *cùm ante Julium Cæſarem exſtaret, & Iccio portui nomen daret, illam ſaltem lapide ſterni ipſum curaviſſe veriſimile eſt.*

1 Somneri

ciliaret) ſi, inquam, *Iccium* poſterior ſit ſyllaba vocabuli *Mardiccium* (ego certè potius *diccium* eſſe cogitarem;) quid inde concluditur, attende diligenter; & dic mihi, obſecro, annon ſuperius poſita ἐτυμολογία, *maris dicka*, à maris aggere (quæ literam (d) ſyllabæ poſteriori adjiciendam manifeſto teſtatur) corruat, penitúſque evertatur. Annon (ut cum vocabulo pauliſper ludamus, cùm ille ſe ineptiis tantopere delectatum oſtendit) [1] *quis inquinavit?* Conjecturæ autem iſtæ nonne ſe viciſſim aperte oppugnant concîduntque? Ita proculdubio ſe res habet. Quod equidem ab ipſo Chiffletio ſuſpicor animadverſum, cum eas his verbis ſuſtentare neceſſarium arbitratur: *Verum alia criteria ſententiæ noſtræ firmandæ adjiciamus.*

Alia Chiffletii Criteria. Ad hæc igitur criteria ſeſe accingens, proximo loco explicat plurimas portûs

1 Somneri autographum, ad *Mardiccii* vocabulum alludens, habet *Mar'd.* Illud autem idiomate Anglicano ſignificat *deturpavit*, *inquinavit*, *polluit*; & Metaphoricè ad omnes in quocunque negotio conatus minus felices tranſfertur.

Digitized by Google

portûs *Mardiccii* opportunitates; quarum omnes præter penultimam (de qua nobis eſt ſepoſito loco inferius agendum) accommodat *Mardico* hodierno, ad maris littus poſito; ejus ſtationis altitudinem prædicat atque capacitatem; quibus apta efficitur ad magnam celſarum navium claſſem recipiendam. Verum (obſecro) annon Chiffletius portum hunc ab eo diſtinguit, è quo Cæſar, primâ ſuâ in Britanniam expeditione, cum octoginta navibus onerariis dicitur ſolviſſe? Iſtum hodierni *S. Audomari* ſtatuit, rectéque vocari contendit *Portum Iccium citeriorem*; ſicut alterum, (h. e. *Mardicum*) *Portum Iccium ulteriorem*. Quid ergo tota hæc ambages ad illius propoſitum pertinet, niſi etiam has opportunitates *citeriori portui* convenire demonſtret? cujus tamen probationem ne leviter quidem tentavit. Idem reſponſum accipiunt, quæ ab eo de diſtantiâ inter ſuum *Mardiccium* Dubrimque traduntur. In calce ſcilicet hujus Capitis, operoſè conatur oſtendere, eam optimè convenire numero milliarium, quem Cæſar traje-

ctui

ctui ab Iccio in Inſulas Britannicas breviſſimo aſſignavit. Sed de illa re plura, cum ad proximum caput venerimus.

Strabo malè collocavit Iccium. Interim, de Chiffletii argumento, inde petito, quòd *Cæſaris Iccium* juxta Boreale Morinorum littus Strabo collocavit, (quam certè rem diligenter adnotat, magna ſibi ex eâ auxilia pollicitus;) ei equidem tum demum aſſentiar, cum mihi pro certo confirmabitur, ex partibus, Rheni oſtio tam vicinis, conſpici poſſe Britanniam; (id enim ex altero illo pendet.) Hoc autem nullo unquam modo poſſe fieri cognoſco; quanquam interim fatear Strabonem in ea fuiſſe opinione, quòd manifeſtum eſt ex variis locis librorum I. & IV. quibus expreſſe aſſerit, Cantium, Orientale Britanniæ promontorium, *eſſe intra conſpectum Rheni oſtii.* Cognoſce autem, mi Chiffleti (ſi ſis adhuc ejus rei inſciiis, quam ex [1] Cluverio facilè poſſes didiciſſe, quippe qui eam duplici conjecturâ illuſtravit.

1 Vide Cluverii Lib. 2. Cap. 16. de *Menapiis*, & ejuſd. Libri Cap. 30. de *Batavis*.

1 German.

luſtravit. Videris autem illius diſciplinam contemnere, tecumque conſtituiſſe omnia ejus rejicere, & neſcio an omnes etiam cujuſcunque demum opiniones, quæ tuis modò adverſantur:) cognoſce, inquam, lapſum fuiſſe in hac re Strabonem, non minus quàm in aliis nonnullis ad ea loca pertinentibus. Hoc autem ita accipe. Non verum modo eſt, ſed & omnibus apertum, *Cantianum Promontorium* intra *Iccii* adverſi conſpectum fuiſſe. Qua re deprehenſâ, atque animadverſo Morinos eſſe Menapiis, Menapios autem Rheno conterminos, Strabo, non penitùs intellectis Morinorum & Menapiorum limitibus, arbitrabatur *Cæſaris Iccium*, Rheni oſtio multò propius quàm reverà ponitur, conſtitutum fuiſſe; adeoque propius ipſe collocavit. Strabonis errorem conſpicitis, quem non ſolùm ipſe devoravit Chiffletius, ſed etiam Lectori devorandum dedit, ſi non major ſit hujus cautio, quàm illius fidelitas. Ad quem igitur potius pertineant verba illa Cluverii, quæ in alium, (hujus hominis non diſſimilem, aliorum ut-

Strabonis error de ſitu Iccii.

Digitized by Google

pote erroribus patrocinantem) evibravit. [1] *I nunc* (inquit) *& errores auctorum variis tuis erroribus tueri, vel, quod facis, nos omnes ludere perge.* Nunc autem ad proximum illius (h. e. Septimum) Caput pergendum eſt.

SECTIO VII.

Portus Iccius an duplex fuit.

IGitur, poſt illius ſive triumphum, ſive aſſeverationem inſolentem, quam hujus Capitis initio evomuit: *Sat firmis rationibus (ni fallor) docuimus* Iccium *Julii Cæſaris, portum eundem fuiſſe cum portu noſtro Mardiccio,* &c. Poſt hæc (inquam) progreditur ad demonſtrandum, duplicem fuiſſe *Iccium*, ſive *Iccium* 2as habentem ſtationes, qui eum navium celſarum numerum reciperet, ex quibus confecta eſt claſſis Cæſariana. *Supereſt* (inquit) *ut oſtendam* Iccium *fuiſſe duplicem, & geminas habuiſſe ſtationes, quibus tantus navium magnarum numerus reciperetur.* Atque nunc tandem ad ſuas delicias (*ulteriorem* & *citeriorem* portum Icci-

(um

1 German. Antiquitat. Lib. 2. p. 76.

Digitized by Google

um) pervenimus. Quamlibet autem avidè eam opinionem amplectatur, illâque quamplurimùm delectetur; ſpero me in hac cauſâ, ad oſtendendam illius imbecillitatem, ea dicturum, quibus æqui judices ab illâ penitus avertantur. *Supereſt* igitur (inquit:) & ego quidem *ſupereſſe* etiam dico; nec enim liquet ex iis quæ hactenus tradidit, ſive duplicem *Iccium* fuiſſe, ſive *Iccium* duas navium ſtationes habuiſſe. Totum hoc non aliud quicquam eſt niſi inane deliramentum, & cerebri ſibi nimium tribuentis imago. Quicquid dixit, viduum eſt omnis auctoritatis à Cæſaris verbis profectæ; à quibus tamen neceſſe eſt vel vitam vel fatum accipiat. Acie igitur utrinque diſpoſitâ, prælium committamus.

Cæſar, ſua in Morinos expeditione repræſentatâ, eo animo ſuſceptâ, ut inde tanquam ab orâ maximè finitimâ in Britanniam trajiceret; rem totam paulo infrà his verbis concludit: [1] *Navibus* (inquit) *circiter* LXXX. *one-*

1 Comment. Lib. 4. cap. 5.

Digitized by Google

rariis coactis, contractiſque quod ſatis eſſe ad duas legiones tranſportandas exiſtimabat; quicquid præterea longarum navium habebat, quæſtori, legatis, præfectiſque diſtribuit. Huc accedebant XVIII. *onerariæ naves quæ eo loco millibus paſſuum octo vento tenebantur, quo minùs in eundem portum pervenire poſſent. Has equitibus diſtribuit; reliquum exercitum L. Titurio Sabino, & L. Aurunculeio Cottæ legatis, in Menapios, atque in eos pagos Morinorum, ab quibus ad eum legati non venerant, ducendum dedit. P. Sulpitium Rufum legatum cum eo præſidio, quod ſatis eſſe arbitrabatur, portum tenere juſſit. His conſtitutis rebus, nactus idoneam ad navigandum tempeſtatem, tertiâ fere vigiliâ ſolvit, equiteſque in* ulteriorem *portum progredi, & naves conſcendere, & ſe ſequi juſſit*, &c. Nec multo poſtea, *His rebus* (inquit) *pace firmatâ, poſt diem quartum quàm eſt in Britanniam ventum, naves* XVIII. *de quibus ſuprà demonſtratum eſt, quæ equites ſuſtulerant, ex* ſuperiori *portu, leni vento ſolverunt*, &c.

Prius autem quàm ad verborum interpretationem deſcendam, (ut rem

antea

Digitized by Google

antea à me notatam [1] ſecunda obſervatione proſequar,) mecum, obſecro, (Lector) adſpice, ut in Cæſaris verbis repetendis ſuam Chiffletius infidelitatem prodidit. Hanc enim ſententiam, etſi cæteris intertextam, totam omiſit: *Huc accedebant* XVIII. *onerariæ naves, quæ ex eo loco millibus paſſuum octo vento tenebantur, quo minus in eundem portum pervenire poſſent.* *Chiffletii infidelitas in repetendis verbis Cæſaris.*

Nunc ad verborum ſenſum & intellectum. In illis mentionem eſſe factam videmus *ulterioris* & *ſuperioris* portûs: qui enim in locorum proximè citatorum priore, *ulterior* vocatur; in poſteriore *ſuperior* nominatur. Res ea, Chiffletii judicio, ſatis argumenti habet ad ſtatuendum (quod ille facit) portum Iccium *inferiorem* ſive *citeriorem*: præſertim cùm Cæſar plurali numero *Portus* infrà nominavit. Semel quidem, ubi primum è Britanniâ reditum his verbis deſcribit: *Ipſe idoneam tempeſtatem nactus, paulò poſt mediam noctem naves ſolvit, quæ omnes incolumes ad continentem pervenerunt.*

1 Vide aliam ſuprà pag. 14. Sect. 11.

Digitized by Google

venerunt. Ex his onerariæ duæ EOSDEM PORTUS, *quos reliquæ, capere non potuerunt, ſed paulò infrà delatæ ſunt.* Rurſum, ubi ſecundam ſuam in hanc Inſulam expeditionem ita explicat; *His rebus geſtis, Labieno in continente cum tribus legionibus & equitum millibus duobus relicto, ut* PORTUS *tueretur*, &c.

Rebus hunc in modum conſtitutis, Chiffletius duplicem hunc portum ulteriùs illuſtrat, utriuſque ſitum ac poſitionem his quidem verbis demonſtrando; *Ulterior portus in ipſo littore Oceani, fuit* Mardiccius, *de quo nos ante; Citeriorem colloco infra* Audomaropolim, *&c.* Adeone igitur duo fuerunt portus ſitu diverſi? Ita proculdubiò; id enim Chiffletius apertè agnoſcit. Hic ergo hominem conſtrictum cupio tenere; ſi enim ita ſe res habet, quid ille neſcio quæ de geminis *ſtationibus* loquitur? (ut mittam illam diſtinctionem à juridicis aliiſque poſitam, inter *ſtationem* & *portum.*)

Verum, ut Cæſaris Ephemeridem arctius ſequamur; obſervandum, eum ſuos equites non ad ulteriorem *ſtationem*, ſed ad ulteriorem *portum* progredi

Digitized by Google

gredi juſſiſſe. Paulò etiam infrà, eorum mentione facta, ſolviſſe eos dicit *à ſuperiori portu*. Quid igitur ſibi vult Chiffletius, cum de *ſtationibus* mentionem injicit? Quid etiam (ut *vada ea Itiana* paulum differamus, nam de iis nulla apud Cæſarem mentio) quid (inquam) ſibi vult, *Iccium ſinum* memorando, de quo etiam ſilet Cæſar, habitâ ſolùm *Iccii portûs* mentione? Abeant igitur nova hæc commenta (Iccius ſinus, Iccianæ ſtationes) nos cum Cæſare *portum* nominemus: quem ſanè ſi duplicem fuiſſe concederem, non video magnoperè quid inde lucri acciperet Chiffletius. Attende enim diligenter. Cæſar *octodecim naves onerarias commemorat*, quæ in portu altero, *ex eo loco millibus paſſuum octo, vento tenebantur*. Portum hunc octo millibus paſſuum à ſe disjunctum, *ulteriorem* portum poſteà appellat, cùm in Britanniam trajecturus, equites, quibus eas naves diſtribuerat, *eò progredi, ibique naves conſcendere, & ſe ſequi* jubet. *Ulteriorem* igitur, Chiffletius (ut vides) hodiernum eſſe *Mardiccium* ait; *citeriorem* autem, unde ſolviſſe

Digitized by Google

viſſe Cæſar dicitur, hodiernum *S. Audomari fanum.* Quis autem neſcit, Audomaropolim eſſe bis amplius octo mille paſſuum à Mardieo disjunctum; totidem ſcilicet ampliuſve milliaria intra continentem ſitum? Adeóque, quo demum pacto Chiffletii conjectura cum Cæſaris verbis convenire poteſt? Prætereà, etſi Mardicum fuiſſe portum *ulteriorem* daremus, nonne incredibile foret & abſurdum, propter humilem ſitum portûs iſtius ſi cum *Audomaropoli* comparetur (quorum quidem oppidorum illud eſt maritimum, hoc mediterraneum;) nonne (inquam) incredibile foret, eum portum, *ſuperiorem* ſive vocari ſive exiſtimari? quod tamen eſt neceſſariò ſtatuendum, ſi idem ille ſit quem Cæſar deſignat; quippe quem in loco priore vocat *ulteriorem*, in poſteriore portum *ſuperiorem* appellat. Ratio certè ſuadet, *Audomaropolim* fuiſſe potius cognitum nomine *ſuperioris.*

Ortelius non favet partibus Chiffletii.

Chiffletius quidem (quantum ego ſentio) iſtius opinionis firmitatem deſperans, inſtar hominis inæquali prælio decertantis, ſubſidia invocat.

Quamob-

Digitized by Google

Quamobrem, Ortelius illi ſubſidio venit; aut potius contra ſuam voluntatem ad confirmandam Chiffletii opinionem rapitur. Quanquam enim illius auctoritas (ut in hoc loco citatur) ſatis liquidò pro Chiffletio facit; (nam ibi fanum *S. Audomari* eſſe Cæſaris *Portum Iccium* contendit;) ſecundæ tamen cogitationes, quæ fere acriores ſunt, Ortelium in hanc mentem adduxerunt, ut ei opinioni renunciaret. Etſi ſane poſterior illa de *Iccii* ſitu conjectura nequicquam ſit priore felicior; transfert enim ad *Vitſan* prope nigrum Promontorium; de qua re, ut in viam incurrit, ſuperius mentionem fecimus. Hujus quidem retractationis ignarus putari voluit Chiffletius, eam ſedulò lectorem celans: proculdubio tamen illam ignorare non potuit; utpote de qua fuerat à Cluverio admonitus. Vir ſcilicet ille eam opinionem ineptam eſſe & abſurdam oſtendit. Cujus probationes cauſâ brevitatis prætermittens, rei ipſius judicium Lectori relinquo.

Quod

Sithieu, vetus Audomaropolis nomen, unde deductum.

Quod pertinet ad illud argumentum Ortelii, quo ſuam conjecturam corroborat, quodque ab antiquâ *Audomaropolis* appellatione *Sitieu* ſive *Sithieu* (quaſi *ſinus Iccii*) petitum, Chiffletio probatur; non ita luculentum aut grave eſſe exiſtimo, quin facilè reſponſum accipiat. Quem ob finem, loci naturam & conditionem æſtimemus ex eâ deſcriptione, quam in calce hujus Capitis tradidit Chiffletius. Hæc in ſummâ eadem eſt, quam Guicciardinus Audomaropolim deſcribens, reliquit. [1] *In lacubus* (inquit) [1]*prope* Audomaropolim, *extra ſuburbium Aquilonare* (*ubi olim* ſinus Iccius) *vidimus inſulas natatiles non abſimiles illi, quam puerperio Latonæ claram, Ovidius levem & erraticam vocavit: ſunt veluti quædam craſſiores & tomentoſæ culcitræ, è muſco denſo, aëre multo diſtento, compactæ, cui radicularum fibris aquatica gramina ſunt intexta, quæ pratenſem virorem exhibent. Nutritur maſſa tota tenui terræ limo, qui expreſſione*

1 De pluribus hujuſmodi Inſulis legas apud Gryphiand. de *Inſulis* Cap. 6. num. 43. & ſequent.

1 Saxon.

Digitized by Google

expreſſione facta manu ſe prodit: ſic prata ſunt ſine fundo, inſula ſine ſolo, quæ tamen veterina ferunt & homines. Non rarò innaſcuntur iis alni ſaliceſque lætæ frondibus, quas exſcindere ſolent coloni, ne ventis acti dimoveant loco inſulas; ſub quibus per vimina firmo ſolo alligatis, tempore brumali ac etiam æſtivo, numeroſi piſces latent, gelu devitantes & calorem, à quibus utilitas dominis. Vinculis vimineis ſolutæ, non tantum ventis, ſed etiam contis quo libeat impulſæ dimoventur, ut Calaminæ in Lydiâ Plinio memoratæ, ſed & ad ictus modulantium pedum contremiſcunt, ut aliæ in Nymphæo dictæ Saltuares, &c. Si igitur locum hunc reſpiciamus, vel 1°. ut eſt *lacus*, vel 2°. ut in *aquoſo* ac *paludoſo* loco ſitus, vel 3°. ut ſolum *muſcoſum*: primo ſenſu acceptum, veriſimile eſt nomen iſtud *Sithieu* à *Seath* oppidum traxiſſe. [1] Vocabulum illud in veteri linguâ Saxonicâ (ea ſi non eadem quæ Teutonica originalis, illi ſaltem eſt admodùm affinis) *lacum* ſignificat; unde ſuſpicor, iſtius appellationis locos in

1 Saxon. Pſalter. Pſal. 27. v. 1. & Pſalm. 29. v. 3.

Hanc

Digitized by Google

in hac noſtra inſulâ, nomen ſuum fuiſſe mutuatos; tanquàm (ſcilicet) *lacui* primitùs adſidentes. Secundo intellectu, non incommodè derivari poteſt à *ſitt*, ſive *ſett* (quæ vox ut Saxonibus antiquitùs, ita hodiè Teutonibus *ſedem* deſignat) atque *eau*, nomen (ut à Verſtegano obſervatum, de cognominibus in *ey* & *ea* terminantibus diſſerente) quod Galli, inter alias Linguæ veteris Francicæ reliquias, *aquæ* tribuunt. Francica autem (ut idem vir adnotavit) ſicut noſtra, à Teutonicâ profluxit. Tertiâ ſignificatione, deductum eſſe videatur à latino *ſitus*, ut vox ea *muſcoſitatem* ſignificat, culcitris non multum diſſimilem.

Harum derivationum ſingulæ, meo quidem judicio, loci naturæ, qualitati, ac conditioni ita pulchrè aptantur atque accommodantur,(ſaltem ſi Chifletio eum repræſentanti credimus,) ut, quod ad me attinet, incertus ſim quam earum præſertim ipſe eligam; adeoque optioni cujuſque liberè relinquo, ut ei, quam maximè probaverit, adhæreat. Satis interim certus, in quamcunque demum inciderit, e-

am

Digitized by Google

am minùs, certè non magis fore coactam, quam Chiffletii *Sithieu* à *Sinu Iccio*. Sed relictis nominibus, res ipſas perſequamur. Annon à Cluverio ex parte alterâ confirmatum eſt, ex alterâ Chiffletio probatum, [1] mare potius addidiſſe oris Flandriæ, quam quicquam detraxiſſe? *Plus invehi oris Flandriæ, quàm avehi conſuevit.* Age igitur, ſi mari aditus ad *Audomaropolim* erat aliquando patefactus (quod quidem aſſerit Chiffletius,) quo caſu evenit, ut locum hodie prorſùs deſtituerit, atque ab eo tot mille paſſuum ſpatio disjungatur? Chiffletius, prævisâ (ut facillimè potuit) eâ objectione,

1 Hanc Cluverii ſententiam plurimum confirmat portuum quorundam in orâ Britannicâ conditio. *Rutupium*, *Dubris*, *Hith*, *Lym*, & *Romney* (ut obſervavit Somnerus) receſſu maris quotidie ad interitum feſtinant. Veriſimile autem eſt, fatum hoc non aliunde proficiſci quàm ex impetu violento, quo fluctus oras Flandricas invadunt, eaſque quotidie corrodunt. Mare enim quoties aliquod littus ſupergreditur, ripam ferè adverſam paulatim deſerit. Quo quidem caſu brevia ea ſyrtéſque, quas *Goodwynſands* vulgò vocamus, factas fuiſſe, luculentè demonſtrat Somnerus, in eo Tractatu, quem ſcripſit de *Portubus Cantianis*. Circa tempora ſcilicet *Henrici primi*, perruptis aggerribus, Oceanus plurimas Inſulas in orâ Flandricâ obruit, adeóque littus Britannicum paulatim deſeruit. Vide Tractatum eum, p. 25.

1 Cæſar.

Digitized by Google

jectione, illam hunc in modum diluere conatur. *Nec propterea* (inquit) *credendum eſt, altum ibi fuiſſe Oceanum*, &c. *vadoſum ibi duntaxat fuit mare, quod æſtuaria faciebat, h. e. loca, quæ maris acceſſu undis replebantur, & ejuſdem receſſu vacua fiebant*, &c. His ſanari omnia & reſarciri exiſtimat. In hac autem conjecturâ non minor (ut ſic dicam) *profunditatis* defectus, quàm in mari ſuo imaginario, deprehendetur, ſi quibus innititur argumentis penitus conſideremus. Eorum præcipuum, & quod reliquis magis eſt ſpecioſum, pendet ex loco Commentariorum, qui deſcribit ſummam Cæſaris curam ad certum numerum navium humiliorum planiorúmque comparandum; in eum nempe finem, inter alios, ut vada & brevia facilius poſſent excipere. Per quæ (ut argumentatur Chiffletius) intelligendum eſt æſtuarium illud inter Portum Iccium *ulteriorem* & *citeriorem*. Verba ipſius accipe. [1] *Cæterùm, priſca illa æſtuaria inter utrumque* portum Iccium, *ulteriorem*

1 Cæſar. Comment. de Bello Gallico, l. 5.

1 Comment.

Digitized by Google

orem & citeriorem, non obſcurè nobis indicavit Cæſar, dum naves ſuas pro expeditione Britannicâ ſecundâ, ad celeritatem onerandi ſubductioniſque, paulo fieri juſſit humiliores, ad exemplum Venetarum, de quibus ipſe libro tertio: Carinæ aliquanto planiores quam noſtrarum navium, quò facilius vada, deceſſumque æſtûs excipere poſſent, &c. Quæ quidem verba eo aperte animo Chiffletius inſeruit, ut planam hujus quod ſupponit æſtuarii ſuperficiem demonſtraret. Quod ſi ita eſt, miror quo demum modo Cæſaris naves LXXX. onerariæ per iſta vada ac brevia fuerint devectæ, ſive ab Oceano ad portum *ſuperiorem*, ſive à portu iſto ad Oceanum. Præſertim, cum Cæſar ipſe dicit (quo in loco narrat quantoperè conabatur copias ſuas in oras Britannicas exponere) quòd [1] *naves propter magnitudinem niſi in alto conſtitui non poterant*; h. e. naves ſuas propter magnitudinem, tantam vim aquarum poſtulaſſe, ut iis poſſibile non eſſet prope littus accedere.

Fateor

1 Comment. de Bell. Gall. l. 4.

1 Comment.

Digitized by Google

Fateor equidem (nec enim id me fugit) Chiffletium alti cujuſdam littoris, quod eſt *Mardici*, facere mentionem: id in ipſò etiam æſtûs receſſu, & in malacia, altum eſt 6, 8, 10, aut 12 cubitos; acceſſu autem æſtûs, in majorem multo altitudinem intumeſcit. Quid verò hoc ad portum *citeriorem*, in quo Cæſar exercitum claſſi iſti numeroſæ impoſuit, & è quo ſolvit? Nihil, inquies: attamen Cæſar, quo claſſem ſuam onere levaret, quóque expeditius illa per brevia in Oceanum navigaret, equites ad *ulteriorem* portum pedibus miſit, ut ibi naves conſcenderent, ſéque ſequerentur. Hanc in ſententiam Chiffletius. Cæterum, ſi Cæſaris verba rectè intelligantur, manifeſtum ſtatim erit, eum alia ratione adductum, equites ſuos miſiſſe ad *ulteriorem* portum, quo naves conſcenderent. Ejus rei alia certè cauſa erat; hanc autem fuiſſe reverà exiſtimo. Octoginta naves onerariæ quibus equites tranſportandi fuerunt, in portu quodam, octo millibus paſſuum ex eo loco in quo Cæſar ipſe conſtitit, vento tenebantur, quo minus

Digitized by Google

nus in eundem portum pervenire poſſent. [1] *Huc accedebant* (inquit) XVIII. *onerariæ naves, quæ ex eo loco millibus paſſuum octo vento tenebantur, quo minus in eundem portum pervenire poſſent: has equitibus diſtribuit.* Quem quidem Cæſaris locum ſæpiùs repeto, propterea quòd maximè confert ad omnia Chiffletii figmenta refellenda ac refutanda. Quam ob cauſam ſuſpicor ab eo (fidelitatis certè jacturâ) deditâ operâ prætermiſſum, cùm priorem Cæſaris in Britanniam expeditionem exponit.

Quod ſpectat ad illud argumentum, ductum à Cæſaris diligentia in comparandis humilioribus ac planioribus navibus; h. e. quarum funda eſſent ita plana & æqualia, ipſæ etiam ita humiles, ut idoneæ eſſent & brevium trajectui,& quæ facillimè ad littus, ſive etiam (cùm res poſtularet) in terram deducerentur. (De ea autem re Chiffletius loco proximè citato lectorem admonet, hac additâ ſuâ obſervatione, Cæſarem in eo conſilio

D reſpexiſſe

1 Comment. de Bell. Gallico, l. 4.

1 In

Digitized by Google

reſpexiſſe præſertim *æſtuaria Icciana*, illa vada ac brevia quæ inter duplicem iſtum Utopianum Iccii portum interjacent.) Ad illud (inquam) argumentum, hoc reſpondeo. Si paululum recurrentes, Commentariorum Cæſaris librum proximè præcedentem conſulamus, ex eo facillimè deprehendemus, cauſam iſtius conſilii hanc fuiſſe, quod naves ſuas celſiores minùs aptas eſſe cognôrat, quæ ad littus Britannicum appellerentur. Littus illud dico vadoſum ac brevibus repletum, præſertim circa *Dunas* in orientali parte Cantii; [1] quo in loco, omnium pene conſenſu, Cæſar primâ ſuâ & ſecundâ etiam expeditione terram conſcendit. Primò enim, in primæ ſuæ expeditionis narratione, poſtquam tradidit quantopere conati ſunt ſui ad terram pervenire, ut etiam à Britannis repellerentur; ea adjicit: [2] *Erat ob has cauſſas ſumma difficultas; quòd*

In *Dunis* Cæſarem terram attigiſſe, acutè demonſtravit *Edmundus Halley*, in hiloſophicis (ut vocant) Tranſacti- onibus Num. 193. In eodem Tractatu, tempus ejus conſcenſionis non minore perſpicuitate inveſtigavit. 2 Comment. de Bell. Gall. l. 4.

1 Plurima

Digitized by Google

quòd naves propter magnitudinem niſi in alto conſtitui non poterant. Et paulò poſt, *Hoſtes verò notis omnibus vadis*, &c. atque id genus alia. Quibus incommodis cognitis atque animadverſis, quò in poſterum occurreret; ad proximam ſive ſecundam expeditionem naves confici curat, ita ædificatas & formatas, ut brevibus vadiſque littoris Britannici accommodarentur. Unde Cæſaris illa in initio Libri v[ti]. *Legatis imperat, quos legionibus præfecerat, uti quamplurimas poſſent hyeme naves ædificandas, veteréſque reficiendas curarent.* His rebus ita diſpoſitis, de difficultate terràm attingendi, ſequente anno (quod ſuperiore fecerat) non queritur.

Si his omnibus adduci non poſſit Chiffletius ut ſuam cauſam dimittat, nec divelli à confićto hoc & Utopiano æſtuario, quod à *Mardico* ad *Audomaropolim* protenditur; hoc mihi, ſi poterit, oſtendat; cùm difficile admodùm ſit navibus onerariis per ejuſmodi vada ac maria tranſire, cúmque inter S. Audomari fanum & Dubrim (ubi primùm Cæſar ter-

Digitized by Google

ram attigit) non minus ſit quam ſexaginta mille paſſuum ſpatium (ita probè cum Cæſaris [1] *quadraginta* convenit;) hæc (inquam) cum ita ſint, oſtendat mihi, quo modo hæc conjectura congruat cum expedito eo Cæſaris ad oras Britannicas trajectu; qui (ut ipſe fatetur Chiffletius) quinque horarum ſpatio conficiebatur: *quo in itinere* (inquit) *videtur non fuiſſe ultra horas quinque.*

Ab eo proximè quæro, an eſſet Africus ventus idoneus quo inde deveheretur: hoc tamen flante, ſe Cæſar in ſecundâ ſuâ expeditione ſolviſſe teſtatur; poſtquam viginti quinque dies Cauro fuiſſet detentus; quem in iis partibus ut plurimùm flare [2] obſervavit In hujus venti mentionem quoniam incidimus, lectoris reficiendi causâ brevem digreſſionem inſeremus.

[2] Obſer-

1 Plurima exemplaria legunt, 30. quam etiam Lectionem veram eſſe in noſtra Diſſertatione demonſtravimus: unde conjectura ea Chiffletii multo magis ridicula efficitur.
2 Bell. Gall. Lib. 5.

1 Plinii

Digitized by Google

[1] Obſervatum eſt Geographis, aliiſque, eſſe genus ventorum conſtantium ac ſtabilium, certis temporibus ac locis peculiarium; (ut temporibus, *Anniverſarii*; ut locis, *Provinciales* non incommode appellari poſſunt.) Prioris generis ſunt *Eteſiæ*, quæ ab Africo circa Syrii ortum, flare quotannis deprehenduntur, & ſœpiſſime dies quadraginta continuantur. Ventus ille maria à Ponto in Ægæum, imo ad Ægyptum uſque agit. In eadem ſerie ponuntur venti *Chelidonii*, ita appellati, quoniam in primo *hirundinum* adventu naſcuntur. Nonnunquam recta ab Occidente flantur; adeo ut illos aliqui pro vento eo accipiant: nonnunquam à *Cauro*; quo fit ut ab aliis inter ventos Boreales numerentur. Venti hi Chelidonii, quoties à ſeptentrionibus, aut etiam à Cauro proveniunt, totum Mediterraneum uſque ad oras Palæſtinæ ac

Cauri venti natura.

Eteſiæ.

Chelidonii.

1 Plinii Natural. Hiſt. lib. 2. cap. 47. Rem eandem obiter adnotavit Quinctilianus in libro XII. Inſtitutionum. *Quatuor* (inquit) *generaliter ventos à totidem mundi cardinibus accepimus flare; cum interim plurimi medii eorum, varietate regionum ac fluminum proprie deprehendantur.*

1 Gryphiand.

ac Syriæ intumeſcere faciunt, & in æſtate multos dies continenter durant. [1] Ejuſdem generis ſunt duo venti ſibi invicem contrarii; iique ſoli in *Ziprangi* flare obſervantur. (*Ziprangi* Inſula eſt, alio nomine *Japonia* ſive *Japan* vocata, in mari Orientali ſita.) Horum alter in hyeme, alter in æſtate naſcitur; adeo ut qui eo mercaturæ cauſa proficiſcuntur (pauci admodum illi, uni ſcilicet Mangi) ad eam hyeme navigantes, domum æſtate revertantur.

Caurus ſeu Corus. In ſecunda claſſe ventorum ponere poſſumus, de quo nunc loquimur, *Corum*, à Cæſare memoratum. Scribitur aliter & vocatur *Caurus*, per mutationem literæ *o* in diphthongum *au*, quæ propter earum affinitatem nonnunquam admittitur. *Græcis* ([2] inquit Plinius) Argeſtes *appellatur*; & Vulturno ex adverſo ponitur. Vehementer eſt frigidus (ut ſunt cæteri ſane omnes qui aliquid in ſe Boreæ habent) & grandinem fere efficit. Eſſe

1 Gryphiand. de Inſulis, cap. 32, Num. 25 2 Natural. Hiſtor. l 18. c. 34.

1 Camdeni

Digitized by Google

ſe autem *Ventum Provincialem*, Cæſaris teſtimonio comprobatur; qui ſuis etiam (ut dictum eſt) temporibus, oras illas magna parte anni eum occupare animadvertit. De qua re ſi quiſquam hodie ſcrupulum moverit, quaſi longa annorum ſeries venti iſtius ſtatum immutarit; hominem eum relego ad alterum *Julium*, cognomine *Scaligerum*, qui in ſuis Poëticis aſſerit, *Caurum* è mari Britannico naſci & flare. De illo etiam Camdenus, ſuæ Chorographicæ deſcriptioni Hiberniæ præmiſsâ, Diſſertatione de Oceano Britannico idem confirmavit; certioreſque nos fecit, ventum hunc in Hibernia ſævire vehementer, & tyrannidem quandam exercere. Quæ cauſa poteſt eſſe maxima, ut Oceanus in iis partibus ſit perpetuo tam tumultuoſus & aſperus; utque toties fatalis ſit iis hominibus, quos ſua negotia (ſive ea ſunt mercaturæ, ſive peregrinationis) illius violentiæ exponunt. Eodem impetu *Caurum* hunc in Bataviam vehi (utpote qui congeſtis arenarum cumulis, medium Rheni oſtium obturavit)

ı ab

Digitized by Google

[1] ab eodem erudito viro alibi obſervatur. Neque minus Friſiæ oras affligit infeſtatque, [2] in quibus vim impetuoſam obtinet, quæ à Tacito, in ſecundo Annalium libro, Auſtris falsò tribuitur. Belgicus etiam Oceanus, violèntiâ atque impetu hujus venti, cui quidem exponitur, quantam continenti injuriam fecit, plurimis ſuo detrimento expertum eſt. Teſtis mihi ſit, quod in Hiſtoriis de eo legimus; ut dejectis ripis uſitatis, oppida multa ac vim hominum infinitam in inferioribus Germaniæ regionibus, Hollandia & Zelandia, devorarit: circa initia præſertim Henrici I. Hujus venia, compluribus incolarum, qui cum vitis effugerant, & derelictâ patriâ in hanc Inſulam tranſierant, ſedes conceſſæ ſunt; primum *Carleoli*, deinde in Walliâ. Cujus rei hiſtoriâ abundant noſtri eorumque Annales.

Valla & foſſæ in Holland. &c. Atque ut mali mores cauſæ ſunt bonarum legum conficiendarum, quæ vel ejuſmodi poſtea incommodis occurrant,

1 Camdeni Britannia, in *Norfolcia*. 2 Vide Gryphiandr. de Inſulis. Cap. 18. Num. 40.

1 Vide

Digitized by Google

currant, vel delinquentes poenis coerceant; ita hoc atque alia hujuſmodi diſcrimina tam infelicem exitum habentia, inferioribus Germanis ſeculorum ſequentium, inventionem dictarunt foſſarum complurium, inciſurarum, & vallorum: de quibus ſuprà diximus in Sectione VI^tâ^. quibúſque tantum iſtius nationis ſingulæ partes abundant. Cùm enim propter altitudinem vallorum quibus utraque ripa augetur, fluctuum impetui fortiter obſiſtitur; incolæ ex ſecuritate ab ejuſmodi periculis magnum ex eo tempore emolumentum accipiunt. [1] Huic præſertim (h. e. *Cauri* his in locis furori & violentiæ) deberi credo portuum nonnullorum, in his ac vicinis oris poſitorum, ruinam ac interitum; aliorum etiam conditionem inclinatam, imminentemque obſtructionem. *Bononia* (ut ab uno ex antiquiſſimis ordiamur) abundantiâ arenarum, aliorumque generum colluvie, (quam hujus venti impetu maximâ ex parte, in eum portum coactam

Portus in ora Flandricâ, &c. obſtructi.

1 Vide Cluverii German. Antiquitat. Lib. 3. p. 66.

1 Ovid.

Digitized by Google

ctam arbitror) ita hodie oneratur & prope ſuffocatur, ut in receſſu æſtûs prorſùs ſit arida, quotidianâ in pejus inclinatione brevi tempore peritura. *Witſand* ſive *Vitſan* prope nigrum Promontorium, portus in eodem littore vetuſtus & frequentatus, à peregrinantibus præſertim inter Galliam atque Angliam; nunc penitùs obſtruitur, atque exolevit. *Caleti* commoditatem utilitatemque non ſine ſummo ſumtu ac diligentiâ tuentur; quod ipſum nihilo minus in magno eſt ſuffocationis periculo. *Mardicum* (de quo nunc agimus) penitus periit. *Dunkirkæ* idem imminet fatum; quotidie enim magis magiſq; arenoſis cumulis affligitur, quibus fit curſus aquarum anguſtior. Ut mittam alios

——— [1] *quorum confinia Pontus Abſtulit, & mediâ tellurem reppulit undâ;*

Neque eſt neceſſe repetere id quod ſuperiùs adnotavimus de uno ex Rheni oſtiis, per hujus venti tyrannidem atque

1 Ovid. 15. Metamorph.

Digitized by Google

atque violentiam obturato. Huc referri non incommode poteſt, quòd (ut ex Bodino [1] obſervavit Gryſſiander) aquarum effluvia & inundationes utplurimum à Septentrionibus profectæ, ad Auſtrum deferuntur. Unde noſtrûm Cantuarienſium, totiuſque iſtius tractûs humilioris in quo ea civitas conſiſtit, vulgaris eſt ac recepta obſervatio,

Aquarum inundationes à Septentrionibus ad Auſtrum delatæ.

(*Sic parvis componere magna ſolebam*)

nunquam nos aut rarò admodùm inundationibus vexari, niſi vento flante à Septentrionibus. Ille nimirùm ventus tumidum rèddit Oceanum, in quem fluvius *Stoure* verſus Septentriones effunditur; adeóque flumen propter defectum ſolitæ ſuæ iſto in loco exonerationis, retroagitur atque repellitur. Paucis igitur id quod ſentio, dicam. Venti hujus topici ſive Provincialis (*Cori* ſcilicet) furorem, cauſam eſſe unam arbitror, eámque præcipuam, horum ſimiliúmque caſuum acerborum, quibus illæ oræ afflictæ fuerunt.

Caurus, cauſa inundationum in Hollandiâ.

1 De Inſulis, Cap. 29. Num. 49.

1 German.

Digitized by Google

fuerunt. Non quin alias ſecum aliquando conjunctas habuerit; cujuſmodi ſunt, primùm, perpetui maris æſtus atque tumultus; in novilunio præcipuè ac plenilunio, cùm propter æſtuarios fluctus altiùs intumeſcunt, exundant magis, & motûs ferè ſunt quàm aliis temporibus turbulentioris. Deinde (quantum ſpectat ad partes hujus oræ Septentrioni paulò propiores) concurſus, conflictationes, ac certamina æſtuum Borealium atque Auſtralium. His (inquam) ſimiles, cauſæ eſſe potuerunt; quas tamen arbitror ſolum (ut ſic dixerim) *concomitantes* fuiſſe; dum interim altera illa, ſi non ſumma fuerit & principalis, æquales tamen vires virtutémque ad ea efficienda contulerit. Irati enim atque turbulenti fluctus hoc vento agitati, magno impetu littus invadunt; quaſi in ea Virgilii imprecatione,

——— migret Neptunus in arva
Fluctibus, & ſpiſſa campos profundat arenâ,
Dicantur mea rura ferum mare, &c. ——

Verùm de his ſatis. Digreſſione à propoſito

propoſito longiore intermiſſa, ad Chiffletium revertamur; qui etſi ſatis ſit certus nihil ad ea confirmanda deſiderari quæ de ſuo Mardiccio tradidit (ea ſcilicet omnia Cæſaris *Portui Iccio* probe convenire ac congruere;) quò tamen Lectori uberius ſatisfiat, ei novum & à ſe nunc primùm inventum *Iccium Promontorium* oſtendit. *Inter utrumque portum, vadoſo iſti mari imminebat* Promontorium Iccium, *Ptolemæo* Ἴκιον ἄκρον, *è conſpectu Cantii, Albionis Promontorii. Id ipſum fuiſſe reor montem illum, quem, fortè quod vadis Itianis immineret, Vatenum nominarent. Guicciardinus multa antiquitatis monumenta inibi effodi annotavit; ibique olim fuiſſe creditur pharus ex adverſo alterius in monte Dubrenſi poſita, cujus rudera admodum attenuata ſuperſunt. Vatenum montem undequaque priſca æſtuaria ambiebant, exindeque aurâ ſerenâ Britannia clare conſpicitur.* Hæc ille. Inventum, & revera inventum; ita indignum limati judicii patrocinio, ut mirer ipſum amplexum fuiſſe; multò autem magis, aliorum fidei propoſuiſſe: præſertim, poſtquam ei ſummo judicio

Iccium Promontorium Chiffletii.

Digitized by Google

dicio occurrit [1] Cluverius; ad quem brevitatis cauſa lectorem remitto, ut de iſtius opinionis improbabilitate, ne dicam abſurditate, convincatur. Neque aliam ei dare reſponſionem conſtitui, ne refutatione viderer nimium nugis ejuſmodi tribuere.

Quamobrem autem hoc mihi mirum videretur? Cùm enim veriſimile eſt (id quod à Cluverio obſervatur) Ptolemæo *Itium Promontorium* à portu ita appellato ſuum nomen deſumſiſſe, (ex quo concluditur eorum vicinitas:) Chiffletium oportuit, ut tota Diſſertatio omnibus numeris abſoluta videretur, néque *Mardicum* ullo (ut ſic dicam) *eſſentiali*, aut ſigno requiſito careret, quo minus vero *Portui Iccio* reſponderet; eum (inquam) oportuit *Promontorii* nonnihil inveſtigare, quod vicinitate ſaltem confiсto ſuo *Iccio* conveniret; etſi alioqui veri diſſimile & abſurdum. Quis enim anteà unquam exiſtimavit, *Iccium Promontorium* ſitu fuiſſe mediterraneum. *Adeo ubi fabulis ſemel carceres removeris, nulla invenitur*

1 German. Antiquitat. Lib. 2. p. 123.

1 Bertius

Digitized by Google

invenitur meta mentiendi. Id olim à Goropio dictum, cui gravior cauſa quàm mihi nunc eſt, evibrandi eſſe non potuit.

SECTIO VIII.

FIni jam tandem appropinquamus; & cùm Chiffletium per ſingula ſuæ Diſſertationis capita præter ultimum, ſumus inſecuti; nunc illius Concluſionem videamus. Summa igitur hujus Capitis, auctoriſque in eo conſilii, hæc eſt, Dividere (ſi poterit) & diſtinguere *Itium* ſive *Iccium* à Geſſoriaco; hæc (inquam) loca ſeparare, ac duo eſſe demonſtrare: propterà quòd operam ſuam atq; oleum perdidit, ſi illa eadem ſint; h. e. ſi *Geſſoriacum* (hodie *Bononia* dictum) idem ſit quod *Itium*, ſive è contra *Itium* quod *Geſſoriacum.* Ea ergo diverſa eſſe oſtenſurus, contra Velſeri Cluverii que judicium, his verbis Ptolemæum appellat; *Cæterum, quod Marcus Velſerus & Philippus Cluverius affirmant* Portum Iccium *eundem fuiſſe cum* Geſſoriaco, *qui poſterioribus ſeculis di-*

Geſſoriacum & Iccium non ſunt loca diſtincta.

ctus

ctus ſit Bononia, *falſum eſt, ſi Ptolemæo fides; is enim licet* Icio Promontorio & Navali Geſſoriaco *eundem tribuat latitudinis gradum, ſcilicet* LIII. *& ſcrupulum eundem, ſcilicet* XXX. *tamen in longitudine valde differre oſtendit, quod uterque locus eidem quidem ſubſit longitudinis gradui* XXII. *ſed* Icium Promontorium *ſub indicati gradûs ſcrupulo* XV. Geſſoriacum *verò ſub ſcrupulo* XLV. *Unde plane neceſſum eſt, non fuiſſe eadem juxta veteris Aſtronomiæ calculum*, &c. Vanum ſanè & frigidum argumentum. Poſitâ enim eâ longitudinis differentiâ, quam Ptolemæus *Icio Promontorio* & *Navali Geſſoriaco* tribuit (in ſcrupulo nempe gradûs longitudinis, qùo aliqua inter locos diſtantia efficicitur; h. e. exponente Merulâ, quo *Promontorium* ſit ſitu magis Occidentale quàm *Geſſoriacum*, adeóque littori Britannico aliquanto propius,) hac, inquam, poſitâ differentiâ, nonne tamen *Portus Iccius* & *Geſſoriacum* eadem eſſe potuerunt? Prætereà, annon hoc in loco errorem contigiſſe poſſibile eſt, ſive in ipſo prototypo, ſive etiam exemplari? Cùm enim (ut

(ut [1] nonnulli adnotarunt) figuræ numerales [apud Ptolemæum] falſò ſæpiſſime ſtatuuntur; quam facile lapſu vel auctoris vel librarii, levis ille error in differentia longitudinis poſitus, utriuſque oculos poſſet effugere? Longe certe facilius, quam collocatio *Iccii Promontorii* ante *Geſſoriacum Navale*; error, neque immerito, ab ipſo Chifſletio, Ptolemæo objectus. Quod ſi etiam concedatur, nihil hic eſſe in longitudine lapſum, locaque quoad illam tantum revera ſpatium diſtaſſe; quid inde auctoritatis elicit Chiffletius, ut quoad latitudinem tanto intervallo *Geſſoriacum* atque *Itium* diſtinguat? hoc nempe ſtatuit *Mardici*, illud *Bononiæ*; quæ loca leugis minimum decem ſeparantur.

Mihi non erit neceſſarium hoc in loco obſervare, eum inter Itium & Geſſoriacum *Oromanſacos* conſtituiſſe, quo illa loca diſtraheret, ſive etiam Geſſoriacum excluderet è Morinis, *proprie* ſaltem (ut illud vocabulum leniit) *ita appellatis*. Id (inquam) neceſſarium

Oromanſaci malè collocati inter Itium & Geſſoriacum.

E non

1 Bertius, Coment. part. 1. in fine.

1 Vide

non erit, cum [1] in principio hujus Tractatus rem eam animadverti, & (niſi me mea fallit opinio) confictam iſtam diviſionem dilui prorſus & refutavi.

Rem igitur perpende, lector æque, deinde judica. Poſt tantam diligentiam à Chiffletio Capitibus ſuperioribus adhibitam, ad hæc loca ſeparanda, & ad perſuadendum omnibus ea triginta amplius milliaria diſtare (nec enim minus ſpatium abeſt *Mardicum* à *Bononia*,) quàm invalide in hoc Capite ita eſſe ab eo probantur? Adeo *veri* magnæ ſunt & invictæ vires, adeoque vani hominum conatus qui ſua commenta veritati præferunt. Quapropter, Chiffletii veniâ, ſummâ tamen eruditorum, ſubtiliumque judiciorum reverentiâ, non verebor contra eum aſſeverare, *Portum Mardiccium non fuiſſe Cæſaris Portum Iccium.*

Hactenus partem tandem negantem proſecutus, Mardicum non eſſe *Portum Iccium* Cæſaris oſtendi. Lectori etiam patientiſſimo tempus nunc eſſe

1 Vide Supra pag. 12.

1 German.

eſſe videbitur, ut ea naturæ lenitate quam mihi præbuit in parte negativa (h. e. puro non ente) diſcutienda, abuti jam tandem deſinam, & tædium iſtud leniam, partis poſitivæ ſive affirmantis tractatione. Id ego eſſe æquum agnoſco; adeoque ut de parte utraque Lectori plene ſatisfiat, ſummâ quam capit loci natura probationis perſpicuitate, verum ſitum & poſitionem Cæſaris Portus *Iccii* inveſtigare conabor. Quid autem hoc eſt (inquies) niſi actum agere? Præſtitum illud antea à Cluverio, cujus opinione comprobata atque recepta, quid pluribus opus eſt? Vere quidem dictum. Cæterum, eorum gratia qui Cluverii opera ad manus non habeant, præſertim vero ne noſtra hæc Diſſertatio, imperfecta & (quod vulgo dicimus) dimidia ſolum ex parte abſoluta videatur; tractare etiam conſtitui partem affirmantem ſive poſitivam, eam (tanquam canis ad Nilum) breviter admodum perſtricturus.

Primum igitur quæramus & indagemus, quos portus vel nos hodie habemus, vel patres olim habuerunt, in *Portus celebres in litore Morinorum.*

Digitized by Google

ora maritima Morinorum poſitos. Iſtius populi provinciæ etſi totam Flandriam concedamus (quanquam ea à nonnullis intra fines Occidentalis Flandriæ concludatur) & ab Oriente, Scaldi; ab Occidente, Oceano terminemus; dato hoc (inquam) & ſumto à Scaldi initio, portus hodierni ſunt, 1. *Oſtenda*. 2. *Novo-portus*. 3. *Dunkirka*. 4. *Mardicum*. 5 *Gravelinga*. 6. *Caletum*. 7. *Bononia*. Præter hos, alium etiam in eo tractu cognovit antiquitas, quem *Witſand* appellavit, prope *nigrum Promontorium*. Prætermitto ſciens *Ambleteolum*, *Stapulas*, atque ejus generis alios, qui non vulgo portubus accenſentur; ſed fere ſunt (ſicut apud nos *Taneti-itinera*) æſtuaria ſive ſtationes, ſolis piſcatoribus utiles; adeoque (ſi Cluverio eos repræſentanti credimus) nullo *Portuum* uſui deſerviunt. [1] *Hi* (inquit) *non tam portus erant commodi atque celebres, quam littora portuoſa, ubi exigente neceſſitate naves ſtatui poterant, quæ nunc etiam non niſi à piſcatorum navigiis frequentantur*. Horum priorem *Amble-*

1 German. Antiquitat. Lib. 2. p. 129.

Digitized by Google

Ambleteolum dico, eam eſſe crepidinem exiſtimo, quæ Petro, Eccleſiæ S. Auguſtini (ea eſt Cantuariæ) Abbati primo, fatalis exſtitit. De illo legimus, legatum in Galliam miſſum, *in ſinu* (verba auctoris habes) *qui vocantur Ampleat*, demerſum fuiſſe. De qua re, uti etiam de illius ſepultura apud Bononiam, plura, cui libet, inveniet in Capite XXXII, Libri I. Bedæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Verum hæc obiter.

Inter portus autem ſuperius poſitos, quo verum poſſimus inveſtigare, & à ſuppoſititio quovis diſcernere, primum indicium ex verbis Cæſaris petitum, hoc eſt; Exquirere quis ſit in eo litore, & proximus, atque etiam trajectui in Britanniam commodiſſimus. Secundum hoc ſtatuamus; portum ejuſmodi eligere, qui claſſem Cæſarianam propter magnitudinem caperet, & cujus vetuſtas ac origo non ſint Cæſaris temporibus inferiora. Quærimus igitur portum proximum, commodiſſimum, antiquiſſimum; eum (inquam, in quo omnes hæ conditiones concurrunt. Pyxis hæc eſt, cujus *Portus Iccii ſigna.*

Digitized by Google

unius ductu ad portum optatum ſperemus pervenire; adeoque experiamur quis ſit ille ex portubus dictis, ad quem hæc ſigna potiori, quam ad reliquos, jure pertineat.

Oſtenda non eſt Portus Iccius.

Primum itaque, *Oſtenda* eſſe non poteſt. Etſi enim vetuſtatis eſſet idoneæ, tamen (quemadmodum [1] qui *Caleto* aſſeruit, ob eam cauſam *Scluſæ* denegavit, quod hæc Caleto longius à Britannia abeſſet,) *Oſtenda* multo longius eſt remota, quam ut alia indicia Portus Cæſariani (*proximus* & *commodiſſimus*) ad eam pertineant.

Novo-portus non eſt portus Iccius.

Neque ſecundo *Novo-portus*, tum propter nimiam illius diſtantiam, tum ratione antiquitatis, cujus defectum vel nomen ipſum ei exprobrare videtur; ſi modo primam ſuam ſyllabam à portu, non autem ([2] ut quidam contendit) ab oppido mutuatus fuerit.

Dunkerka, aut Gravelinga non eſt Portus Iccius.

Quod ad tertium quintumque (*Dunkerkam* nempe & *Gravelingam*) ſpectat, ſi non ii quoque nimio intervallo [à Britannia] diſtinguuntur; norunt tamen

1 Lhuyd. Fragment. Fol. 12. b. 2 Vide Guicciardin. in *Flandria*.

1 Hæc

Digitized by Google

men omnes illis ad hanc rem vetuſtatem deeſſe, ut quibus originem dederit vicini portus *Mardici* interitus. Teſtes mihi ſint tum Meyerus tum Gramayus, quorum uterque in eum finem à Chiffletio citatur. Verum tamen nec *Mardicum* eſſe [Portum Iccium] ſperare audeo Lectorem facile conceſſurum, poſtquam ea quæ ſuperius contra Chiffletium urgentur, animadverterit.

Caletum (fateor) ſi ſolam diſtantiam ſpectes, Cæſaris deſcriptioni ſatis apte reſpondere videtur; modo libros vulgares ſequamur, qui xxx tantum milliaria ſpatio tranſitus aſſignant: nimis autem multo eſt recens, quippe qui parum ultra quadringentos abhinc annos primum portus evaſerit. [1] Sub id quidem tempus, anno ſcilicet 1234. Monachi Eccleſiæ Chriſti Cantuarienſis (quòd in portibus Gallici littoris nonnihil haberent negotii, & propter transportationem centum doliorum vini, quæ iis, largitione

Caletum non eſt portus Iccius.

1 Hæc ex Libro MS. Eccleſiæ Cant. de Privilegiis, deſumpſit Somnerus, ut in ſui Autographi margine annotavit.

1 Vide

tione Ludovici VII. Galliarum Regis, à Cancellario de *Poiſſy*, quod oppidum eſt prope Pariſios, ſingulis annis perſolvenda fuerunt; [1] quam quidem rem alio in loco tractavi:) Monachi, inquam, Cantuarienſes à Matildi, eo tempore Comitiſſa Bononienſi, iiſque Chartam *Relaxationis* in eam ſententiam concedente, immunitatem impetrarunt ab omnibus vectigalibus, quæ à peregrinantibus exigi ſolebant apud Witſandum, Bononiam, Niewenum, & *Caletum*. [2] Quam quidem Caleti mentionem, omnium quæ exſtant antiquiſſimum eſſe exiſtimo; ſi eam excipias quam anno 1215. Matthæus Pariſienſis; aliamque ea vetuſtiorem, quam fecit Rogerus Hovdenus, circa annum 1180. Utut autem ſe res illa habeat, hoc unum certo ſcio, Camdenum, Cluverium, & Chiffletium aſſentiri *Hoſpitalio* (erudito illi Galliarum nuper Cancellario) affirmanti, Caletum non eſſe oppidum vetuſtum; ſed villam fuiſſe minuſculam, quales Galli

1 Vide Antiquitates Cant. p. 179. 2 Eruditſſimus tamen Comes *du Gange* in ſuo de *Portu Itio* Tractatu, innuit ſe alibi demonſtraſſe, *Caletum* eſſe multo vetuſtius.

1 Illius

Digitized by Google

Galli *Burgados* nominant, donec eam Philippus, Comes Bononienſis, non multos ante annos quam ab Anglis expugnaretur, muro circundediſſet. Neque quidem ullibi legi, quenquam ante ea tempora in Britanniam trajecturum, ibi navem conſcendiſſe. Quæ certe oſtendunt, Caletum, cujus ætati tantus annorum numerus deeſt, portum *Itium* eſſe non poſſe. Nec ſane portus ille (quantum de ſtatu ejus præterito futuroque ex præſenti poſſumus colligere) commodus admodum eſt; propterea quod eſt ſuffocationi vehementer obnoxius. *Satis conſtat* (inquit Cluverius) *ſuperioribus annis adeo incommodum fuiſſe hunc portum, uti manu arteque commodiorem efficere incolæ opus habuerint, mole producta è ſabulo tam fluido, quod venti pariter undæque in portum provehunt, uti nihil incolis certius videatur, quam paucis abhinc annis omnem obſtructum iri portum.*

Witſand (ſive, ut hodie ſcribitur ac vocatur, *Vitſan*) eſſe fateor antiquum, & quantum ad diſtantiam ſive vicinitatem ejus, nulli objectioni obnoxium. *Witſand non eſt portus Iccius.*

Digitized by Google

xium. De illius antiquitate; aperte conſtat ex noſtris Annalibus, ante [1] annos amplius quingentos, portum fuiſſe uſitatum, à nobis ad Galliam, ſive inde ad nos tranſeuntibus. Diverſis enim in locis ab [2] *Edmero* aliiſque memoratur. Ad hæc, legimus, Ludovicum juniorem, Galliarum Regem, cum Thomam Cantuarienſem religioſa peregrinatione inviſeret, à ſancto illo demiſiſſime precatum, ne quiſquam inter *Vitſan* & *Dubrim* naufragio periret; *quaſi* (quod ab eo quem laudo [3] ſcriptore adnotatur) *hinc inde eo tempore fuerit commodiſſimus trajectus*, &c. De diſtantia vero; ſi vicinitatem ſpectes, ea omnibus præfertur: breviſſimus quippe trajectus è Gallia in Angliam, inter finitimum iſtud Promontorium *Blackneſs* appellatum, & Promontorium in Anglia, *Southforeland* aliter dictum, prope S. Margaretæ fanum juxta Dubrim, eſſe depre-

1 Illius mentionem ſub nomine etiam Portûs protraxit Cl. *du Freſne* ad An. Dom. 569. quod & ex indubitatis ſcriptoribus, confirmavit. 2 Hiſtoria Novorum Lib. 2. p. 41. & Lib. 3. p. 70. 3 Camdeni Britannia, in *Cantio*.

Digitized by Google

deprehenditur. [1] Nec enim XXII. amplius millia paſſuum Anglicanorum ſeparantur. Eſſe igitur viciniſſimum fateor; atque inde quidem cauſa illius cadit: eſt enim vicinior quam ut commodus eſſe poſſit; [2] brevitas trajectus periculoſum reddit. *Navibus trajectus hinc inde nullus datur, importuoſo littore utrobique*, inquit Cluverius, ſuam de eo opinionem exponens. In quem etiam portum Chiffletius illud poetæ dictum aptiſſime tranſtulit,

Vixque manet portu tuta carina ſuo.

Ut autem eam ob cauſam eſt nimis vicinus, ita vicinior eſt, quam ut congruere poſſit cum numero milliarium, quæ ſpatio inter *Itium* ſuum Inſulamque noſtram Cæſar aſſignavit. Nec enim ea pauciora ſunt quam XXX. nonnulla etiam exemplaria, quæ & optima eſſe dicuntur, XL. legunt.

Quod

1 Cluver. German. Antiquit. Lib. 2. p. 128. 2 Hoc trajectûs diſcrimen ob oculos habuiſſe videtur Ludovicus, cum à S. Thoma flagitavit, *ne quiſquam inter Vitſan & Dubrim naufragio periret*, inquit Somnerus in ſui Autographi margine.

1 German.

Digitized by Google

Geſſoriacum eſt portus Itius.

Quod ſi horum nullus eſt *Portus Itius*, ſique *Bononia* ſola ſit reliqua, inde ſequetur portum eum eſſe *Bononiam*. Equidem ei omnes conditiones ſuperius poſitæ optime reſpondent. Eſt enim & antiquiſſimus, & quanquam non Britanniæ proximus, neque hodie fortaſſe omnium capaciſſimus; certe eorum qui ſunt paulo vetuſtiores, eſt & propinquiſſimus, & ampliſſimus, & commodiſſimus omnium qui in eo litore reperiuntur. Poſſent ad hæc confirmanda adjici & alia *κριτήρια*, *Via militaris*, *pharus*, & ejuſmodi; verum brevitatis cauſa, Lectorem uberioris diſquiſitionis cupidum ad opera exactiora eruditi illius, acuti, & laborioſi Cluverii rejiciendum exiſtimo; in quibus proculdubio illud inveniet, quo ſibi ſatisfiat.

Tandem igitur (quippe
Conveniunt cymbæ vela minora meæ,)

Marlianus, Meyerus, Viginerius, eorumque ſequaces, portum hunc *Caleti* ſtatuant; alii cum Ortelio & Camdeno, *Vitſandi*; claſſis tertia cum Merula,

Digitized by Google

la, *Porteti*; quarta, *Stapulis*, quinta ad fanum S. *Audomari*; quod ad me attinet, ego non diutius, quaſi *ea opinionum varietate territus*, cum Ponto Heutero de *Portus Iccii* poſitione hæſitabo; ſed cum Velſero, Cluverio, Bertioque, *Bononiæ* colloco. Hic ergo, plene firmiterque perſuaſus, me in ipſum *Portum Itium* à Cæſare memoratum perveniſſe, anchoras jaciam; navimque ſubducam; parum veritus aſſeverare, *Portum Bononienſem eſſe Julii Cæſaris Portum Itium*.

Exſpectabunt fortaſſe nonnulli progreſſum paulo ulteriorem de Etymologia vocabuli *Iccium*: cum vero (quod de *Geſſoriaco* obſervavit Cluverius) vox eſt ſive nomen peregrinum ac barbarum, illius tractationem ſpero me poſſe deditâ operâ, abſque ulla Lectoris offenſione, declinare. Quapropter, eam in hac re regulam ſequar, quam video eundem Cluverium de vocabulis abſtruſis generatim tradidiſſe: [1] *Ego ſane* (inquit) *ignorare origines ejuſmodi vocabulorum multo*

1 German. Antiquitat. Lib. 2. p. 10

Digitized by Google

multo malo, quam ridicule in eorum enodatione ineptire, ac turpiter errare. Aut etiam meipſum verbis Poetæ excuſabo,

> [1] *Non ego cuncta meis amplecti verſibus opto.*

1 Virgil. 2. Georgic.

COROLLARIUM.

Portum Iccium eſſe Boloniæ, probatur ex Pictavienſi & Scriptore Vitæ Emmæ.

QUO appareat luculentius, Bononiam eſſe Cæſaris *Portum Iccium*, viſum eſt mihi Corollarii loco amplum ejus rei teſtimonium adjicere; quod quidem aliquot poſt annos quam præcedens Diſſertatio abſolveretur, mihi occurrebat. Petitum id eſt è Gulielmi Pictavienſis libro, in quo ſcripſit vitam & res geſtas Domini ſui Conqueſtoris Normanici; conferendum autem cum loco illi παραλλήλῳ in ſcriptore vitæ Emmæ Reginæ, uxoris Regis Æthelredi, matris Edwardi & Alfredi. Horum ſcriptorum prior in initio ſtatim ſuæ Hiſto-

Digitized by Google

Hiſtoriæ, De Alfredo hæc habet; *Non multo poſt deinde interſticio temporis, Doroberniam venit Aluredus, tranſvectus ex* portu Iccio, *accuratius quam frater antea adverſus vim præparatus.* Ex quibus verbis perſpicuum eſt, Aluredum in Angliam navigaturum apud *Portum Iccium* conſcendiſſe. [1] Hic autem *Bononiam* intelligi, pluſquam probabile efficiunt quæ de eadem materia ab altero illo ſcriptore relicta invenimus: *Statuto igitur die Alfridus minor natu, laudante fratre, elegit ſibi commilitones, & accipiens iter, Flandriæ venit in fines: quo paululum cum Marchione Baldwino moratus, & ab eo rogatus ut aliquam partem ſuæ militiæ ſecum duceret propter inſidias hoſtium; ſed tantum Bononienſium paucos aſſumſit, & aſcenſis puppibus mare tranſfretavit.* Hæc duo loca comparata, ut ſe viciſſim illuſtrant, ita habita (inter alias circumſtantias) temporis quo ſcribebantur, ratione, quingentos ſcilicet abhinc annos, adeo proprio

1 Ei teſtimonio alterum quod expreſſum magis & diſertum eſt, oppoſuit Cl. *du Freſne*, qui obſervavit ex Gulielmo Gemeticenſi Aluredum e *Witſando* ſolviſſe, non autem *Bononiâ*.

Digitized by Google

proprio atque gravi argumento controverſiam propoſitam patefaciunt; ut quæcunque mea olim fuerit de perſuaſione aliorum ſententia, non diutius dubitavero, quin nunc æquo Lectori tam cumulate ſatis ſit factum, ut meam opinionem amplectatur.

FINIS.

Digitized by Google

Cl. Viri
Caroli du Fresne
Dissertatio
de
Portu Iccio,

Ex ejus Commentariis
in Vitam S. Ludovici
deſumpta, & Latine verſa.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAROLI du FRESNE DE *Portu Iccio* DISSERTATIO.

WISSAN eſt oppidum tenue Comitatus Bononienſis, in littore maris inter Bononiam Caletumque poſitum. Continet viginti quatuor circiter familias, præter tria aut quatuor alia, quæ ad illud pertinent, ædificia. Nihil habet ſive portarum, ſive foſſarum, ſive munimentorum: neqe ullæ veterum murorum quibus cingeretur antiquitus, reliquiæ ſuperſunt. Capellam habet ad finem oppidi, qua Bononiam ſpectat, conſtitutam; verum Eccleſia Parochialis eſt in vico de *Sombres*, qui ab eo loco paſſus ducentos quaſi aut trecentos abeſt. Inter eam Eccleſiam

Digitized by Google

oppidumque, [1] Caſtelli tumulus conſpicitur, qui, figura ovali, quadraginta plus minus perticas in longitudinem porrigitur. In oppido, cernuntur veſtigia quædam ædificii veteris, in quo (ut ferunt) reponi ſolitæ ſunt lanæ, quæ ex Anglia tranſportabantur: Aliorum etiam indicia videntur; quæ manifeſtum faciunt, oppidum iſtud amplius olim fuiſſe. Quid quod [2] Froiſſartus *magni oppidi* nomine appellavit; noſtræque Hiſtoriæ ſatis luculente oſtendunt, locum fuiſſe portu inſignem; utpote ex quo fere ſolverunt in Angliam trajecturi, (id quod in ſequentibus me demonſtraturum ſpero,) etſi nulla hodie illius indicia videamus. Liber Cenſualis Bononiæ ſub *oppidi* nomine meminit, & nunc etiam *Prætorem Conſules*que jactat, ad quos rerum civilis adminiſtratio, cognitioque criminum ſive in ipſo oppido ſive etiam in vicinia admiſſorum, pertinet: iidem *Xenodochio* quoque præficiuntur. Comes Bononienſis, ad cujus ditionem ſpectavit,

1 *Mote du Châtel*, apud du Freſne. 2 Vol. 1. c.132.

Digitized by Google

ctavit, ibi Prætorem conſtituit: poſtquam autem ille Comitatus in *Coronæ* poteſtatem devenit, in eo inſtitutus eſt *Baliſatus Regalis*; quo munere fungitur Prætor Bononienſis, & eo ſingulis ſeptimanis ad jus dicendum proficiſcitur. Oppidum perfluit rivus tenuior, qui fontes ſuos aperit prope Eccleſiam Sombrenſem.

[1] Gulielmus Camdenus in ſua deſcriptione Angliæ, primus omnium affirmavit, locum hunc *Itium* eſſe *portum* cujus meminit Cæſar. Poſtquam enim eorum opinionem refutavit, qui Caleti ſtatuendum opinantur, hæc adjicit: *Itium igitur alibi quærendum exiſtimo, ad* Witſan *ſcilicet inferius prope Blackneſt, quod nos* Withſan *vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac Inſula tranſmiſiſſe, ex hiſtoriis noſtris obſervamus.* Illam autem conjecturam eſſe omnium quotquot ſcriptores prodiderunt veriſimillimam, tam firmis rationibus diſtinctaque auctoritate demonſtrare conabor, ut nullus in poſterum locus du-

Camdenus primum Witſandi Iccium collocavit.

 bitationi

1 In *Cantio*.

1 L. 5.

bitationi ſuperſit. Antea vero quam ipſam probationem aggrediamur, fundamenti vice neceſſarium erit ea quæ de hoc Portu à Cæſare relinquuntur, paucis perſtringere; deinde varias Auctorum opiniones de hujus ſitu enumerare, & ſtabilita Camdeni meaque ſententia, alias breviter oppugnare: neque enim me longa diſputatione implicare conſtitui, in hac re præſertim, quæ tot viros eruditos exercuit.

Portus à Cæſare memorati in littore Gallico.

[1] Inter Portus, trajectui è Gallia in Magnam Britanniam commodiſſimos maximeque ordinarios, tres à Cæſare recenſentur; quos ille in Morinis conſtituit. Unius vero tantum nomen prodidit; ejus nimirum quem ad legiones tranſportandas elegit, propterea quod eo in loco maria maxime eſſent anguſta, adeoque trajectus ex Gallia in Angliam breviſſimus: *Omnes ad Portum* Itium *convenire jubet, ex quo Portu in Britanniam trajectum commodiſſimum eſſe cognoverat, circiter millium paſſuum triginta à continenti.* Et Libro quidem præcedente, portum eum verbis

1 L. 5. de Bello Gallico.

Digitized by Google

bis diſertis in partibus Morinorum collocavit: *Ipſe cum omnibus copiis in Morinos proficiſcitur, quod inde erat breviſſimus in Britanniam trajectus.* Adeo ut in loco quo ſitus eſt *Itius Portus*, tranſitus in Angliam breviſſimus fuerit. Præter hunc portum, duorum etiam aliorum in iiſdem partibus meminit, *inferioris* alterius, alterius *ſuperioris*. [1] Strabo de Portu Itio his quidem verbis loquitur; παρὰ δὲ τοῖς Μορινοῖς ἐστὶ καὶ τὸ Ἴτιον, ᾧ ἐχρήσατο ναυσταθμῷ Καῖσαρ ὁ θεὸς, διαίρων εἰς νῆσον. Omnes ſcriptores, quotquot ſive Cæſarem obſervationibus, ſive Galliam ſua Geographia illuſtrarunt, ſeſe in hujus loci ſitu inveſtigando multum exercuerunt: ex quo ſcilicet duorum aliorum qui in ejus vicinia collocantur, cognitio dependet. Eorum autem opiniones ita variæ eſſe deprehenduntur, ut judices etiam æquiſſimi multum dubitarint quam illarum præ cæteris amplecterentur. Neque ego illos refutatione dignabor, qui *Sluyſæ*, *Brugis*, aut *Porteti* eſſe contenderunt; propterea

Opiniones de Portu Iccio.

rea

1 Lib. 6.

1 Adverſ.

rea quod eæ opiniones parum admodum probabiles videntur. Illa vero quam ſuis Adverſariis Poematibuſque inſeruit [1] Turnebus, quam etiam comprobavit [2] Ortelius, quam denique nuper ſtabilivit, & ſua auctoritate confirmavit, explicuitque [3] P. Malbrancq, paucos admodum patronos reperiet, ſi modo altius expendatur. Ii homines eruditi S. *Audomari* oppidum *Portum Itium* fuiſſe exiſtimarunt, partim perſuaſi nomine ejus *Sithiu*, (quo illud Hiſtoriæ ac monumenta ante monaſterium ibi Sancto dicatum, appellarunt;) partim etiam quod in locis finitimis anchoræ, mali, naviumque fragmenta in terrâ recondita, reperiri dicuntur: id quod etiam confirmant à loci ſitu, qui æſtuarii ſpeciem repræſentat; adeo ut iis veriſimile videatur, totum eum tractum mari olim obrutum fuiſſe, illudque ibi ſinum capacem efformaſſe. Unde con-

1 Adverſ. l. 8. c. 21. in Poem. 2 Ortel. in Theſ. Geograph. 3 Lib. 1. & Chifflet. Cap. VII. Sed Ortelius, quantum ex Tabulis ſuis exiſtimare licet, ei opinioni poſtea renunciavit, & *Itium* ad Witſandum tranſtulit. Hanc opinionem de Audomaropoli fuſius refutavit Cl. Somnerus in ſua iſſertatione de Portu *Iccio*. Sect. 7. 1 Turneb.

Digitized by Google

concludunt, nomen *Sithiu* ei inditum quaſi *Sinus Itius*; portu, ſive potius portus veſtibulo verſus *Sangate* directo. His addunt, Geſſoriacum eſſe idem quod *Soriete*; illud autem hac ex parte non longe ab Audomaro ponitur.

[1] *Terreus hic olim campus dum præpete curſu*
Iccius adverſæ tranſmittit carbaſa terræ
Portus, & ad reduces exporrigit ora faſelos:
Dumque ſinu Geſſoriacum penetrare reducto
Longius, immiſſum penitus ſalis alluit æquor:
Nunc cava cæruleo quà gurgite ſæpe tenebat
Pinus iter, ſulcos infindit durus arator,
Exercetque ſolum; glaucis regnataque Divis
Poſſidet arva Ceres, campi quàque ante natabant,
Turritâ Audomarum muri cinxere coronâ.

Opus

1 Turneb. Adverſar.

1 German.

Digitized by Google

Opus vero tantummodo eſt ut oculos conjiciamus in Tabulam eam quam P. Mailbrancq delineavit; unde ſtatim perſpiciemus ejus conjecturæ improbabilitatem; quæ alias etiam à [1] Cluverio refutatur. Marlianus, Meyerus, Præſes de *Thou*, Vigenerius, Bertius, alii, in ea fuerunt ſententia, *Caletum* eſſe *Portum Itium*: ſimul propter ejus commoditatem, ſimul etiam quod hodie in Angliam navigaturi, ibi frequentiſſime conſcendunt. Ratio autem propter quam ea opinio Camdeno diſplicet, hæc eſt; quoniam *Caleti* mentionem nuſquam invenimus ante tempora Philippi Gallici Comitis Bononienſis, qui primus illud munire incœpit. Res tamen certiſſima eſt, (id quod alibi etiam à me demonſtratur) portum ante illa tempora celebrem fuiſſe. Chiffletius inauditam conjecturam protulit (eruditione magis quam argumentis ſtabilitam,) aſſeruitque *Mardicum* prope Dunkerkam eſſe *Portum Iccium*: [2] quaſi locus ille nomen ſuum non deduceret ex duobus voca-

1 Germ. Antiq. l. 2. Cap. 28. 2 Bert. de Aggeribus, c. 13.

1 De

Digitized by Google

vocabulis Teutonicis, ſeu Belgicis *Mar diik*, h. e. agger maris. [1] Maris enim illis in locis vehementes inundationes, ripas firmiſſimas incolis neceſſarias fecerunt; quæ etiam in oris finitimis fere conſpiciuntur.

Communiori autem conjecturâ de ſitu hujuſce portus, (quam etiam admiſerunt Cluverius, Joſephus Scaliger, Nicolaus Berger, P. Boucheer, M. Sanſon, aliique complures) eſſe Bononiæ ſtatuitur. Rationes ſcriptorum præcipuæ è [2] Plinio petuntur, [3] Suetonio etiam, [4] Floro, [5] Mela, Olympiodoro, reliquiſque quotquot in toto tractu Morinorum non alium aliquem Portum, tranſitu ſaltem è Gallia in Britanniam paulo celebriorem, præter *Geſſoriacum* agnoſcunt: hoc autem Tabulæ Peutingerianæ eſſe oppidum *Bononiam* diſerte aſſerunt. Secundo, argumentum ſumunt à viis militaribus ſive Romanis, ad illud oppidum finitis terminatiſque; ultra quod, [1] qui

1 De harum inundationum ratione cauſiſque, vide quæ ſub finem Sectionis VII. de Portu *Iccio*, dixit Cl. Somnerus.
2 Plin. Lib. 4. c. 16. 3 Sueton. in Claud. 4 Flor. l. 1. c. 11. 5 Mela. l. 3. c. 2.

1 Anto-

Digitized by Google

[1] qui eas curioſius delinearunt, non alium invenere locum, unde trajectus è Gallia in Angliam ordinarius eſſet. M. Sanſon argumentis ſuperius traditis & aliud addidit, à vento qui Cæſarem tranſvexit, quóque naves impeditæ ſunt quo minus ad terram pervenire poſſent, deſumptum. Quam autem fundamento debili ea innitatur opinio, quam etiam facile deſtruatur, attende. Etſi enim ultro agnoſceremus, Geſſoriacum adeoque Bononiam, portum fuiſſe præcipuum maximeque celebrem in toto Morinorum littore, non tamen inde ſequetur nullum extitiſſe alium è quo in magnam Britanniam ſolverunt. Imo Cæſar, quo in loco Itii meminit, aperte contrarium indicavit, cum ibi [2] *ſuperioris* alterius, alterius *inferioris* mentionem fecerit: inde enim concluditur, tres ad minimum fuiſſe. Cum autem de iis portubus loquitur tanquam littori Anglicano maxime vicinis; neceſſario

1 Antoninus. Tabulæ Peuting. 2 Portus *ſuperiorem* & *inferiorem*, quorum meminit Cæſar, exiſtimat Cluverius fuiſſe ſolum æſtuaria ſive navium ſtationes quaſdam.

Digitized by Google

rio intelligendus eſt de illis, qui regni iſtius Promontorio directe opponuntur (hoc vero Geographi Cantium, Angli the Neſſe appellant) [1] & littori quod *Rhutupina littora* Poetæ nominarunt, in vicinia de *Richburrow*, quod in Comitatu Cantiano conſtituitur. Reliquum igitur eſt, ut trium Portuum Cæſarianorum poſitiones à Caleto uſque ad Bononiam quæramus: ſpatium enim illud unicum eſt, quo mare maxime coarctatur, quòque littora utriuſque regni arctiſſime conjunguntur. Cum vero è tribus iſtis in littore Morinorum poſitis *Portus Itius* medium locum obtinuit, non alibi quam *Witſandi* collocari poſſe videtur: tum quod trajectus maris ibi proculdubio eſt breviſſimus, tum vero quod ex duobus Portubus ab utraque Itii parte, veriſimile eſt alterum eſſe *Bononiam*; alterum, *Caletum*. Quanquam

1 Portus Rhutupinus Cæſaris temporibus non videtur multum floruiſſe; nam ad Dubrim omnes e Gallia naves appulſas fuiſſe, affirmare videtur Cæſar his verbis; *Inſula natura triquetra; cujus unum latus eſt contra Galliam. Hujus lateris alter angulus, qui eſt ad Cantium, quo fere omnes è Gallia naves appelluntur*, &c.

1 Berger.

Digitized by Google

quam enim ab ipſis Cæſaris temporibus, *Geſſoriacum* portus fuerit duobus reliquis & amplior & inſignior; inde vix ſequetur, Cæſarem (eo relicto) non potuiſſe, aut etiam debuiſſe, ad alterum, ubi breviſſimus eſſet trajectus, proficiſci; quò tum celerius, tum minori cum diſcrimine, omnes ſuas copias in magnam Britanniam tranſportaret. Hoc illud ipſum eſt (ut in ſequentibus patebit) quod Gallis noſtris in uſu fuit, ut poſthabito portu Bononienſi, quoties in Angliam navigaturi eſſent, apud *Wiſſan* conſcenderent. Quod etiam de Caleto dicendum eſt, etſi tranſitus ex eo loco ſit longe brevior quàm verſus Bononiam.

Secunda ratio, quam ad *Itium portum* Bononiæ ſtabiliendum afferunt, à viis Romanorum deſumitur, neque firmiori fundamento adſtruitur. Lubens equidem confiteor, vias militares ab Antonino, Tabuliſque Peutingerianis repræſentatas, ultra Bononiam non extendi, ſed ibi plane terminari. Neque tamen inde colligere poſſumus, non alium fuiſſe in Morinorum

norum partibus locum, qui *Itii* nomine appellaretur. Veriſſimum quidem eſt, vias hujuſmodi ad commoditatem itinerum & hoſpitii exercitus Romanorum fuiſſe conſtructas. (Quod cum eruditus Bergerus ita luculente demonſtravit, ſupervacaneum erit illius veritatem aliorum auctoritate confirmare,) Vere etiam dici poteſt, rem eſſe parum probabilem, Cæſarem, inſtituta in Morinos, unde in Britanniam trajiceret, expeditione, ſuos per aliam ſemitam, quam quæ fuit exercitibus ordinaria, deducturum. Interea tamen certiſſimum eſt, quo tempore Cæſar in Angliam trajecit, nullas Romanorum vias fuiſſe in Gallia conſtructas; Belgicâ præſertim, quæ modo jam ſubjugabatur. [1] Ad hæc, ſemitas eas (quas vulgus *Strata de Brunehaut*, ſive *vias ſtratas* appellant) nemo ante Auguſtum, ſucceſſorem Cæſaris, ejuſque generum Agrippam, in Belgica ſive etiam in reliqua Galliarum parte moliebatur. Sed neque verum eſt, vias Romanorum Bononiæ finiiſſe,

Viæ tempore Cæſaris nullæ in Belgio conſtructæ.

1 Berger. l. 1. c. 28, 29.

1 Malbranc.

Digitized by Google

iſſe, cum à Bononia ad *Wiſſandum* deducebantur; quæ ad hoc etiam tempus integræ remanent, vulgo *Viæ ſtratæ ſive ſtrata de Brunehaut* vocitatæ. Id quod à [1] P. *Malbrancq* confirmatur, ut in Tabula ſua Morinorum, ita etiam ubi vias Romanorum in illis partibus inventas deſcribit. Ex quibus quidem colligi poteſt, quòd ſi Itinerarii auctores vias ultra Bononiæ oppidum non deduxerunt, hoc ab iis idcirco factum, quoniam portum eum capaciſſimum, locumque hoſpitiis accommodatiſſimum exiſtimarint: hoc enim eſt in quod Romani præcipue incubuere; eo certe tempore non tam ſolliciti de Viarum *compendiis*, quam de commoditate hoſpitii copiarum; quod Bergerus abunde probavit. Quantum ad argumentum iſtud à *Ventis* deductum; cum directum illud littus iiſdem omnino exponitur, nihil mea opinione inde magnopere concludi poteſt; etſi [2] P. *Malbrancq* ad illos recurrit, ut ſuam opinionem de iſtius

1 Malbranc. Tom. p. 594. 2 Lib. 1. c. 9.

1. Eruditiſ-

Digitized by Google

iſtius portus poſitione confirmat, quem verſus *Sangate* conſtituit.

Quod autem, meo judicio, plurimum confert ad demonſtrandum, *Bononiæ* non eſſe Portum Itium, hoc eſt, quia parum veriſimile videtur, oppidum iſtud tria ſimul nomina obtinuiſſe: certum enim eſt & *Geſſoriacum* & *Bononiam* fuiſſe nominatum. [1] Scio equidem, nec eſt improbabile, primum illud eſſe *Pagi* nomen ſive regionis in qua conſtituebatur: parum tamen verebor univerſim aſſeverare, raro admodum in reliquiis antiquæ Geographiæ reperiri, eundem locum duo ſimul nomina obtinuiſſe; præter illud populi ſive regionis, quod ei decurſu temporis adcrevit. Quod ut exemplis pateat, *Paris* (appellata etiam *Lutetia*) Pariſiorum; *Amiens* (vocata *Samarobriga* ſeu *Samarobriva*) Ambianorum, nomen retinet. Idem de aliis dicendum, quæ ſunt nomina populorum, regionumque, in quibus poſita

Bononia non potuit tria ſimul nomina habere.

G ejuſmodi

1 Eruditiſſimus Cluverius (German. Antiquitat. de Portu. *Iccio*) contra Scaligerum probavit, *Geſſoriacum* nomen oppidi fuiſſe.

1. Com

Digitized by Google

ejuſmodi oppida fuerunt. Dici nihilo minus poteſt; oppidum Bononiæ, ut *Geſſoriacum* à populi vicini nomine, ita *Itium* & *Bononiam* peculiari ratione, fuiſſe appellatum; quod tamen parum probabilitatis oſtentat. Quæ autem [1] Velſerus ad hanc objectionem diluendam protulit, mihi nequaquam ſatisfaciunt.

Witſand eſſe Portum Itium probatur.

Refutata jam opinione maxime recepta de Portus *Itii* poſitione; reliquum eſt ut noſtram, ſive potius quidem Camdenianam, ſtabiliamus: is enim primus eam excitavit, quæ tamen leviter admodum ab illo confirmatur. Ad inveſtiganda igitur loca quorum antiqui meminerunt, quorumque nomina ſive diuturnitate extinguuntur, ſive etiam ita multum immutantur, ut nulla fere veſtigia minimum luminis ſuppeditent; ad tria præcipue argumenta recurri ſolet. Horum primum eſt *ſitus*; ſecundum, *diſtantiæ ab aliis locis finitimis, Itinerario ac Geographis memoratis*; tertium, *ſimilitudo veterum nominum, novorumque* *ac*

1 Comment. ad Tab. Peutingerian.

ac eorum quibus hucuſque utimur. Hæc tria indicia nobis quaſi Lydios lapides aut ſaltem fundamenta, ſumus facturi, quo felicius *Portum Itium* exquirere ac invenire poſſimus; in cujus quidem inveſtigatione tot Auctores ita vehementer deſudarunt, ut unus inter reliquos hæc ſcripta reliquerit: [1] *Fateor à veteribus autoribus perſpicue clareque doceri non poſſe, quo olim loco* Itius *aut* Iccius *fuerit portus: bene quidem quod ſub imperio ac ditione Morinorum, & inde breviſſimum in Britanniam trajectum fuiſſe.* Quanquam autem tam graves ſcriptores in hujus indagatione erraverint; mihi etiam hanc veniam indulgebo, abſque pertinaci tamen fiducia exitum illis feliciorem inveniendi. Libere interim meas conjecturas eorum judiciis permitto, qui ſibi literaturæ ac eruditionis nomen aſſumpſerint.

Ut igitur à ſitu ordiamur; Cæſar diſertis verbis certiores fecit, *Portum Itium* in loco quodam conſtitiſſe, ubi trajectus Oceani in Angliam eſſet *Indicia Portus Itii.*

1 Pontus Heuterus l. 2. de Vet. Belg. c. 18.

Digitized by Google

commodiſſimus: *Ex quo portu commodiſſimum in Britanniam trajectum eſſe cognoverat.* Quod autem ait fuiſſe *commodiſſimum*, intelligendus eſt quaſi *breviſſimum* dixiſſet; quod & alio in loco non obſcure indicavit: *Ipſe cum omnibus copiis in Morinos proficiſcitur, quod inde erat breviſſimus in Britanniam trajectus.* Unde quidem colligitur, Cæſarem eo tempore non tam portus magnitudinem attendiſſe, quam commoditatem ad trajectum, tranſitumque breviſſimum. Nautarum vero indicia indubitatum faciunt, trajectum maris à *Wiſan* in Angliam, directiorem eſſe & breviorem, unâ quidem leugâ, ſive etiam unâ ac dimidiâ quam à Caleto; quam à Bononia vero, duabus leugis, iiſque amplioribus. Trajectus à *Portu Itio* ſecundum Cæſarem, ſpatium habuit millium paſſuum triginta: *Circiter millium paſſuum triginta à continenti.* Geographus Arabicus tantum viginti quinq; agnoſcit. Strabo trecenta & viginti ſtadia ponit, quæ mille paſſuum quadraginta conficiunt. Verum cum diſtantiæ ex eo pendent loco, in quem Cæſar in Anglia

Digitized by Google

glia appulit (eum autem vulgo apud *Richburrow* aut *Sandwicum* ſtatuunt,) ex iis difficulter admodum fundamentum firmius elicitur. Neque etiam facilius eſt, de ſitu argumenta à Promontorio haurire, quod Ptolemæo Ἴκιον ſive Icium vocatur; quoniam quæ de eo reliquit, ſunt admodum incerta; etſi quidem illud poſitum in longitudine 22 Grad. quindecim minutorum, (Geſſoriaco quoque in 22 Grad. 45. minut. conſtituto,) cum poſitione Promontorii & Capæ de *Blacnez*, *Wiſſano* maxime propinqui, convenit. Hoc vero à *Wiſſan* non ultra leugæ dimidium, ſed à Bononia trium ſpatio abeſt. In mare dimidium leugæ grandioris porrigitur, & eſt terræ apex Magnæ Britanniæ multo maxime vicinus.

Wiſſan eſſe Portum Itium ex nomine concluditur.

Nomen autem *Wiſſani* conjecturæ de Portu *Itio* ſive *Iccio* non minus favet. Codices enim MSS. Cæſaris diverſimode vocabulum repræſentant. Nonnùlli cum ſimplici (c) ſcribunt, *Icius*; duplici alii, *Iccius*; alii demum per (t) ſimplex, *Itius*. Lectionem primam probaſſe videtur Ptolemæus,

Digitized by Google

qui Promontorium Portui vicinum Ἴκιον ἄκρον appellat. Secunda auctoritatem recipit tum à nomine Præfectus Rhemorum, à [1] Cæſare memorati, quem *Iccium* ſimiliter vocavit; tum etiam ab ea appellatione populi magnæ Britanniæ, quos *Wiccios* Geographi nominarunt. Tertiam demum amplexus eſt [2] Strabo, qui eum Portum, Ἴτιον nuncupat. Ad veram igitur ἐτυμολογίαν & originem hujus appellationis inveniendam, animadvertendum eſt, quo demum nomine in Gallorum lingua vocaretur, cum jam Cæſar illam latinitate nondum donaſſet. Probabile quidem eſt, Cæſarem primam vocabuli ſyllabam (*wi*) expreſſiſſe per (*i*) ſimplicem, locumque ipſum *Wic* vel *Wics*, ſive etiam *Wis* & *Wits* fuiſſe appellatum; ea ſiquidem erat pronunciatio Linguæ Gallicæ familiaris & ordinaria, & hucuſque inter Alemannos Belgaſque conſervatur, qui inde ſuam originem derivant. Nec enim Cæſar ſyllabam (*wi*) Latine aliter potuit exprimere quam per (*i*) ſimplex,

1 Comment. de Bell. Gall. l. 2. c. 3. 2 Lib. 6.

1 Culver.

Digitized by Google

ſimplex, propterea quod duplicis *v* pronunciatio, gutturis eſt magis quam Linguæ, & ſonum plane ꝟ *ou* reddit; id quod Lingua Latina non ſatis commode enunciare poteſt. Iis præmiſſis, videamus proxime quam probabiliter terminationem vocabulum illud in Idiomate Gallico habuerit. Si in ea lingua locus appellatus fuerit (*Wic*,) non debuiſſet Cæſar in *Icius* ſive *Iccius*, ſed in *Icus* convertere; [1] quod quidem in nomine *Litavici*, alterius è Galliarum præfectis, ab eo factum conſpicimus. Eum ſæpius memorat: cujus nomen veriſimile eſt *Litawic* ſive *Luitwic* in lingua Gallorum fuiſſe; unde non dubitandum eſt quin nomen illud *Hludowic* profluxerit, quod crebro occurrit in hiſtoria ſecundæ Regum noſtrorum Genealogiæ. Unde Ludovicus *le Debonaire* in eo verſu per Buſæum conſcripto, ita nominatur:

> Hludwic *juſtus erat, quo Rex non juſtior alter.*

Quod

1 Cluver. in German. l. 1. c. 6. Pont. Heut. de Vet. Belg. p. 225. Joſ. Scaliger, Ep. 228. Buſæus in Not. ad Ep. 1. Hincm.
1 Kilian.

Digitized by Google

Quod etiam cernendum eſt in illius quæ ſuperſunt Numiſmatibus, quibus ejus nomen conſtanter *Hludowicus* ſcribitur. Heuterus ita vocabulum *Luitwich* interpretatus eſt, quaſi idem plane ſignificaret quod *Hludwic*, via popularis: [1] Kilianus, *populi refugium*, propterea quod vox ea *wic*, in Lingua Saxonica & Alemannica veteri, nunc quidem *munimentum*, nunc vero *domum*, aliquando etiam *ſinum* ſeu *portum* indicat. Quod ad pronunciationem τοῦ *Wics* attinet, non memini equidem me eam unquam animadvertiſſe in veteribus Alemannorum nominibus, quæ ex noſtris Hiſtoriis petuntur; ſed ſæpius *Wits*, *Wiſs*, & *Wite*, quæ auctore [2] Pontano in Originibus Francicis, & [3] Somnero quoque, *prudentem* ſive *prudentiam* ſignificant. Quod ſi ille de quo loquimur Portus, apud Gallos *Wics*, *Wits*, ſive *Wiſs* nominabatur, nullo modo potuit Cæſar niſi per *Icius* vel *Itius* exprimere: nec enim vocabuli Gallici ultima litera *s*, commode niſi per eam terminationem,

1 Kilian. in Etymolog. 2 Orig. Franc. l. 6. 3 Gloſſ. Sax.

1 Paulus

Digitized by Google

nem, enunciari potuit. Difficile admodum eſſe fateor quicquam certi ex eis Etymologiis concludere. Certe ego iſti aſſentiri non poſſum, quam [1] nonnulli *Itio* portui tribuerunt, eum deducentes ab *Itando*, quod ibi fere, in Angliam *ituri*, navem conſcenderent. Neque etiam [2] Heutero, qui Portum *Iccium* quaſi *Ic-cie*, h. e. video, ſcilicet Inſulam Britanniam, dictum contendit. Hujuſmodi enim omnia minimam veri ſpeciem præ ſe ferunt. Interea vero magnam affinitatem inter *Its* ſive *Itius*, & *Witſan* deprehendimus; præſertim cum certiſſimum eſt, terminationem eam (*an*) communem eſſe pluribus Bononienſium nominibus, tam locorum quam familiarum. Obſervabimus nihilominus in ſequentibus, quod Auctores ei ſuas Etymologias accommodare tentarunt.

Ego interim arbitror, firmiſſimum argumentum, unde Portum *Itium* apud Wiſan eſſe concludamus, inde deduci, quòd ex auctoritate plurium Auctorum graviſſimorum apertum eſt, *Antiquitas portus Witſandi.*

1 Paulus Æmil. 2 Cap. 10. p. 48.

1 Vita

eſt, locum ſive portum de *Wiſſan*, eum ſingulis ætatibus fuiſſe, unde è Gallia ſive Francia in Angliam ſolverunt, & in quem ex Anglia in Galliam navigantes appulerunt. Sermo quem de ea materia, Pariſiis habui apud D. de *Heroual*, (*Computorum Auditorem*, qui mihi ſuam amicitiam dignatus eſt) cum D. Sanſon, homine harum rerum cognitione celeberrimo, quique omnium maxime Geographiæ arcana reſeravit; mihi promiſſa perſolvendi neceſſitatem impoſuit. Tunc enim ei pollicitus ſum, me ex antiquis & idoneis auctoribus ſexaginta plus locos prolaturum, qui eam propoſitionem confirmarent. Quam quidem ut aggrediar probationem, temporis & ſeculorum ordinem ſervabo, quibus ſingula ſcribebantur.

[1] Reperio igitur S. Wlganum, S. Columbani ſocium, circa An. 566. ex Anglia in Galliam trajicientem, *appuliſſe ad portum* Witſan *appellatum, qui videlicet locus ex* albentis ſabuli *interpretatione,*

1 Vita S. Vulgani, in Hiſtoria Abbatiæ de S. Ouen p. 457. Malbr. l. 2. c. 54.

Digitized by Google

pretatione, tale ſortitur vocabulum. Verba ſunt ejus Auctoris qui illius Vitam ſcripſit; & quantum ad vocis etymologiam, cum iis conveniunt quæ de eadem materia reliquit [1] Lambertus d' Ardres: *Britannicum ſecus portum, qui ab albedine arenæ vulgari nomine appellatur* Witſand: Vocabulo ex *White*, quod idiomate Anglicano Belgicoque *album* ſignificat, & *ſand*, quod ſabulum, compoſito. Et quidem quanquam Etymologiis non multum tribuo, adnotandum tamen exiſtimavi, [2] Philippum de Breton, quo in loco de Bloetenſibus loquitur (ii litora maris circa *Furnes* incolunt,) ſatis perſpicue obſervaſſe, ſabulum iſtius littoris ad *album* vergere:

Inde movens iterum claſſis legit æquoris undas
Quod Bloetinorum candentia *littora lambit,*
Quaque mareſcoſos extendit Flandria campos.

Idem de *Wiſan* his quidem verbis confirmavit

1 Lambert. Ardr. p. 3. 2 Lib. 9. Philipp. p. 206.

1 Lib.

Digitized by Google

firmavit [1] Malbrancqus. *Ipſum montem arenoſum, qui mire ab ipſo pelago in altum exſurgit, non dixeris arenis, ſed è cretaceis molibus compactum: tantus enim eſt candor, tantamque in duritiem abiit, ut ſolidiore illic non opus ſit muro.* [2] Merula etiam dicit, quod in iis locis, *arena eſt ejus generis, quam urentem vocant.* [3] Palladius & [4] Vitruvius de eadem *albi ſabuli* ſpecie loquuntur.

[5] Edowinus à Rege Athelſtano fratre ſuo in exilium miſſus, anno 933. ex Anglia in Galliam tranſiit, & ad *Wiſſan* appulit: *Anguſto ſcilicet à Doveria in Withſand mari.*

Sub idem tempus, locus ille à Normannis deſtructus, reſtitutus eſt à Rege Ludovico *Tranſmaritano.* Ad hunc etiam portum referri debere videntur verba illa [6] Flodoardi, An. 938. *Ludouicus Rex maritima loca petens, caſtrum quoddam portumque ſupra mare, quem dicunt* Guiſum, *reſtaurare niſus eſt.* Nec enim ea deſcriptio alteri

1 Lib. 2. c. 54. 2 Lib. 3. p. 469. 3 Lib. 1. c. 10. 4 Lib 2. c. 4. 5 Monaſt. Anglican. To. 1. p. 194, 195. Will. Malmesb. l. 2. Hiſt. Angl. c. 6. p. 53. Matt. Weſtmonaſt. An. 934. 6 Flodoard. in Chr.

1 Brom-

teri cuivis portui reſpondebit. Ad hæc, nomen ei ab hoc ſcriptore tributum, cum altero iſto *Guiҙant* affinitatem habet, quomodo Hariuflus *Wiſan* appellavit: certum etiam eſt, nos Gallos Alemannorum (*W*) per (*Gu*) efferre; id quod videre eſt in vocibus *werre*, *wage*, aliiſque, quas nos *guerre*, *gage*, &c. pronunciamus.

[1] Rex Ethelredus, cum è ſuo regno per Swanum Regem Danorum pelleretur, conſcendit an. 1013. apud *Wit-ſan*, ad Ricardum Normanniæ Ducem profecturus.

[2] Gulielmus Gemeticenſis aſſerit, Aluredum S. Edouardi Regis Angliæ fratrem, è Gallia in Angliam rediturum, *portum* Wiſanti *petiiſſe*, *& hac tranſfretantem Doroberniam veniſſe*.

[3] Gulielmus Pictavienſis, Archidiaconus de *Lizieux*, de reditu Aluredi loquens, diſertis verbis *Icii* nomen Portui iſti attribuit: *Dorobernam venit Aluerادus tranſvectus ex Portu* Icio. Locus plane ſingularis ad ſitum *Itii* portûs illuſtrandum.

[1] Euſtatius,

1 Brompton, p. 892. 2 Lib. 7. c. 9. Walſingham, p. 434. 3 Geſt. Guil. Reg. Angl. p. 178. 1 Will.

Digitized by Google

[1] Euſtatius, Comes Bononienſis, inviſendi ejuſdem Edwardi cauſa, in Angliam trajecit, *transfretato mari de* Whitſand *in Dovoriam.*

[2] Gerouinus Abbas de S. *Requier*, ſub An. Dom. 1069. poſtquam terras viſere conſtituiſſet, quotquot in Anglia ad ſuum Monaſterium pertinerent, *Ad maris ingreſſum properavit, quem nominant plebeiales* Guizant.

[3] Gulielmus Malmesburienſis adnotavit, Stephanum Comitem de *Mortain* & Bononia, Henrici Regis nepotem, *in Angliam per* Witſand *maturaſſe adventum.*

[4] S. Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, è regno ab eodem Rege ejectus, *Withſandum appulit.*

[5] Gulielmus Rufus, cum patrem in Normannia pene mortuum reliquiſſet, juxta illius præceptum in Angliam ad regnum illud occupandum tranſiit; *Qui mox ad portum,* qui Witſand *dicitur, pervenit, ubique jam patrem audivit obiiſſe.*

[1] Henri-

1 Will. Malmesb. Geſt. Angl. p. 81. 2 Hariulf. l. 4. c. 22. 3 Lib. 1. Hiſt. Novellæ p. 178. 4 Gulielm. Malmsb. de geſtis Pontif. p. 222. Eadmer. l. 2. vitæ S. Anſelmi. c. 29. 5 Ord. Vit. l. 7. p. 659. Fra. de Gul. Conq. p. 32. 1 Lib.

Digitized by Google

[1] Henricus Huntingdonienſis refert, Gulielmum Rufum è Normannia redeuntem, conſcendiſſe *apud* Withſand, *unde appulit Doroberniam.*

[2] An. 1110. cum filiam ſuam Henrico Imperatori in uxorem dediſſet, *miſit eam à Dovere uſque ad* Witſand.

Eccleſiæ itidem de *Laon* Canonici, An. 1113. inde ſolverunt in Angliam cum ſcrinio de N. D. aliiſque iſtius Eccleſiæ reliquiis, ad colligendos nummos quibus reficeretur, cum igni incenſa fuiſſet; poſt martyrium Epiſcopi Gualdrici: [3] *Apud portum, qui vocatur* Wiſſant, *à nautis convocati, navem intravimus.*

[4] Henricus Rex Anglorum in eum è Dubri appulit An. 1155. *apud Douram mare intravit, & appulit* Wiſant.

[5] Geographus Arabicus, qui circa idem tempus vixit, illius mentionem fecit, tanquam portus ordinarii unde in Angliam ſolveretur, his quidem verbis: *Ab illa etiam* (Rotomago) *ad urbem*

1 Lib. 7. p. 373. Brompt. p. 991. 2 Sim. Dun. de Geſt. Angl. 3 Herm. l. 2. de mir. S. Mariæ Laud c. 4. 4 Rob. de Mont. Rad. de Diceto. 5 Alderiſ. 2. part. Clim. 6. p. 253.

1 Pag.

Digitized by Google

urbem Vadiſant, *exiguam valde, mari adjacentem*, LXXX. *M. P.* & *ex hac urbe conſcenduntur naves adeuntes Inſulam Angliam, quam dividit à Continente fretum habens in longitudine* XXV. *M. P.* Unde manifeſtum eſt, quam ob cauſam [1] Lambertus d' Ardres, qui eodem ſeculo vixit, in loco modò memorato, eum *Portum Britannicum* appellavit.

[2] S. Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis, ſe ex Anglia ſubducens, ad *Wiſſan* venit; cumque ab exilio rediit, inde in Angliam ſolvit.

[3] Robertus etiam Comes Leiceſtriæ, ibi anno 1173. conſcendit.

[4] Henricus II. Angliæ Rex, anno ſequenti inde ſuas copias in Angliam tranſmiſit; & anno 1179. *navem aſcendens apud* Witſand, *in Angliam rediit.*

[5] Eodem anno, Philippus Comes Flandrenſis ex eo portu ſolvit, ad S. Thomæ ſepulchrum peregrinatione profecturus.

[6] Ludovicus Junior, Galliarum Rex,

1 Pag. 3. 2 Gerv. Dorob. p. 1413. Hovd. p. 520. Vita S. Th. quadrip. l. 3. c. 3. 3 Radulph. de Diceto. 4 Hovd. Rad. de Dicet. 5 Brompton, p. 1126. 6 Hovd. p. 592. Brompt. p. 622. Matth. Weſtm. An. 1179.

Digitized by Google

1 Brompt.

Rex, in Angliam eodem conſilio trajecturus, in iſto portu navem conſcendit. Sub idem tempus, refert ſcriptor Anglicanus, eum jam rediturum, quod mare horreret, Sanctum illum ſuppliciter rogaſſe, *ut in illo tranſitu nullas pateretur ex illo tempore naufragium*. Quæ falſo Camdenus S. Ludovico adſcripſit.

[1] Henricus Angliæ Rex, An. 1180. ibi conſcendit, ex Gallia in Angliam tranſiturus.

Idem Rex, pace inter Regem Galliæ, & Flandriæ Comitem ſtabilita, in Angliam rediens, Anno 1184. *Tranſfretavit in Angliam inter* Withſand *&* *Doveram*.

[2] Anno ſequenti, Epiſcopus Dunelmenſis, & aliqui ex Proceribus Angliæ, *tranſfretarunt inter Doure &* Witſand.

[3] An. 1187. idem Rex Henricus II. *applicuit apud* Witſand *in Flandria.*

[4] Sub eodem anno alius auctor:

H *Placuit*

1 Brompt. p. 1146. Hovd. p. 622. 2 Hovd. p. 630. Brompt. p. 1240. 3 Hovd. p. 634. 4 Gervaſ. Dorob. p. 1487.

1 Gervaſ.

Digitized by Google

Placuit ei S. Thomam viſitare, ſicque per Devoriam, quo brevis eſt tranſitus, Witſandum *adire.*

[1] Anno 1189. Baldwinus Epiſcopus Cantuarienſis, *Iter per* Witſandum *paravit in Angliam.* [2] Quod etiam factum eſt à Galfrido Archiepiſcopo Eboracenſi, Anno 1191.

[3] Poſt aliquot annos, Joannes Comes de Mortain, *Regis Angliæ frater, applicuit in Flandria apud* Wiſſand.

[4] Sub idem tempus, Hugo Epiſcopus Dunelmenſis, in Galliam proficiſcens, mare pertranſiit inter Dubrim & *Withſan.*

[5] An. 1193. Idem Comes de Mortain, apud *Witſandum* claſſem armavit, qua Angliam invaderet.

Secula ſequentia, alia nobis exempla ſuppeditant, quibus noſtra Propoſitio confirmetur.

[6] Anno 1207. Monachi qui ex Anglia à Rege Johanne pellebantur, ſeſe in Galliam recepturi, apud *Wiſſan* appulerunt.

[1] Mat-

1 Gervaſ. Dorob. p. 1546. 2 Hovd. p. 701. Brompt. p. 1224. 3 Hovd. p. 706. 4 Brompt. p. 1240. 5 Gervaſ. Dorobern. p. 1581. 6 Malbr. Lib. II. c. 9.

1 Matth.

Digitized by Google

[1] Matthæus Pariſienſis, An. 1242, & 1243. nautarum de *Wiſsan* & *Calais* mentionem facit. Et Anno 1251. dicit Comitem Leiceſtriæ, in Angliam rediturum, *navem aſcendiſſe apud* Witſand.

[2] Anno 1299. Joannes de Baliol, Scotorum Rex, qui ab Edwardo Anglorum Rege vinculis tenebatur, tandem liberatus, ad *Wiſſan* tranſmiſſus eſt, circa tempus illud quo Concilium ibi convocatum, Statutum confecit in Annalibus Odorici Rainaudi conſpiciendum, quod hæc verba exhibet: *Actum apud* Wiſſant *de regno Franciæ ſupra mare, in hoſpitio Joannis Steuari.*

[3] Anno 1327. D. de *Beaumont*, in auxilium Regis Angliæ contra Scotos proficiſcens, cum ſuis copiis apud *Wiſſan* conſcendit; [4] quod etiam anno ſequenti factum eſt à legatis Regis Galliæ ad Angliæ Regem.

A quo autem tempore Caleti oppidum in Anglorum poteſtatem ceſſit, illud non ſolum communitum eſt,

 portus

1 Matth. Par. pagg. 399, 406, 554. 2 Raynald. hoc An. n. 21. 3 Froiſſ. Vol. 1. c. 16, 17, 19, 20. 4 Id. Cap. 25.

1 Id.

Digitized by Google

portuſque refectus & adauctus; ſed etiam iſte apud *Wiſſan* derelictus, nullo amplius uſui fuit ex Anglia in Galliam tranſeuntibus. Ex parte altera, cum inter duas nationes bellum fere continenter geſtum eſt, neque ſine magno diſcrimine ex eo portu ſolveretur, Bononiam elegerunt; ut quæ, oppidum eſſet tum inſignius tum firmius *Wiſſano*, [1] quod ab Anglis deturbatum fuerat, atque combuſtum, quo tempore Caletum obſederunt.

[2] Quod vero Portûs de *Wiſſan* eminentiam adhuc uberius explicat, hoc eſt: toto illo tempore, Comites Bononienſes ex navigiis hominibuſque ibi conſcendentibus, reditus ſatis amplos perceperunt. De hoc cenſu vectigali intelligendum eſt, quod in *Inſtrumento* Gulielmi Comitis Flandrenſis, An. 1127. de S. Audomari reditibus dicitur. *Si cum Bolonienſi Comite Stephano concordiam habuero, in illa reconciliatione eos à theloneo & Swerp apud* Witſant, *& per totam terram ejus liberos eos*

1 Id. Cap 132. 2 Hiſt. de Guine, p. 195.

1 Pag.

Digitized by Google

eos faciam. Cujus etiam in alio Inſtrumento facta eſt mentio, anno mileſimo trecenteſimo vigeſimo, in [1] hiſtoria Familiæ de *Dreux*.

[2] Retulit P. Malbrancq, quod anno 1192. *Renaut*, Comes Bononienſis, Monachos S. Bertini eo liberavit: & [3] M. Juſtellus prodidit, Mariam d'*Auvergne* uxorem D. de *Malines*, ſororemque Roberti Comitis VI. de *Auvergne* & Bononia, dotis loco quingentas libras ex teloneo de *Wiſſan* percepiſſe: qui tamen poſtea, an. 1320. per Robertum VIII. ejus nominis *Auverniæ* ac Bononiæ Comitem, Vice-Comitatu de *Châteaudun* commutabantur. Poſtquam vero portus ille ea quam ſuperius poſui ratione ſuffocari coepit, reditus iſte ex omnibus ejus oræ portubus percipiebatur. Id quod primum didici ex duobus Computis manerii Comitatus Bononienſis, qui Pariſiis in *Camera* Computorum aſſervantur. [1] Horum primus (qui eſt anni 1402.) hæc verba exhibet: *Ex Præfectura & trajectu de* Wyſſant, *receptum apud Bononiam, in Ambleterne, aliiſque*

H 3

1 Pag. 309. 2 Lib. 11. c. 37. 3 Gen. d' Auvergne. l. 2 Cap. 17.

1 Du

iſque locis circa dictum locum de Wyſſant, *ubi homines vel appulerunt vel conſcenderunt in Angliam tranſituri, aut ex ea redituri,* &c. Alter, qui eſt anni 1478. habet hæc verba: *Præfectura & trajectus de* Wiſſan, *inter aquas de Eſtaples & de Gravelinges.* Quod in primis manifeſtum facit, *Wiſſan*, ut hodie, ad Comitatum Bononiæ olim pertinuiſſe, non autem ad Comitatum Guiennenſem ([1] quanquam illud à quibuſdam Auctoribus affirmetur;) multo minus ad Flandrenſem, quod aſſerit in loco ſuperius citato Rogerus Hovedenus. Secundo, ex Computis illis aperte concluditur, quod Anno 1402. non quicquam niſi ex Portu *Wiſsan* provenit; donec vectigal quod ibi ſtabiliretur, ex portubus vicinis percipi incœperat. Neque quidem à me ullibi obſervatum eſt, minimam illius mentionem poſt expugnatum Caletum comparere; aut quenquam ibi conſcendiſſe, affirmari. Imo fluctus ſabulumque ita penitus portum ſuffocarunt, ut difficulter locum ipſum inveſtigare poſſimus. *Ergo bene ſcripſit* [1] *Merula*

1 Du Cheſne, Hiſt. de Guines, p. 3.

Digitized by Google

[1] *Merula Coſmographus, Itium Oceano hauſtum everſumque eſſe. Cui enim hoc quadret præterquam* Wiſanto? *Sed portus illic non tam hauſtus, quam ſabulo (uti apparet) obrutus, Hauſtum enim probant, vix ad ea loca Clitophonibus ſeu dunis coercitum mare: imo ad Oceanum uſque habitatur & aratur.* Verba hæc ſunt [2] P. Malbrancqui. Nihilominus ibi prata conſpiciuntur, ad vicum uſq; de Tardinghem (quæ eſt prope *Blakneſs*) porrecta, à [3] Portulano *Cap de Witſan* appellata, ubi locum Portus fuiſſe exiſtimare poſſumus. Prata ea ex parte Continentis, terris altis aggeſtiſque; ex parte vero maris, acervis ſabuli, terminantur. Hi pelvem aliquem grandem repræſentant, in quem mare obrepit, ex parte quidem *Wiſſani* per rivulum qui ibi præterfluit; à parte autem *Tardinghemi*, per alium rivulum qui ſe ibi ſimiliter inſinuat. Et veriſimile ſane eſt, ſublato inde commercio, portus ingreſſum fuiſſe obturationi ſabulorum relictum, quæ propter loci iſtius planiciem abundanter invecta ſunt. Huic certe opinioni de Portus

1 Merula, Part. 2. l. 3 c. ult. 2 Lib. 1. c. 10. 3 Pag. 22.

1 Ovid.

tus poſitione magnopere favet, quod per ea prata, ducentis circiter paſſibus à pago, conſpicitur eminentia quædam, *Pharus* appellata, & in proximo domus, quæ nomen adhuc retinet; quaſi oſtium Portus de *Wiſsan* in eo loco fuiſſet.

Non mirari quiſquam debet, nos hodie poſitionem Portus de *Witſan* exquirere, ſuperioribus ſeculis ita multum frequentato: cum idem fatum iſti de *Aiguemortes* in Provincia de Languedoc contigit, unde noſtræ copiæ omnes in *terram Sanctam* ſolverunt: qui tamen hodie ita obſcure apparet, ut ab eo mare dimidium leucæ removeatur. Eandem fortunam ſubierunt diverſi portus Conſtantinopolitani, ibi ab Imperatoribus conſtructi, quorum nulla plane veſtigia ſuperſunt.

-- [1] *Sic toties verſa eſt fortuna locorum.*
Vidi ego quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum: vidi factas ex æquore terras.

1 Ovid. Metamorph.

Digitized by Google

DE
Portu Iccio
DISSERTATIO NOVA.

[a] V*Etera Majeſtas quædam*, & *(ut ſic dixerim) Religio commendat*, inquit elegantiſſimus Rhetor. Magna ſane & liberalis oratio; digna eo homine qui non ſolum in *judiciis*, ſed in omni humaniore diſciplina plane *dominatus eſt*. Inter antiqua enim ac nova illud in primis intereſt, quod hæc immoderato quidem fulgore imperitorum *oculos* perſtringunt, ſed nullam ſeveriori judicio materiam ſuppeditant, illa vero quamlibet horrida & incompta nullam *oculis* delectationem afferunt; ea tamen in ſe habent, quæ curioſorum mentes cogitationeſque uberrime exerceant. Hoc eſt (ſi ego

a Fab. *Inſtitut. Lib.* 1. *cap.* 8.

Digitized by Google

recte intelligo) nova fucatam quandam levitatem ſciolorum captui accommodatam oſtentant; vetera vero ſyncero pondere peritiſſimo cuique artifici commendantur. Quam quidem ob cauſam, illa *vulgi* admirationi patres prudentiſſimi reliquerunt, hæc autem, quaſi conſecratas quaſdam reliquias, non niſi caſtis manibus tractari voluere. Hinc ſua apud eos *Saliorum* carminibus auctoritas; apud nos ſua *Roſtratæ* illi *columnæ* Majeſtas, cujus ſingula verba, ſingulas literas, adeoque ipſos literarum ductus, non tam curioſe luſtramus, quam oculis avidiſſimis quaſi devoramus. Ut quiſquis in hujuſmodi rebus paulo oſcitantius verſatus, minutiſſimum quidpiam prætermiſerit; eum ſummi ſive ſceleris ſive inſcitiæ ignominia oneremus.

Cum autem ſingulis ætatibus, ex quo jacentes & extinctæ pene diſciplinæ excitarentur, plurima Antiquitatis monumenta eruditorum calamos exercuerunt; de nullo fere ſolliciti magis quam de *Iccio Portu* fuere. Hoc ſcilicet Cæſaris Majeſtas, hoc loci vetuſtas

Digitized by Google

tuſtas & eminentia vindicavit. Quibus quidem rationibus permoti, dedita opera Scriptores multi, plurimi obiter ac in tranſitu ſuum de loci ſitu, ἐτυμολογία, &c. judicium interpoſuere. Inter reliquos, *Joannes Jacobus Chiffletius*, Philippi IV. Hiſpaniarum Regis, & Sereniſſimæ Infantis *Iſabellæ Claræ Eugeniæ*, medicus Cubicularius, novam prorſus de eo opinionem produxit. Portum nimirum, contra priorum omnium conjecturas, *Mardici* in Flandriâ ponit; eo (quod ſuſpicantur nonnulli) conſilio, ut Hiſpanorum gentem pleniore obſequio demereretur. Quo autem animo illud munus ſuſceperit, ut difficile eſt conjecturâ conſequi, ita noſtro propoſito eſt prorſus alienum. Librum protinus amplexati ſunt omnium ordinum homines, ulniſque avidiſſimis captarunt; & poſt primo in Hiſpaniis excuſum, Flandri, quòd ad ſuam gloriam pertinere arbitrabantur, ſecundam illius editionem emiſerunt. Liber forte in manus *Gulielmi Somneri* (immortalis illius Cantuariæ ornamenti) opportune incidit. Quo ille

 perlecto,

perlecto, diligentiuſque perpenſo (qua erat ingenii perſpicacia & acumine) errorem protinus deprehendit, eoque majori indignatione excepit, quod nonnullam improbitatis miſturam ſubolere ſibi videbatur. Quid plura? Laqueos judiciis incautioribus tenſos perſpexit, præſertim cum magnis nominibus *Puteani*, *Torrii*, &c. liber commendatus prodiit. Noluit igitur Vir doctiſſimus piiſſimuſque peſtem hanc deteſtabilem diutius ſævire: verum, ut ex mentibus contaminatis evelleret, & ab integris intactiſque averteret; id quod peritum medicum decebat, ægritudinis cauſas omnes origineſque curioſius indagavit, ſingula membra divulſit, cujuſque infirmitatem prodidit, partibuſque laborantibus remedium adhibuit. Octo Chifletii Capitibus parem Sectionum numerum oppoſuit, omniaque errorum diverticula inveſtigavit.

Poſt mortem illius, omnibus literarum amicis vehementer deflendam, Tractatus hic, una cum cæteris ejus reliquiis, ad Eccleſiam Cantuarienſem devenit; a cujus Decano digniſ-

ſimo

Digitized by Google

ſimo Capituloque, editionis facultatem mihi humaniſſime impetravit D. *Henricus Wharton*, qui ut in omni diſciplinarum parte multum, ita in Angliæ Antiquitatibus plurimum verſatur. Cum autem Cl. Somnerus ſcriptum hoc reliquiſſet idiomate Anglicano, exteris (quos tamen maxime ſeduxerat Diſſertatio *Chiffletiana*) non multum cognito; ſenſi continuo non ſolum Chartas αὐτογράφυς (id quod primo mihi propoſueram) recenſendas, ſed novum inſuper tranſlationis laborem neceſſario ſubeundum. Nec enim aliter medicinam morbo accommodatam pararem. Tranſtuli igitur, notiſque neceſſariis illuſtravi. Sub idem vero tempus, dum multorum de hac materia Tractatus evolverem, ex Baudrandi forte Dictionario Geographico cognovi, Cl^am^. *du Freſne* integram de hoc loco Diſſertationem edidiſſe. Eam omnibus viis modiſque comparandam duxi; quod tamen eo majorem difficultatem habuit, quoniam grandiori Volumini de *Vita S. Ludovici* inſeruiſſet. Ad manus tandem, amicorum quorundam opera,

 pervenit

Digitized by Google

pervenit Liber vere aureus pulcherrimuſque, infinita eruditione refertus. Dolebam equidem, partim eam de *Portu Iccio* Diſſertationem inter tot variæ materiæ Tractatus, quaſi obrutam ſepultamque jacere; partim quod idiomate Gallico conſcripta, plurimorum cognitionem fugeret. Nova hinc cura exoritur: poſtquam enim ad Somneriani MS. verſionem *exterorum* ratio permoviſſet; quàm ingratus impiuſque eſſem, niſi *patriæ* caritas ad Gallici textus traductionem impelleret.

De *Portu* igitur *Iccio* tot tantorum hominum conjecturis publice prolatis, ſupervacaneum fortaſſe videbitur, ne dicam inſolens, novas de eo lites ſuſcitare; neque impudentiæ crimine multorum opinione carebit, quiſquis Ortelii diligentiæ, Cluverii judicio, Somneri ſagacitati, & acumini Comitis *du Gange*, adjici quicquam poſſe exiſtimaverit. Et ultro quidem agnoſco, auctores etiam clariſſimos, *multa quæ ad hunc locum pertinent, diligentiſſime ſcripta poſteris reliquiſſe.* Qui ſi vel in ſumma conſentirent,

Digitized by Google

tirent, omnem uberioris diſquiſitionis locum poſteris penitus ſuſtuliſſent. Sed dum in varias opiniones diſtracti, ſuam pertinaciter ſinguli defendunt; veritas ut eorum lucubrationibus illuſtratur, ita certe confunditur: ut qui ſuos animos ad illius inveſtigationem convertunt, impetuoſæ cuidam tempeſtati ſeſe committere videantur. Quapropter *cum inter diverſas opiniones priorum, & omnes etiam inter ſe contrarias, difficilis ſit electio, quivis ſi non inveniendi nova, at certe judicandi de veteribus, ſibi non injuſte laborem injungere poterit.* Neque video cur quiſquam hujuſmodi officium tanquam humile & inglorium detrectet, cum de Rhetorica Fabius, de Philoſophia Cicero, eadem ratione pulcherrime meruerunt. Quid enim? Divulſas partes colligere, pugnantes temperare, membra ſingula diſponere, & in unum quaſi corpus efformare, cujus eſt artis, cujus induſtriæ? Atque utinam ea eſſet hujus materiæ conditio, ut omnis diſceptandi occaſio aliquando tolleretur: ſed hoc ipſorum indiciorum obſcuritas, magna temporis diſtantia,

Digitized by Google

conjecturarum denique varietas, prohibent. [1] *Harum igitur ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit; quæ veriſimillima, noſtra ſit quæſtio.* Sed in ea diſcutienda, etſi magni nominis auctores de hoc *Portu* illa quæ ſenſerint, tradiderunt; libere tamen profiteor me illorum neminem eo in loco, quo Platonem Cicero, conſtituturum; adeo ut *quanquam rationem nullam attulerint, ipſa me auctoritate ſint fracturi.*

PORTUS ICCIUS ſuam a Cæſare eminentiam traxit: is enim niſi inde, tanquam e portu commodiſſimo ſolviſſet, locus ſepultus ac ſuccedentibus ſeculis incognitus jacuiſſet. Ut autem a Cæſare nomen & amplitudinem derivavit, ita in pleriſque eorum temporum hiſtoriis, in Cæſaris rebus geſtis præcipue, principem merito locum obtinuit. Et optandum eſſet, ut quotquot ſuis ſcriptis illius memoriam conſervarunt, nomine ſaltem conveniſſent, adeoque nullam controverſiæ materiam inde præbuiſſent. Dum enim Ptolemæus Ἴτιον, Strabo Ἴκιον, nonnulla Cæſaris exemplaria *Icium*,

1. *Cic. Tuſc. Quæſt.*

Digitized by Google

cium, alia *Icium*, *Itium* denique alia oſtendunt; in hac lectionum varietate, κριτήριον præcipuum amiſimus, quo tanquam filo ad veritatem duceremur. Quapropter ne in ipſo limine impingatur, Codicum vetuſtorum ſubſidia invocemus, quibus ex hac difficultate expediri aliquando poſſumus. Editio igitur Stephani quæ Pariſiis prodiit Anno ſalutis noſtræ 1544. *Ictium* legit; cui ſuffragatur verſio Græca Commentariorum Cæſaris de Bello Gallico, à Jungermanno edita, quæ ἴκτιον λιμένα oſtendit, & alio loco ὀκτίῳ λιμένι; ex quibus manifeſtum eſt, Codicem *Planudis*, ſive alterius cujuſcunque qui verſionem eam confecit, legiſſe *Ictium*, aut ſaltem *Icctium*. Alias enim ſi vel *Itium* vel *Icium* oſtendiſſet, in Ptolemæi Ἴτιον aut Strabonis Ἴκιον commodius tranſtuliſſet. Sed recepta magis lectio eſt *Itium*; eam enim amplectitur editio Gryphiana anni 1549. admodum quidem emendata. Fulvius Urſinus in ſuis ad Cæſarem Annotationibus, aſſerit vetuſtos Codices conſtanter *Itium* habere; & Iccius (inquit) *nomen apud Horatium in Odis*,

Itius

Digitized by Google

Itius *eſt tum in Vett. Codd. tum in argenteis ejus familiæ denariis*. Quod quidem tum a P. Ciaconio confirmatur, dicente *in omnibus libris excuſis, & aliis MSS.* Itium *legi*; tum etiam a Codice MS. admodum vetuſto in Bibliotheca Collegii Mertonenſis, quod eſt Oxonii. Tertiæ lectioni (h. e. *Icium* per c ſimplex) qui faveant, præter MS. Bodleianum, pauci admodum ſunt: quod tamen ex errore Librariorum qui minus erant periti, facile contingere potuit. Literarum enim (c) ac (t) ea eſt in vetuſtis Codicibus ſimilitudo, ut quiſquam in iis mediocriter verſatus, non difficulter conceſſurus eſt, inde lapſum proficiſci potuiſſe. Hinc ea ſcriptionum varietas, *notitia* & *noticia*: *cognitio* & *cognicio*, cum aliis infinitis, quæ crebro tum in MSS. Codd. tum in excuſis vetuſtioribus occurrunt. Quantum huic conjecturæ confert *Iccii Rhemi* appellatio, quem in ſecundo Commentariorum libro Cæſar memoravit, non audeo temere affirmare; niſi conſtaret eum hoc nomen ex habitaculo fuiſſe ſortitum. Certe ex locorum natura ac conditione, ap-

pellationes

Digitized by Google

pellationes hominum deſumere, res fuit priſtinis illis temporibus,gentibus præſertim Borealibus, non ita inuſitata. A fluminibus autem, ad quæ hanc ſive *Icii* ſive *Iccii* denominationem (ut inferius patebit) exiſtimo pertinuiſſe, totæ etiam provinciæ ſua nomina deſumere ſolebant: id quod eruditiſſimus Eques D. *Henricus Spelmannus*, noſtræ nationis eximium decus, fuſius oſtendit in Tractatu ſuo MS. de *Icenis*; qui cum illius Vita, cæteriſque quantivis pretii reliquiis, ſi mihi Deus integram valetudinem conceſſerit, luce publica alquando donabitur. Cæterum, hanc materiam ſine *Wicciorum* etiam mentione nullo modo poſſum dimittere. Populus ille Comitatus Gloceſtriæ ac Oxoniæ in Anglia incoluiſſe dicitur, a Dobunis Romanorum temporibus habitatos. Cum autem Saxones rerum in Britannia potirentur, extincto *Dobunorum* nomine, Germanico *Wiccii* vocabantur. Non quod ipſi Saxones Latini idiomatis vocabulo eos donaverint, ſed ſumpta ex ſua gente appellatione, ƿiccaſ, (quantum ex natura vocum

Saxoni-

Digitized by Google

Saxonicarum exiſtimare licet) poſteris ſcriptoribus eam in Romani ſermonis genium transferendi, occaſionem præbuere. Sed hos tamen non iiſdem terminis contentos, quibus Romanorum *Dobuni*, haud immerito arbritror. Cum enim nominis rationem a *ſinuoſo Sabrinæ littore* defluxiſſe certum eſt, iſtius oræ incolas primario reſpexiſſe videtur. Quod vero ultra Gloceſtriæ fines extendebatur, apertum eſt ex *Wigorniæ* nomine Saxonico Ƿicᵹaꞃaceaꞅteꞃ, quod non a *Wire* ſaltu deducitur, (ut opinatur Camdenus) cum is ab oppido millia paſſuum prope duodecim abeſt; ſed contrahitur ex Ƿic-ƿaꞃa-ceaꞅteꞃ, h. e. *Wicciorum Civitas*, ſive *Civitas ſinus incolentium*. Ex quibus omnibus colligo, apud veteres Germanos, noſtrorum Anglo-Saxonum Patres, *Wic* in locorum nominibus uſum ſatis frequentem habuiſſe; id quod alias demonſtrari poſſet ex ejuſmodi compluribus oppidorum nominibus, quæ in Anglia reperiuntur. Neque ſolum locorum, ſed ſpeciatim etiam *ſinuum*; unde fit ut ad noſtrum propoſitum magis accedat;

Digitized by Google

cedat; nec mirandum eſt ſi in littore maris *ſinuoſo*, ea appellatio locis quamplurimis contigerit. Quod vero de Germanis, ſive Germanorum ſobole, Anglo-Saxonibus, dictum eſt; idem de Gallis affirmandum: Belgis nimirum, qui propter Germanorum vicinitatem, eorum lingua uſi fuiſſe exiſtimantur. Quod quidem ex Cæſare ipſo non obſcure colligi poſſe videtur. Primo enim, diverſas linguas in Gallia pro populorum diverſitate obtinuiſſe, ipſum teſtem diſertum habemus: [1] *Hi omnes lingua, inſtitutis, legibus inter ſe differunt.* Deinde, Germanorum mores præſertim apud Belgas valuiſſe, ſatis manifeſtum facit cum eorum propinquitas, tum vero verba illa Cæſaris quæ Belgarum mores repræſentant: [2] *Horum omnium fortiſſimi ſunt Belgæ, propterea quod a cultu atque humanitate provinciæ longiſſime abſunt, minimeque ad eos mercatores ſæpe commeant, atque ea quæ ad effœminandos animos pertinent, important: proximique ſunt Germanis qui trans Rhenum incolunt, quibuſcum continenter bellum gerunt.* Quiſ-

1. *Comment. l.* 1. *cap.* 1. 2. *Ibid.*

Digitized by Google

Quiſquis autem Germanorum deſcriptionem perlegerit, quam libro ſexto Commentariorum Cæſar inſeruit, eandem barbariem morumque aſperitatem protinus deprehendet, & unam utriuſque gentis quaſi imaginem coloremque contemplabitur.

Propoſitis hactenus quæ de genuina nominis ſcriptione habuimus dicenda, inſtituti ratio poſtulat, ut ad vocabuli veſtigia quædam atque ἐτυμολογίαν procedamus. Hæc enim eſt μέθοδος maxime naturalis, & ad veritatem indagandam compoſita; noſque contra eos ſcopulos pulcherrime armat, in quos homines alioqui graves & eruditi impegerunt. Qui quidem ne ab ultima vetuſtate repetita ſuis reliquiis privarentur, néque omnia eorum veſtigia penitus viderentur interiiſſe, ex ſuo cerebro nova & inaudita vocabula efformarunt. Hinc [1] Pauli Æmilii illud; Calitium, *unde in Angliam commodiſſimus, breviſſimuſque trajectus; ut repetito ex antiquitate nomine* Itium *vocitari jure poſſe videatur*. Idem tamen auctor [2] *Caliſium* alibi

1. *De rebus Francicis*, p. 140. 2. *Id.* p. 104.

Digitized by Google

alibi, & [1] *Caletum* etiam appellavit; ut apertum ſit eo conſilio confictam vocem, quò portum eum *Caleti* ſpecioſius collocaret. Ab eodem fonte ſunt Marliani ea: *Oppidum eſt illic populorum quibus* Caletum *nomen eſt. Id adjecto* Itii *portus nomine, ut quibuſdam placet,* Calitium *vocatur*. Et ipſius Chiffletii, quò ὑποθέσει ſuæ auctoritatem conciliaret: [2] Mardic, *quem ſi Latine efferas, aptiſſime* Mardiccium *dixeris*; & *dempta priore ſyllaba,* Iccium, *portum Julio Cæſari memoratum invenies*. In qua re mirum quantum a ſua ipſius regula recedit: [3] *Sic res ipſas venari cogimur & indagare nominum conjecturis; quæ ſi a cognitione noſtra pellerentur, politioris literaturæ pars gratior a nobis exularet.* Quam mire (inquam) iſti renunciat; ejus ſaltem ſententiam ita diſtorquet, ut in maximam literarum perniciem convertat. Etſi enim *res venari nominum conjecturis*, Antiquitatum cognitionem magnopere adaugeat, ſenſu tamen paulo ſaniore illud intelligi oportet. Hoc eſt, ſi ex fide indubitata monumentorum, (ſive ea ſunt lapidum

1. *Id. p.* 223. 2. *Cap.* vi. *p.* 39. 3. *Ibid.*

Digitized by Google

dum: aut Numiſmatum inſcriptiones, ſive Codicum vetuſtorum teſtimonium ac conſenſus) vera illa ac genuina nomina fuiſſe conſtiterit: non vero ſi nomina ſuſceptæ prius a nobis opinioni nos ipſi de induſtria accommodemus. Abeant igitur hujuſmodi indicia, donec *Caletum* aut *Mardicum*, & idoneæ eſſe vetuſtatis, & *Calitium*, *Mardicciumque* ſcripta primitus fuiſſe demonſtretur. Quæ niſi facta ſint, ejuſmodi probationes quid a *Bruto* Britannorum, ac *Scota* Scotorum diſtent, non equidem intelligo.

Neque propius ad veritatem accedunt, [1] qui ab *itando*, portum *Itium* derivari contendunt, a crebris *itineribus* inde in Britanniam: aut qui a Cimbrico *Ic ſie*, h. e. video, quòd intra conſpectum Britanniæ eſſet. Non enim ſatis perpendiſſe videntur, cujuſmodi nomina Romani oppidis populiſve ſubjugatis fere indiderunt. Quæ quidem non nova (ſive ex fonte Latino ducta, ſive loci opportunitate, ſive denique caſu aliquo) excogitarunt; ſed vocabulum quod reperiſſent verna-

1. Paulus Æmilius *l. 7. de rebus geſtis Franciæ.*

Digitized by Google

vernaculum, in genium faciemque Romanam tranſtulerunt. Hinc apud nos *Icenorum*, *Dobunorum* appellationes, omnes quotquot Romanos auctores habuerunt; quos ſaniores ſemper in Lingua Britannica exquirunt; ſi qui vero ad fontes Romanos reducere conantur, non tam origines ſerio indagare, quam cum vocabulis ludere cenſentur. Hic ergo Cl[i]. *du Freſne* ſequenda eſt regula, qui graviter & acute (ſicut omnia) nobis præcepit, ut quantum conjectura conſequi poſſumus, cogitemus quo nomine apud veteres Gallos ante Cæſaris tempora Portus ille vocitaretur. Etſi enim formæ fortaſſe ac terminationes nominum diſtent, corpus tamen vocabuli integrum conſervatur. Quod cæteris omnibus ſpecioſius certe videtur, eſt *Wic* ſive *Wics*, è quorum utravis ſublato (w) litera, ab organis Latinis incommode enunciata, in *Icius* ſive *Iccius* facillime tranſit. Quamlibet vero vox ea, quantum ad ſonum, noſtræ conjecturæ ſit accommodatiſſima, non tamen magnopere amplecteremur, niſi accederet etiam ſigni-

Digitized by Google

ficationis ſuffragium. Cum enim in veteri Lingua Saxonica (Alemannicæ ſobole) tria deſignare reperitur, *caſtellum*, *vicum*, *ſinum*, quodcunque eorum accipias, non multum à loci natura abhorrere videtur. Si primum, quæ demum partes magis caſtella poſtulant, quam oræ maritimæ; ibi præſertim ubi hoſtium appulſui ſunt maxime idoneæ? Si ſecundum, quo prius loco *vicum* ſive *oppidum* exſtitiſſe arbitrabimur, quam in littore mercaturæ emolumentis commodiſſimo? Sin tertium, nihil aptius cogitari poteſt; ſi quidem omnes portus propter ſua in terram diverticula *ſinus* aliquatenus repræſentare videntur. Cui incommodo hæc ſubjaceat ὑποθέσις, non ſane perſpicio; præſertim, ſi (quod ſuperius diſputatum eſt) *Icius* ſive *Iccius* genuinam eſſe lectionem concedatur. Longe certe probabilior eſt, quam Cl[i]. du Freſne *Wits*, *Wiſs*, aut *Wite*. Etſi enim ultro agnoſcimus, ea & eſſe vetuſta vocabula, & *prudentem* ſive *prudentiam* antiquitus deſignaſſe; non tamen veriſimile eſt iſtius ſignificationis voces, ullam in loco-

rum

Digitized by Google

rum nominibus partem habuiſſe. Natura ſoli; paludoſum an aridum: ſitus, eminens an humilis, maritimus an mediterraneus; in ſylvis an planis; atque hujuſmodi, ea fuerunt quæ in locos appellationes derivarunt. Concedimus igitur, inter *Wits* & *Itius* eſſe affinitatem ſatis magnam; ſed animadvertendum, hominum mores & ingenia oppidis denominationes raro admodum affigere; caſtella vero, aliaque in vocabulo *Wics* implicata, frequentiſſime. Adeo ut ea Camdeni aliorumque opinio de *Witſan*, quantumcunque aliunde auctoritatis recipiat, hinc modicas certe aut nullas ſibi vires ſubminiſtratas habet. Ad hæc, ſi ex *ſabuli albedine* Witſandi nomen defluxerit, (id quod opinari videtur Cl. *du Freſne*, & confirmant antiquiſſimi Saxonum Annales, in quibus Ƿıꞇ-ſanδ ſcriptum reperitur, quod ſi Latine interpreteris, *ſabulum album* vertendum eſt,) mirari debemus quamobrem Cæſar more inuſitato, poſteriorem vocabuli partem abjecit. Nomina vernacula, quoties in poteſtatem Romanorum exteræ re-

Digitized by Google

giones ceſſerunt, Latinis terminationibus *aucta* cognovimus frequenter, *imminuta*, ſi unquam, admodum raro.

Atque hæc quidem de rebus tam remotis & obſcuris, loci nimirum nomine & origine, pro noſtræ mediocritatis ratione, dicta ſufficiant. Ad ejuſdem ſitum, caput longe præcipuum difficillimumque, nobis denuo perveniendum. In quo inveſtigando, ſi omnes omnium opiniones in medium ſimul proferrentur, augeretur potius quam tolleretur difficultas. Dilato igitur paulum conjecturarum cumulo, ad κειμήλια Cæſaris tanquam ad aſylum confugiamus, quibus aperte propoſitis & declaratis, majore cum fiducia ac perſpicuitate, opiniones varias (ut in viam incurrunt) aut rejicere poſſumus, aut comprobare.

1. Quin in Morinorum finibus fuerit, verba Cæſaris diſerta nullum dubitandi locum relinquunt: [1] *Ipſe cum omnibus copiis in Morinos proficiſcitur, quod inde erat breviſſimus in Britanniam trajectus.*

2. Ab eo alter, ſive portus ſive æſtuarium, VIII milliarium ſpatium diſtabat.

1. Comment. de Bell. Gall. l. 4. cap. 5.

Digitized by Google

bat. [1] *Huc accedebant* 18. *onerariæ naves, quæ ex eo loco millibus paſſuum* octo *vento tenebantur, quo minus in eundem portum pervenire poſſent.* Et de eodem paulo inferius: *Poſt diem quartum quam eſt in Britanniam ventum, naves* 18. *de quibus ſupra demonſtratum eſt, quæ equites ſuſtulerant, ex* ſuperiore portu *leni vento ſolverunt.* Neque longe abfuit alter, in quem duæ onerariæ naves, quæ hos portus capere non poſſent, appulſæ ſunt: [2] *Sed ex his onerariæ duæ eoſdem quos reliquæ portus capere non potuerunt, & paulo infra delatæ ſunt.* Cæterum cum horum cognitio ex ratione ventorum, ex partibus *ſuperiore* & *inferiore*, aliiſque circumſtantiis quæ ſunt admodum variæ pendent, nihil certi aut etiam probabilis ex eo indicio elici poſſe videtur.

3. Triginta circiter millium paſſuum diſtabat à continenti, h. e. Britanniâ. Sed cum milliarium numerum non literis ſed figuris compendioſe Librarii expreſſerunt, locum iſtum vehementer perturbarunt; nunc xxx. nunc vero xxxx. ſcribentes. Etſi

1. Comment. de Bell. Gall. *l.* 4. *c.* 5 2. *Ibid. c.* 7.

Digitized by Google

quidem Codd. MSS. Bodl. & Mertonenſis, & editi quotquot mihi videre contigit, xxx. legunt. Qui autem ex oris Galliæ à Britannia remotioribus Cæſarem ſolviſſe exiſtimarunt, ne ſuis opinionibus diſtantiæ ratio adverſaretur, alteram lectionem [xxxx] pertinaciter defenderunt. Sed illud partium non veritatis ſtudio feciſſe videntur. Miſſo enim, quod Codices fere xxx. legunt; dicit Cæſar ſe, unde erat breviſſimus trajectus, in Britanniam ſolviſſe; & idcirco cum omnibus copiis in Morinos profectus eſt, quod tranſitus brevitati conſuleret. Non quod brevitatem a commoditate (quam Libro v. innuit his verbis, *Quo ex portu commodiſſimum in Britanniam trajectum eſſe cognoverat*) ſejunctam velim: quo enim in loco mare maxime coarctatur, non ultra 22. mille paſſuum ſpatium habet. Sed ſi cum brevitate commoditas etiam conjungi poterit, oſtendique probabiliter quod Cæſaris etiam temporibus, portus ut propinquiores ita ſatis idonei exſtiterunt, quid eſt quod illum celeritati in primis ſtudentem, à vici-

nioribus

Digitized by Google

mioribus ad remotiores conjiciamus? Proferant illi *Geſſoriaco* antiquiorem, unde Claudius in Britanniam trajecturus, tranſmiſit; aut *Witſando*, cujus mentionem ad annum 569. deduxit Cl. *du Freſne*; ætas, quam ex disjunctioribus iis, quibus varii homines patrocinati ſunt, oſtentare nulli poſſunt. *Geſſoriacum* tamen à Dubri xxxii. tantum mille paſſuum, *Witſand* verò eo ſpatio minus removetur. Ex diſtantiis indicia aut nulla aut admodum obſcura deduci putat eruditiſſimus *du Freſne*, quòd ex eo pendent loco in quem Cæſar in Britannia appulit. De qua tamen re, mea quidem ſententia, non eſt magnopere laborandum. Cum enim Cæſar trajectus longitudinem, niſi poſt primam expeditionem, non declaravit; in ea parte oræ Britannicæ milliarium numerum deſinere manifeſtum eſt, ad quam ſi non appulit, ſaltem appellere conſtituiſſet. Eam autem Dubrim fuiſſe, Cæſaris deſcriptio extra controverſiam ponit, neque à graviore quovis in quæſtionem adducitur. Ibi nimirum portum per ſe commodum & op-

Digitized by Google

portunum invenit; atque in eum naves ſuas proculdubio traxiſſet, niſi [1] *montibus ita anguſtis mare fuiſſet contentum, ut ex locis ſuperioribus in littus telum adjici poſſet.* Accedit, quod Dubrim, portum fuiſſe maxime cognitum ac vulgarem, alio in loco ſatis perſpicue indicare videtur: [2] *Inſula* (inquit) *natura triquetra; cujus unum latus eſt contra Galliam. Hujus lateris alter angulus, qui eſt ad Cantium, quo fere omnes ex Gallia naves appelluntur*, &c. Non autem credibile eſt, Cæſarem in deſcribendo intervallo, milliaria idcirco aucturum, aut limites protracturum, quòd locus alioqui commodus, eo forte tempore propter bella excitata ſuo propoſito minus idoneus exiſtimaretur.

4. De viis militaribus, quibus plurimi tanquam criteriis uſi ſunt ad inveſtigandum *Iccium*; neque prorſus illæ negligendæ ſunt, neque nimium attendendæ. Ut enim ſatis diu poſt Cæſaris tempora, nullæ ejuſmodi viæ, in Occiduis præſertim Galliarum partibus, comparuere; ita veriſimile eſt, cognitâ

1 Comment. de Bell. Gall. *l.* 4. *c.* 5. 2. *Ibid. l.* 5. *c.* 5.

Digitized by Google

cognitâ jam Britanniâ & Romanorum Imperio adjunctâ, poſteros ad eum locum *vias* direxiſſe, quem Cæſar commodiſſimum diligenti diſquiſitione cognoverat.

Hæc igitur fere ſunt indicia quæ nobis Cæſaris verba ac illius expeditionis ratio ſuppeditant. Ad hæc exigendæ quotquot in lucem prodierunt ſententiæ, ut ex hac opinionum turba ac varietate liberari aliquando ſperemus. De *Mardico* autem atque *Audomaropoli* nihil dicam; partim quod poſt acutiſſimum Somnerum ([1] à quo in hoc Tractatu dedita opera locus uterque examinatur) quicquam à me adjici poſſe ſperare, immodeſtum foret; partim quia, ſi forte aliqua notatu paulo digniora occurrebant, ea ſuis quæque locis in calcem paginæ conjeci. Neque meum conſilium eſt eas opiniones attingere, quæ temere nimis prolatæ, primo ſunt intuitu ridiculæ; aut etiam earum auctores laceſſere. *Inhumanum enim eſt viros alioqui magnos ea in parte nominare, qua reprehen-*

1. *Mardicum* quidem per totum Tractatum, *Audomaropolis* vero Sectione 7ª.

Digitized by Google

prebenduntur. Qui *Caleti* eſſe Iccium voluerunt, nonnulla adducti ratione iſtud ſtatuere. De brevitate enim trajectus (cum inter illud Dubrimque XXVIII. circiter millia paſſuum interjiciuntur) laborandum non eſſet, ſi debita vetuſtate non deſtitueretur. Quanquam autem illius ætas ultra Philippi Comitis Bononienſis tempora porrigatur ([1] id quod à ſe contra Camdeni opinionem demonſtratum innuit Cl. *du Freſne*) non tamen ad Cæſaris ævum protrahi poſſe, ex Olympiodoro luculente oſtendit doctiſſimus [2] Cluverius. Error interim hujuſmodi illis merito condonandus, qui in Antiquitatum infantia degentes, eam diſciplinarum partem plane excitarunt; quibuſque monumentorum inopia cognitionem vetuſtatis abſtulit. Alias quaſdam conjecturas ſciens prætermitto, tum quod futiles ſunt, & à [3] Somnero etiam in hac Diſſertatione obiter refelluntur; tum etiam quia ad illas propero, quæ patronos graviſſimos & nacti ſunt & merue-

1. In Diſſert. de Portu *Icio*. 2. German. Antiquit. de *·inis*. 3. Vide Sectionem viii.

Digitized by Google

meruerunt. Eas dico quæ *Iccium* Bononiæ & Witſandi collocarunt; inter quas hujus controverſiæ ſumma dependet.

Quantum autem ad noſtrum inſtitutum pertinet, duæ iſtæ à reliquis diſtinguuntur, quod hæ quidem ut à ſeveriſſimis judiciis examinatæ, ita ab iiſdem comprobatæ; cæteræ vero à quibuſdam fortaſſe tumultuarie & in tranſitu receptæ, quoties acrium virorum examen preſſius ſubiere, damnatæ ejectæque fuerunt. Cæteri etiam portus ſi unum aliquod aut alterum indicium conditionemque oſtentant, reliquis fere deſtituuntur: (ut *Mardicum*, amplitudinem ſine propinquitate; *Caletum*, vicinitatem ſine vetuſtate; *Portetum*, aliique, nihil præ ſe ferunt, niſi obſcura quædam vocabuli veſtigia, quæ & ipſa forte à perverſis quorundam ingeniis ex falſa nominum ſcriptione petuntur:) hi vero omnibus plane κριτηρίοις armari quodammodo videantur. Ut ſive ipſorum locorum naturam, electio difficilis; ſive opinionum auctores reſpicias, periculoſa admodum ſit ſimul & invidioſa.

invidioſa. Sed rei difficultas verecundiâ temparanda eſt, & dum noſtræ imbecillitati prudenter conſulimus, omnes ab utraque parte δογματικώτεραι λέξεις abjiciendæ. Ad Criteria igitur ſuperius propoſita.

I. In Morinis locus ſibi uterque ſedem vendicat; qua cum omnium conſenſu potiuntur, quantum ad illud pertinet, æquali jure *Iccii* dignitatem poſtulant.

2. Portu *ſuperiore* & *inferiore* uterque concluditur; *Bononia*, Ambleteolo & Stapulis; *Witſandum*, Bononia & Caleto; ita ut ob illum defectum neuter ſit rejiciendus.

3. Neque diſtantiis deficiunt; *Circiter millium paſſuum triginta à continenti* (inquit Cæſar.) Ubi, miſſa menſurarum incertitudine eo ſæculo cum rerum navalium cognitio minus fuit accurata; animadvertendum eſt, Cæſarem milliarium numerum vocabulo *circiter* quaſi lenire, & alicui utrinque ſpatio nonnihil loci relinquere. Frequenti autem experientia aucta nautarum peritia, compertum eſt, Bononiam

1. Comment. de Bell. Gall. *l.* V. *c.* 1.

Digitized by Google

niam xxxii. milliaria à Britannia abeſſe; *Witſandum* vero xxvi. aut xxvii. adeoque à numero Cæſaris remotiorem.

4. Vias quæ ad ſe ducunt militares locus uterque oſtendit. Etſi enim Antoninus, Tabulæq; Peutingerianæ eas non ultra Bononiam extendunt; inde tamen ad Witſandum uſque deduxit P. Malbrancq, in ſua Morinorum Tabula; idque in ſemitarum deſcriptione confirmavit. Ut autem ſive Cæſar Auguſtus, ſive alius quiſquam viam hujuſmodi ad Witſand conſtraverit; certum eſt (id quod inferius patebit) non multum ſubſequentibus ſeculis uſitatum; utpote à quibus è Geſſoriaco (Bononia poſtea dicto) fere ſolutum eſt.

Quapropter, cum in prædictis criteriis neutrius jus multum præponderet, conjecturæ, unde hujus rei pendeat judicium, ex aliis circumſtantiis petendæ. Commodius autem, mea quidem ſententia, ad veritatem perveniri non poteſt, quam ſi partis utriuſque rationes (difficultatibus identidem incommodiſque propoſitis) altius

Digitized by Google

itius paulo expendamus. Primum igitur de *Witſando.* Is à Clº. *du Freſne*
I. commendatur, Iº. *Vicinitate*; & merito quidem, quippe quæ illâ omnibus ſuperior. Obſervandum tamen eſt, 1. Cæſarem, cum trajectum *breviſſimum* nominat, non de portu *Iccio* loqui, quaſi inde brevior eſſet tranſitus quam è reliquis quibuſcunque Morinorum partibus: ſed de toto Morinorum tractu intellegendus eſt, unde breviorem fuiſſe trajectum, quam è reliquis Galliarum partibus, affirmat: [1] *Ipſe cum omnibus copiis in Morinos proficiſcitur, quod inde erat* breviſſimus *in Britanniam trajectus.* 2º. Cum ipſius *Iccii* mentionem facit, trajectum *commodiſſimum* appellat: [2] *Quo ex portu* commodiſſimum *in Britanniam trajectum eſſe cognoverat*: h. e. (ſi ego recte intelligo) Marium conditione tempeſtatumque ratione per expeditionem ſuperiorem exploratis, ſatis compertum habuit ſe non alio è loco æque commode trajicere potuiſſe. Quamobrem à me impetrare non poſſum, ut (id quod contendit eruditiſſimus

1 Bell. Gall. *l.* iv. *c.* 5. 2 *Ibid. l.* v. *c.* 1.

Digitized by Google

ſimus *du Freſne*) commoditas à brevitate disjungatur, aut etiam *commodiſſimum* per *breviſſimum* explicetur; cum eorum alterum ad portum ipſum, alterum ad univerſum Morinorum populum à Cæſare referatur. Miror interim cur à Cluverio, Somnero, aliiſque, eam præſertim ob cauſam *Witſandus* rejiceretur, quod inde, propter brevitatem, trajectus ſit periculoſus & incommodus. Cum enim illi ipſi agnoſcunt, portum ſubſequentibus ſeculis celebrem fuiſſe, cumque Cl. *du Freſne* locis indubiis quæ ex Galliæ Angliæque hiſtoriis petuntur, illius per multos annos eminentiam demonſtravit; quamobrem Cæſaris æque ac poſterorum temporibus, ſatis commodus trajectui non eſſet, non equidem perſpicio. II. *Witſandus* ſimilitudine aliqua, *Itii*que reliquiis commendatur. Qui vero illud urgent, in ea ſunt opinione, [1] *Difficile admodum eſſe quicquam certi ex etymologiis concludere.* Sin autem maximæ eſſent alioqui auctoritatis, cur in hac materia nullum habere momentum debeant, II.

1 Du Freſne de Portu *Icio.*

Digitized by Google

beant, in præcedentibus uberius probatum eſt. III. Witſandi celebritas inde concluditur, quod ab Anno 569. ad An. 1327. portus fuerit, unde è Gallia in Angliam ſolutum eſt, & in quem è Britannia navigantes fere appulerunt. Hoc *firmiſſimum* argumentum vocat doctiſſimus du Gange, *unde portum Itium apud Witſan eſſe concludamus*. Nec de facto dubitari poteſt, quod luce clarius ex idoneis auctoribus fecit: ut, ſi quid vitioſum eſt, illud ex probationis ratione deducendum. Et 1. Si ad Cæſaris tempora illius celebritatis mentio deduceretur, argumentum iſtud ita validum eſſet ac grave, ut nullo modo refelli poſſet; aliis præſertim idoneis circumſtantiis roboratum. Aut 2°. Si minus Cæſaris ævum pertingeret; modo conſtaret omne Romanorum cum Britannia commercium per ea tempora fuiſſe penitus præciſum, ſive etiam propter Hiſtoriarum inopiam nulla eorum temporum cognitio ad noſtra ſecula perveniſſet; hoc ſaltem conſequeretur, quia Witſandi celebritas ad Cæſaris ætatem omnium proxime accederet,

Digitized by Google

cederet, idcirco veriſimile eſſe, eandem ab ipſis Julii temporibus habuiſſe, ſed propter defectum monumentorum, ejus interiiſſe memoriam. Cum vero quingentis plus minus annis ne minimas quidem reliquias in ullo ſcriptore retinet; cum etiam magna parte illius intervalli, Romani Prætores, milites, Imperatores etiam nonnulli in Britanniam trajecerunt; cum denique diſtinctas habemus eorum temporum hiſtorias, quæ eam etiam celebritatem *Geſſoriaco*, alteri portui, tribuerunt: quæri poteſt, quas ob cauſas, *Iccio* derelicto, non multo antea portu commodiſſimo, certe (ſi is Witſandus eſſet) trajectu breviſſimo; ſe ad *Geſſoriacum*, & disjunctiorem & a Cæſare rejectum, receperunt. Mihi longe probabilius videtur, (conjecturis enim indulgendum eſt, ubi veritatem indubitatam rerum conditio reſpuit,) poſteros Cæſaris, partim commoditatis, partim boni ominis cauſa, illius veſtigia inſecuturos; adeoque ſanius concludi, *Geßoriacum* fuiſſe Portum *Iccium*, propterea quod multis poſt id

Digitized by Google

annis à Romanis continenter frequentatum eſt; quàm *Witſandum*, quia quingentos poſt annos in uſu eſſe cœpit.

Et hoc quidem eſt quod Portum *Iccium* præcipue *Geſſoriaco* aſſerit; argumentum neque leve, neque temere dimittendum, cum ab indubitatæ fidei Auctoribus ſuſtentatur. Ex [1] Suetonio diſcimus, Claudium in Britanniam cogitantem, *a Maſſilia* Geſſoriacum *uſque pedeſtri itinere confecto, inde tranſmiſiſſe*. [2] Mela, qui iiſdem temporibus quibus Claudius Britanniam ſubjugavit, vixiſſe videtur, hæc habet: *Nec portu quem* Geſſoriacum *vocant, quidquam habent notius*. Quod a [3] Floro, quantum ad ſua tempora pertinet, confirmatur: *Idem tunc Fregellæ, quod Geſſoriacum*; quaſi nihil eo tempore eminentius cognoverunt. Non ſolum autem in oris Morinorum, primis illis temporibus *floruiſſe* Geſſoriacum conſtat, ſed ita celebrem etiam fuiſſe, ut unus Romanis uſitatus eſſet. Hinc apud Plinium

1. Sueton in *Claudio*. 2. Lib. 4. *c*. 2. 3. Lib. 1. *c*. 11.

Digitized by Google

Plinium [1] *Portus Morinorum Britannicus* κατ' ἐξοχὴν appellatur: nec enim alium ibi niſi *Geſſoriacum* intelligi, Plinii locus alter manifeſtat, [2] *A Geſſoriaco Morinorum gentis littore.* Eandem plane ob cauſam apud Ptolemæum invenimus, *Geſſoriacum Morinorum Navale.* Quæ certe loca ut Geſſoriaci eminentiam oſtendunt, ita cum Floro comparata, ibi portum *Iccium* non obſcure conſtituunt: [3] *Claſſe igitur comparata, Britanniam tranſit* [Cæſar] *mira celeritate; quippe quum tertia vigilia* Morino *ſolviſſet è portu, minus quam medio die inſulam ingreſſus eſt!* Ubi per *Morinorum Portum*, quis alius poteſt intelligi locus, quam Ptolemæi *Morinorum navale*, Plinii *Portus Morinorum Britannicus, Morinorum gentis littus*? Florus nimirum, qui in extremis Trajani temporibus vixit, pro more ſui ſeculi locutus eſt, & *Geſſoriacum* aperte intellexit.

Quod autem de *Geſſoriaco*, illud omne de Bononia affirmandum; unum enim eundemque locum eſſe

1. Lib. 1. c.23. 2. Lib. 4. c. 16. 3. Lib. 3. c. 10.

Digitized by Google

Tabulæ Peutingerianæ volunt, *Geſſoriaco quod nunc Bononia* (nam *Geſogiaco* mendoſe legi pro *Geſoriaco*, ut a Marco Velſero probatum eſt, ita a nemine dubitatum.) Sin vero Tabulæ iſtæ cum tineis adhuc colluctarentur, ut magno cum commodo bonarum literarum prodierunt; Marcellini tamen teſtimonium omnem ex hac re dubitationem ſuſtuliſſe videtur. Lupicino enim apud Britannos agente, ne ille ſuperbæ mentis, turgidæque homo, fortuna Juliana audita, novarum rerum materias excitaret; [1] *Notarius* Bononiam *miſſus eſt, obſervaturus ſollicite ne quiſquam fretum Oceani tranſire permitteretur*. Hic *Navalis Morinorum*, & *Portus Morini*, h. e. Geſſoriaci, titulum χαρακτῆραque ſatis clare indicatum conſpicimus. Niſi enim illis temporibus, è ſola *Bononia* (ut è ſolo *Geſſoriaco* dum nomen illud invaluit) in Britanniam ſolviſſent, Notario ibi *tantum* conſtituto, non ſatis omnes tranſitu prohibuiſſent, adeoq; nec caviſſent ne de rebus geſtis certior fieret Lupicinus. Quod

[1] Marcellin. Lib. xxvii.]

Digitized by Google

Quod vero Cl. Carolus *du Freſne* contra hanc ὑπόθεσιν de *Geſoriaco* profert, quaſi veriſimile non ſit, eundem locum tria ſimul nomina obtinuiſſe; illud, ſalva etiam noſtra conjectura, ultro agnoſcere poſſumus, donec demonſtretur *Itium*, *Geſoriacum*, ac *Bononiam*, aut ex illis duo aliqua eodem tempore invaluiſſe. Quo minus autem appellatio loci, ejus præſertim celebritatis ac frequentiæ, immutari potuiſſet, nullam rationem perſpicio; ſive illud ob caſum quemvis incognitum, ſive etiam (quod ſæpius factum eſt) ob victoriæ alicujus memoriam, contigerit. Sic Romani Britanniam hanc noſtram in *Primam* & *Secundam* diviſerunt; deinde temporibus Conſtantini M. extincta ſuperiore diviſione, in *Maximam Cæſarienſem*, *Valentiam*, *Britanniam primam*, *Britanniam ſecundam*, & *Flaviam Cæſarienſem*, partiti ſunt. Cum igitur ea apud Romanos, imo gentes pene omnes, conſuetudo invaluit; *Geſoriacum*, Iccio, *Bononia* item Geſſoriaco ſuc-

Digitized by Google

ſuccedere ſatis probabiliter potuit, etſi nos propter tantum temporis intervallum, mutationis cauſas penitus ignoremus.

Hactenus igitur Portus utriuſque ſtatum cum *Iccii* Cæſariani conditione comparavimus. Sed ne, hac ſcilicet judicis aſſumpta perſona, *Witſando* iniquiores fuiſſe videamur, aut etiam *Geſſoriaco* paulo favorabiliores; diſſimulare ſine ſummo ſcelere non poſſumus, quod unum *Witſando* cauſam deferre videatur. Ex Gulielmo Pictavienſi diſcimus, Aluredum, S. Edwardi Anglorum Regis fratrem, è Gallia in Britanniam redeuntem, *Doroberniam veniſſe, tranſvectum ex portu* Iccio. Gulielmus vero Gemeticenſis, eundem tranſitum referens, verbis diſertis affirmat, Aluredum *portum* Wiſanti *petiiſſe, & hac tranſfretantem Doroberniam veniſſe.* Loca ſatis dilucida, & (quantum ad eam rem ſpectant) ex idoneis auctoribus petita. Verum Somnerus ſibi videtur, nonnihil in *Vita Emmæ Reginæ* inveniſſe, quod cum Pictavienſis loco com-

Digitized by Google

comparatum, *Iccium* Bononiæ aſſerere exiſtimat. *Statuto igitur die, Alfridus minor natu, laudante fratre, elegit ſibi commilitones, & accipiens iter, Flandriæ venit in fines: quo paululum cum Marchione Baldwino moratus, & ab eo rogatus, ut aliquam partem ſuæ militiæ ſecum duceret, propter inſidias hoſtium; ſed tantum Bononienſium paucos aſſumpſit, & aſcenſis puppibus mare tranſfretavit.* Et ſane locus hic per ſe ſumptus, ſi orationis ductum coloremque intuemur, Bononiæ non minimum favet. Sed fatendum eſt tamen, Gemeticenſis teſtimonium, diſertum ita preſſumque, hujus auctoritatem longe ſuperare. Neque ægre ferat *Geſoriacum* ſive *Bononia* ab uno mediæ ætatis (in qua literatura politior non multum invaluit) teſtimonio oppugnari; ſi quidem (niſi *noſtris* probationibus immoderatius indulgeamus) tam firmis rationibus ex antiquiſſimis Auctoribus communitur.

De

Digitized by Google

De *Portu Iccio* hactenus: cui ſiquid luminis (ut certe multum) Diſſertatio *Somneriana* attulit; ob illud gratiæ ingentes optimo meo amico, *Jacobo Bromæo*, debentur. Ille (pro ſingulari ſua erga Somneri memoriam voluntate) ex autographo exemplar deſumptum, mecum humaniſſimè communicavit.

Digitized by Google

INDEX.

Figuræ majores Diſſertationem præmiſſam, minores reliquam libri partem deſignant.

A.

ÆMILIUS (Paulus) emendat. xiv.

Africus non fuit ventus idoneus ad Cæſarem ex Audomaropoli devehendum, 51.

Aggeres Belgici, 24, 27, 57.

Aiguemortes, portus in Languedoc obſtructus, 120.

Aldenborg, oppidum vetuſtum, 21

Alſtedi tranſitus in Angliam probat Iccii ſitum, 79. 109.

Ambleteol non fuit proprie Portus, 68.

Amiens, quo pacto pluribus nominibus appellatur, 97.

Ampleat idem quod Ambleteol. 69.

Antiquitatum dignitas 1.

Antoninus citat. 94

Argeſtes, Caurus appellatus, 54.

Ari, terminatio communis pluribus nominibus Bononienſium, 105.

Argumentorum probabilium cumulus quam vim debet habere, 20.

Audomaropolis non eſt Julii Cæſaris Portus inferior, 40, 41, 88.
  ejus loci natura & conditio, 42.

B.

BATAVI quot quantaque paſſi ſunt a Cauro vento, 56.

Becanus, 4.

Belgæ Germanorum lingua & moribus uſi ſunt, xiii.

Bergerus, 91, 95, 96.

Bertius, 90.

Bodinus, 59.

Bononia idem quod Geſſoriacum, 11.
  violentiâ Cauri obſtructa, 57.

eſt

eſt Portus Iccius, 76. xxxv.
Bouchier citat. 91.
Breton (Philippus de) 107.
Britanniæ varia nomina, xxxvi.
Britannicus quare dictus eſt Iccius, 2.
Brompton, 109, 111, 112, 113, 114.
Brugis portus Iccius eſſe non potuit, 87.
Burborck, oppidum vetuſtum, 21.
Burgadi Gallorum, 73.
Buſæus, 103.

C.

C Ac, t. literarum in Vett. Codd. ſimilitudo, facile potuit eſſe cauſa erroris, x.
Cæſar in dunis Cantianis ad terram appulit, 50.
ejus locus de comparandis humilioribus navibus explicatur, 47, 48.
ejus Comment. MSS. Bodleianus & Mertonenſis, x.
citatur paſſim.
Caletum in Caſletum apud Gramayum mutandum, 18.
Caletum violentia Cauri obſtructum, 58.
non eſt portus Iccius, 71, 90. xxvi.
a Paulo Æmilio male ſcribitur & derivatur, xiv.
quando refici portus incœpit, 115.
Camdenus citat. 3, 56, 72, 85, 90.
emendat. xii, 113.
Camdenus primus Iccium Witſandi collocavit, 85, 98.
Cantianum Promontorium, 95.
eſt intra Iccii conſpectum, 32.
Cantuarienſium obſervatio de aquarum inundationibus, 59.
iſtius Eccleſiæ immunitas in Portubus quibuſdam littoris Gallici, 72.
Caſaubonus (Iſaacus) citat. 5.
Cauri venti natura, 53, &c.
Chelidonii venti, 53.
Du Cheſne, Hiſt. de Guines, 118.
Chiffletii Portus Iccius demonſtratus, & illius in ſcribendo conſilium, 7. 111.
duplex iſtius libri editio, 8.
ejus infidelitas in narranda prima Cæſaris expeditione, 14, 37.

ejus

Digitized by Google

ejus pertinacia in aſſeverando, 86.
Ciceronis Tuſc. Quæſt. viii.
Ciaconii Annot. ad Cæſarem, x.
Cluverii laudes, 5.
citat. 5, 11, 13, 34, 36, 67, 68, 72, 73, 75, 77, 90, 91.
Corus. V. Caurus.
Cumulus Argumentorum probabilium quam vim habere debeat, 20.

D.

Diceto. (Rad. de) 111, 112.
Dobuni Romanorum, xiii.
Dobunorum derivatio a Britannis petenda, xvii.
Ad Dubrim primo pervenit Cæſar, xviii.
Ad Dunas Cantianas appulit Cæſar, 52, xxiii.
Simeon Dunelmenſis, 111.
Dunkirkæ portus ortum ſuum habuit ex obſtructione Mardici, 18.
Cauri violentiâ multum obſtructus, 58.
non eſt portus Iccius, 70.
Diickæ ſive aggeres Belgici, 24, 27, 57.
Diick-graven, in Belgio qui ſunt, 27.

E.

Eadmerus citat. 74, 110.
Eau lingua Gallica habet inter Francicæ reliquias, 44.
Edmondſius citat. 3.
Emmæ Reginæ Vita citat. 79. xxxviii.
Eteſiarum natura, 53.
Ex Etymologiis non multum concludi poteſt, 105.
in iis quænam cavenda, xiv.
etymologiis nominum barbarorum parcius indulgendum, 77.

F.

Fabius aliorum opiniones in unum corpus colligendo pulchre de re Rhetorica meruit, vii.
Fliett terminatio quid ſignificat, 26.
Florus citat. 91. xxxiv. xxxv.
Flumina frequenter regionibus nomen tribuunt, xi.
Flodoardus citat. 108.

Caro-

Digitized by Google

Caroli du Freſne Diſſertatio de Portu Iccio, v.
Friſia quænam detrimenta paſſa eſt a Cauro vento, 56.
Froiſſardus citat. 115, 116.

G.

GAmelius primus omnium prodidit Mardiccium eſſe portum Iccium, 7.
Gervaſius Dorobernenſis, 112, 113.
Guil. Gemeticenſis citat. 109, xxxviii.
Geſſoriacum (al. Bononia) eſt intra fines Morinorum, 11.
male a Chiffletio negatur eſſe Portum Iccium, 63.
portus eſt vetuſtus, xxiii. xxxiv.
Goropius citat. 63.
Gravelingæ portus ortum ſuum habuit ex obſtructione Mardici, 18.
non eſt portus Iccius, 70.
Griffiander citat. 28, 59.
Gu, Gallorum eſt Alemannorum W. 109.
Guicciardinus citat. 28, 42.

H.

HAriulfus citat. 110.
Henricus Huntingdonienſis citat. 111.
Pontus Heuterus, 77, 99, 104, 105.
Heymræden in Belgio quinam ſunt, 27.
Heyrſtreeta, via ducens ad Mardicum, 26.
Hludowic quid ſignificat, 103.
Hoſpitalius Galliæ Cancellarius, 72.
Hovdenus citat. 72, 112, 113, 114.

I.

IApan, aliter Zipangi dictum, 54.
Iccius ulterior & citerior, vanum Chiffletii commentum, 16, 31, 34.
Icciana vada, ſtationes, aut ſinus non a Cæſare memorantur, 39.
Iccii indicia, 69, 99.
Iccius Bononiæ ſtatuendus, 76.
Iccium Promontorium Chiffletii ridiculum, 61.
male collocatur a Ptolemæo ante Geſſoriacum Navale, 65.
ab eo debile admodum argumentum de ſitu Iccii portus dedu-

Digitized by Google

deducitur, 101.
Iccii portus varia nomina, 102.
Iccius unde ſuam dignitatem traxit, ii. viii.
Iccius à Wic derivatur, xvii.
Iccii vera ſcriptio, viii.
Iccius Rhemorum Præfectus, 102.
Icenorum derivatio à Britannis petenda, xvii.
Jucundus Veronenſis citat. 4.
Jungermanni editio Græcæ Verſionis Cæſaris Comment. de Bello Gallico, ix.

K.

Kiliani Lexicon Teutonicum, 104.

L.

Lambertus d' Ardres citat. 107.
L. Lhydius citat. 3.
Litavicus apud Cæſarem, quid ſignificat, 103.
Locorum ſubjugatorum nomina à Romanis impoſita, xvi.
Loci antiqui quibus regulis inveſtigandi, 98.
Ludovicus Junior Thomam Cantuarienſem religioſa peregrinatione inviſit, 74.
Luitwic, quid ſignificat, 103.

M.

Malbrancq citat. 88, 90, 96, 106, 108; 114, 117, 119.
M. Malmesburienſis citat. 110.
Mangi ſoli ad Japoniam mercaturæ cauſa proficiſcuntur, 54.
Marcellinus citat. xxxvi.
Marcis in Notitia utriuſque Imperii non eſt legendum Mardicis, 22.
Mardici ſuffocatio, 20.
ejus initia, 21.
violentia Cauri obſtructum, 58.
Marſianus citat. 3. 90.
emend. xv.
Marquiſe, eſt Notitiæ Marcis, 23.
Matthæus Pariſienſis citat. 3, 21, 90.
Matthæus Weſtmonaſt. citat. 112.

Mela

Digitized by Google

Mela citat. 91, xxxiv.
Merula citat. 3, 5, 64, 108.
Monaſticon Anglicanum, 108.
Morinorum limites, 11.
eos dividit Chiffletius in proprie & improprie dictos, 13.

N.

NOtitia utriuſque Imperii, 21.
Novæ res antiquioribus poſtponendæ, 1.
Novo-portus non eſt Portus Iccius, 70.

O.

OLympiodorus citat. 91.
Op den diick, 26.
Oppidis quo pacto plura ſimul nomina obtigerunt, 97.
Ordericus Vitalis citat. 110.
Oromanſacorum ſedes propria, 12.
eorum nomen videtur deduci ab ora, h. e. littus, 14.
Ortelius ſuam de Audomaropoli opinionem retraxit, 41.
Ortelius citat. 3, 13, 41, 42, 88.
Oſtenda non eſt portus Iccius, 70.

P.

PAris cur pluribus nominibus appellatur, 97.
Petrus, Eccleſiæ S. Auguſtini Abbas demerſus apud Ampleat, 69.
Pictavienſis, 78, 109, xxxviii.
Plinii Hiſtoria Naturalis, 54, 91, xxxv.
Porteti non fuit Portus Iccius, 87.
Portulanus citat. 119.
Ptolemæus quam longitudinem & latitudinem aſſignat Bononiæ & Iccio Promontorio, 63.
Apud Ptolemæum figuræ numerales falſo ſæpiſſime ſtatuuntur, 65.
Ptolemæus citat. 13, 64, 101. viii.
Puteanus Chiffletii Librum orbi commendavit, iv.

Q.

QUintilianus citat. 1.

Ray-

Digitized by Google

R.

RAynaldus citat. 115.
Rheni oſtium non eſt intra conſpectum Portus Iccii, 34.
Ex Rheni oſtiis unum violentia Cauri obſtructum, 58.
Rhutupina littora, 95.
Rodenborg, oppidum vetuſtum, 21.
Roſtrata columna, 11.

S.

SAliorum carmina, 11.
Saxonici littoris fines, 22.
Sanſon citat. 91 92.
Scaligeri (Julii) Poëtica citat. 55.
Scaliger (Joſepus) citat. 91.
Scoendiick, 26.
Seath, quid olim ſignificavit, 43.
Sewerarum Præfecti in Anglia, 27.
Sit, aut Set, quid olim ſignificavit, 44.
Sithieu male exponitur Sinus Iccii, 42.
Sluyſæ portus Iccius eſſe non potuit, 87.
Somneri moderatio in controverſiis tractandis, 10.
Soriete, ubi ſitum eſt, 99.
Speedus citat. 3.
Spelmanni (D. Henrici) Tractatus de Icenis, xi.
Stapulæ non eſt proprie portus, 68.
Steenſtreeta, via ducens ad Mardicum, 26.
Stour fluvius verſus Septentriones in mare effunditur, 59.
Strabo in partibus maritimis Morinorum ſæpe lapſus eſt, 31.
Strabo citat. 12, 87, viii.
Strata de Brunehaut, 95, 96.
Strickius citat. 4.
Suetonius citat. 91, 95. xxxiv.

T.

TAc c literarum ſimilitudo in Vett. Codd. poteſt eſſe cauſa erroris, x.
Tabulæ Peutingerianæ, 91, 94.
Taciti Annales emendat. 56.
Turnebus citat. 88.
Turholt, oppidum vetuſtum, 21.

Vel-

Digitized by Google

V.

VElſerus, citat. 98, xxxvii.
Venti Anniverſarii & Provinciales, 53.
Veterum dignitas, 1.
Viæ militares in Morinis, 17.
via vicinalis quæ ſit, 18.
viæ militares nullæ ante Cæſarem in partibus Occidentalibus, 29.
viæ militares quo conſilio exſtructæ, 95.
Viginerius citat. 3, 96.
Virgilius, 60,
Vliett, quid ſignificat, 26.
Vremdiick, 26.
Fulvii Urſini Annott. ad Cæſaris Comment. ix.

W.

WAlemannorum Galli efferunt per gu. 109.
Waterdick, 26.
Wic ſæpe occurrit in locorum nominibus, xii.
Wic facile tranſire potuit in Iccius, xvii.
ejus variæ ſignificationes, xviii.
Wicciorum qui ſunt in Anglia limites, xi.
Wigorniæ nomen Saxonicum unde deducitur, xii.
Wits cur non originem Iccio dare potuit, xviii.
Witſand quare dictus portus Britannicus, 2.
eſt portus antiquus, 23.
violentia Cauri obſtructus, 58.
non poteſt eſſe portus Iccius, 73. xxix.
à ſabuli albedine nomen deducitur, xix.
ejus deſcriptio, 83.
quibus argumentis eſſe Iccium, probat du Cange, 95, &c.
ejus antiquitas, 106, &c.
quando derelictus eſt portus, 115,
ab Anglis oppidum combuſtum, 116.
ſemper ad Comitatum Bononiæ pertinuit, 118.
S. Wulgani vita citat. 106.

FINIS.

Digitized by Google